

Työtaturmat Suomessa

LAPIN YLIOPISTO

PRO GRADU -TUTKIELMA

OSCAR SPÅRE

HYVINVOINTIOIKEUS

KEVÄT 2021

Lapin yliopisto, oikeustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Työtaturmat Suomessa

Tekijä: Oscar Spåre

Opetuskokonaisuus ja oppiaine: hyvinvointioikeus

Työn laji: Tutkielma X Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__ Kirjallinen työ__

Sivumäärä: VII + 78

Vuosi: 2021

Tiivistelmä:

Tutkielma on lainopillinen esitys tapaturmalainsäädännöstä, joka uudistettiin työtaturma- ja ammattitautilainin vuoden 2016 alusta lukien. Lähes kaikki työtä tekevät ihmiset ovat vakuutettuja työtaturmien varalta ja tapaturmalainsäädäntö vähäisestä näkyvyydestään huolimatta, on suuri kokonaisuus, johon liittyy paljon pitkään hiottua lainsäädäntöä. Esimerkiksi vuoden 2017 aikana Suomessa on sattunut yhteensä 138 000 työtaturmaa, joten aihe koskettaa konkreettisesti tuhansien ihmisten elämää vuosittain, mutta sitä ei ole juurikaan tutkittu.

Voimassa olevaa lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta ja eri muutoksenhakuasteiden oikeuskäytäntöä tarkastelemalla luodaan kuva Suomen järjestelmästä. Tutkielmassa selvitetään mm. miten työnantajan tulee vakuuttaa työntekijät, mitä vahinkotapahtumia korvataan ja miten korvausprosessi toimii. Lisäksi tarkastellaan lainsäädännön uudistuksen vaikutuksia ja pohditaan lainsäädäntöön jääneitä mahdollisia kehitystarpeita.

Lakiuudistus on selkeyttänyt työtaturmien sääntelyä monilta osin. Täydellinen uusi laki ei toki ole, ja myös ylimääräistä tulkinnanvaraisuutta on useammassakin kohdassa havaittavissa. Laki on myös niin tuore, että korkeimman oikeuden oikeuskäytäntö ei ole vielä ehtinyt ohjata sen soveltamista kaikilta osin.

Avainsanat: Työtaturma, ammattitauti, hyvinvointioikeus, muutoksenhaku, työliike

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen Rovaniemen hovioikeuden käyttöön

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi

Sisällys

Lähdeluettelo.....	iii
1. Johdanto	1
1.1 Tutkielman taustaa.....	1
1.2 Rajaus ja tutkimusmetodi.....	1
1.3 Rakenteesta ja merkityksestä	2
2. Tapaturmiin liittyvä lainsäädäntö.....	5
2.1 Lainsäädännön historia	5
2.2 Ajantasainen lainsäädäntö	6
2.2.1 Työtapaturma- ja ammattitautilaki (24.4.2015/459).....	6
2.2.2 Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (276/2009)	7
2.2.3 Laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016).....	9
2.2.4 Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016).....	10
2.2.5 Maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautilaki (873/2015).....	11
2.2.6 Muut lait.....	11
3. Vakuuttaminen.....	13
4. Vahinkotapahtumat ja niiden korvattavuus.....	15
4.1 Syy-yhteyden merkitys ja toteaminen	15
4.2 Korvattavat vahingot.....	19
4.2.1 Työssä sattuneet tapaturmat.....	20
4.2.2 Työntekopaikan alueella sattuneet tapaturmat	23
4.2.3 Tapaturmat työntekopaikan alueen ulkopuolella.....	24
4.2.4 Tapaturmat Erityisissä olosuhteissa	30
4.2.5 Etätöissä sattuvat tapaturmat.....	30
4.2.6 Muut vammat ja sairaudet.....	31
4.2.7 Pahleneminen	31
4.2.8 Ammattitaudit.....	32
4.2.9 Työliikekipeytyminen	33
4.2.10 Pahoinpitely ja henkinen järkytysreaktio	40
4.3 Korvaukset.....	41
5. Työtapaturman prosessi.....	45
5.1 Korvausasian vireilletulo	45
5.1.1 Vahingoittuneen ilmoitusvelvollisuus	45
5.1.2 Vahinkoilmoitus.....	46
5.1.3 Vireilletulo	47

5.2 Korvausasian käsittely.....	49
5.2.1 Asianosaiset.....	49
5.2.2 Vakuutuslaitosten selvittämisvelvollisuus	50
5.2.3 Työntekijän velvollisuudet	52
5.3 Päätöksen antaminen.....	54
5.3.1 Määrääjät	57
5.3.2 Korvaukset ja niiden maksaminen	58
5.4 Muutoksenhaku	59
5.4.1 Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta.....	60
5.4.2 Vakuutusosoikeus	61
5.4.3 Korkein oikeus	62
5.4.4 Muutoksenhakuoikeus ja muutoksenhaku aika	64
5.4.5 Oikaisu, virheen korjaaminen ja päätöksen poistaminen	65
5.4.6 Takaisinperintä	68
6. Lainsäädännön kehittäminen	69
7. Johtopäätökset	73

Lähdeluettelo

Oikeuskirjallisuus

Arajärvi, Pentti: Johdatus sosiaalioikeuteen. Talentum 2011.

Hoppu, Esko – Hemmo, Mika: Vakuutus oikeus. WSOY 2006.

Kukkonen, Sirpa – Karmavalo, Terttu: Työtaturmakirja – Työtaturmien ja ammattitautien korvaus- ja vakuutusasiat. 14. uudistettu painos. Finanssi- ja vakuutuskustannus 2014.

Linna, Tuula: Oikeudenkäynnin ja täytäntöönpanon perusteet - Teoksessa: Oikeusjärjestys Osa III, Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisija sarja C 60. Rovaniemi 2012.

Mänttari, Erkki: Työtaturma. WSOY 1972.

Mänttari, Mika – Nyssölä, Mikko: Työtaturma- ja ammattitautivakuutus. Talentum Pro 2016.

Nuorio-Timonen, Jaana: Työtaturma- ja ammattitautiasiat KKO:n oikeuskäytännössä 1998–2010. Talentum 2011.

Paanetoja, Jaana: Työoikeus tutuksi – käsikirja. Edita 2019.

Palonen, Reima – Nio, Asko – Mustajoki, Pertti: Potilas- ja lääkevahingot. Talentum 2005.

Salo, Kirsi: Työtaturma- ja ammattitauti. Finanssi- ja vakuutuskustannus 2016.

Sortti, Toni: Työturvallisuusrikokset. Edita 2013.

Ståhlberg, Pauli – Karhu, Juha: Suomen vahingonkorvausoikeus. 7. uudistettu painos. Alma Talent 2020.

Tuori, Kaarlo – Kotkas, Toomas: Sosiaalioikeus. 5. uudistettu painos. Talentum pro 2016.

Virolainen, Jyrki – Martikainen, Petri: Tuomion perustelevminen. Talentum 2010.

Virallislähteet

Hallituksen esitys eduskunnalle työtapaturma- ja ammattitautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 277/2014)

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (HE 22/2009)

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta, tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 20 §:n muuttamisesta (HE 225/2016)

Hallituksen esitys eduskunnalle maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 278/2014)

Oikeuskäytäntö

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 28.9.2011 – 819/2011

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 6.4.2017 – 2710/2017

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 15.6.2017 – 4435/2016

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 30.11.2017 – 1494/2017

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 15.2.2018 – 3197/2017

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 15.2.2018 – 3199/2017

Vakuutus oikeus 23.11.2016 – 3434:2015

Vakuutus oikeus 13.8.2018 – 3828:2018

Vakuutus oikeus 23.5.2019 – 1019:2018

Vakuutus oikeus 13.8.2019 – 4027:2018

Vakuutus oikeus 20.8.2019 – 1301:2018

Korkein oikeus 26.11.1998 – 1998:145

Korkein oikeus 17.12.1998 – 1998:157

Korkein oikeus 11.2.2002 – 2002:7

Korkein oikeus 18.10.2006 – 2006:83

Korkein oikeus 12.1.2010 – 2010:2

Korkein oikeus 20.10.2010 – 2010:73

Korkein oikeus 26.10.2010 – 2010:76

Korkein oikeus 20.8.2012 – 2012:73

Korkein oikeus 17.11.2012 – 2012:97

Korkein oikeus 31.1.2013 – 2013:6

Korkein oikeus 23.12.2015 – 2015:101

Korkein oikeus 21.12.2016 – 2016:93

Korkein oikeus 27.12.2017 – 2017:96

Korkein oikeus 23.9.2019 – 2019:82

Korkein oikeus 20.2.2020 – 2020:17

Sähköiset lähteet

Korkein oikeus – julkaisuperiaatteet -
<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/ennakkopaatostenjulkaiseminen.html>
(Noudettu 7.7.2020)

Korkein oikeus – Tapaturmavakuutusasiat -
<https://korkeinoikeus.fi/fi/index/muutoksenhakijalle/muutoksenhakemuksenlaatiminen/tapaturmavakuutusasiat.html> (Noudettu 12.7.2020)

Korkein oikeus – tilastot - <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ajankohtaista/tilastot.html>
(noudettu 10.7.2020)

Sosiaali- ja terveysministeriö - <https://stm.fi/sosiaalivakuutus> (noudettu 13.5.2020)

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintakertomus vuodelta 2019,
15.5.2020 - <http://www.tapaturmalautakunta.fi/fi-FI/Esittely/Toimintakertomus>
(noudettu 5.10.2020)

Tapaturmavakuutuskeskus, Korvausmenettely - <https://www.tvk.fi/tyotapaturma-ja-ammattitautivakuutus/korvaaminen/korvausmenettely/> (Noudettu 17.5.2020)

Vakuutusosoikeus, käsiteltävät asiat - <https://www.vakuutusosoikeus.fi/fi/index/toiminta/kasiteltavatasiat.html> (noudettu 17.5.2020)

Vakuutusosoikeus, käsittelyn kesto - <https://www.vakuutusosoikeus.fi/fi/index/muutoksenhakijalle/kasittelynkesto.html> (noudettu 4.10.2020)

Muut lähteet

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sattuu vuosittain noin 13 000 työpaikkatapaturmaa, Tapaturmavakuutuskeskus, Analyysejä nro 24, 31.8.2020.

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta, Toimintakertomus 2019 - <http://www.tapaturmalautakunta.fi/fi-FI/Esittely/Toimintakertomus> (noudettu 6.4.2020)

Tilastokeskus, Työtapaturmatilanne Suomessa vuonna 2006 - https://www.stat.fi/til/ttap/2006/ttap_2006_2008-11-26_tie_001_fi.html (noudettu 15.12.2020)

Tilastokeskus, Työtapaturmat 2010 - http://www.stat.fi/til/ttap/2010/ttap_2010_2012-11-30_tie_001_fi.html (noudettu 17.10.2020)

Tilastokeskus, Työtapaturmat 2017 - https://tilastokeskus.fi/til/ttap/2017/ttap_2017_2019-11-29_tie_001_fi.html (noudettu 10.8.2020)

Tilastokeskus, Palkansaajille työpaikalla 2018 sattuneet tapaturmat - http://www.stat.fi/til/ttap/2018/ttap_2018_2020-06-17_kat_001_fi.html (noudettu 18.10.2020)

Tilastokeskus, Liitetaulukko 3. Palkansaajien työpaikkatapaturmat 1976-2014 - http://www.stat.fi/til/ttap/2014/ttap_2014_2016-11-30_tau_003_fi.html (noudettu 18.10.2020)

Työmatkatapaturmien tilastoanalyysi, Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysija nro 12, 8.6.2017.

Vahingon ja vahinkotapahtuman välisen syy-yhteyden arviointi TyTal:n soveltamisalalla, Tapaturmavakuutuskeskuksen julkaisuja 1/2018.

Vakuutusoikeus – Ratkaistujen asioiden muutosprosentti asiaryhmittäin 1.1.2015-31.12.2015 -

https://www.vakuutusoikeus.fi/material/attachments/vakuutusoikeus/vakuutusoikeus/9Xol7OM6h/VakO_Ratkaistujen_asioiden_muutosprosentit_2015.pdf (noudettu 5.7.2020)

Vakuutusoikeus, Ratkaistujen asioiden muutosprosentit asiaryhmittäin 1.1.2019-31.12.2019 -

https://www.vakuutusoikeus.fi/material/attachments/vakuutusoikeus/vakuutusoikeus/6SQSxta6z/VakO_Ratkaistujen_asioiden_muutosprosentit_2019.pdf (noudettu 5.7.2020)

Lyhenteet

KKO	Korkein oikeus
LOH	Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa
MaaTyTal	Maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaki
OK	Oikeudenkäymiskaari
Tako	Tapaturma-asioiden korvauslautakunta
Tamla	Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta
TyTal	Työtapaturma- ja ammattitautilaki
TiL	Tuomioistuinlaki
TVK	Tapaturmavakuutuskeskus
UrTal	Urheilijan tapaturma ja eläketurvasta annettu laki
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
Vako	Vakuutusoikeus

1. Johdanto

1.1 Tutkielman taustaa

Tutkielman tarkoituksena on luoda lukijalle yleiskuva siitä, kuinka Suomessa työtaturmiin liittyvä lainsäädäntö on järjestetty. Tutkielma pyrkii mm. vastaamaan kysymyksiin, mitä tapahtuu, kun työntekijälle sattuu vahinkotapahtuma hänen suorittaessa työtehtäviään? Minkälaiset erilaiset vahinkotapahtumat voivat tulla lakien puitteissa korvattavaksi ja mitä kaikkea korvauksiin ja korvausprosessiin liittyy?

Kun korvauksen edellytykset eivät täyty, eivät vakuutusyhtiöt luonnollisestikaan maksa korvauksia. Tällaisissa tilanteissa saattaa vakuutetulla ja vakuutusyhtiöllä ymmärrettävästi olla eri käsitykset siitä, onko jokin asia korvaukseen oikeuttava vai ei ja toisaalta myös siitä, miten jotain tiettyä pykälää tulisi tulkita. Näissä niin sanotuissa erimielisyystilanteissa asianosaiset voivat hakea korvauspäätöksiin muutosta. Muutoksenhakuinstanssit, tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta, vakuutusosasto ja korkein oikeus, toimivat tässä tärkeinä instituutioina. Koska lainsäädännön muuttuminen ja kehittyminen on tunnetusti hyvin hidas ja pitkä prosessi, linjaavat muutoksenhakuinstanssit oikeuskäytäntöä siitä, minkälaisissa vahinkotapahtumissa kyseinen tapahtuma lain mukaan tulee korvata ja toisaalta taas minkälaisissa ei. Siten näillä muutoksenhakuinstansseilla ja niiden ratkaisukäytännöillä on myös tässä tutkielmassa oma, suuri osansa.

1.2 Rajaus ja tutkimusmetodi

Tutkielma on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen esitys Suomen tapaturmalainsäädännöstä. Tutkielmassa perehdytään sosiaalivakuutuksen järjestelmään kuuluvaan työtaturma- ja ammattitautivakuutukseen. Sosiaalivakuutukseen yläkäsitteenä kuuluu työtaturma- ja ammattitautivakuutuksen lisäksi paljon muitakin alakäsitteitä, kuten sairausvakuutus ja työttömyysturva, joita tässä tutkielmassa ei käsitellä.

Voimassa olevaa lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuutta ja eri muutoksenhakuasteiden oikeuskäytäntöä tarkastelemalla ja analysoimalla on tarkoitus luoda kuva Suomen

järjestelmästä sen osalta, miten työnantajan tulee vakuuttaa työntekijänsä mahdollisten työtapaturmien tai työssä aiheutuvien ammattitautien osalta ja kuinka tällaisia tapaturmia ja ammattiin liittyviä sairauksia käsitellään varsinaisessa korvauskäytännössä. Tutkielmassa tarkastellaan myös millaisia vaikutuksia uusimmalla, varsin tuoreella lainsäädännön uudistamisella on ollut ja kuinka onnistuneelta se vaikuttaa.

Koska ylemmän oikeusasteen ratkaisukäytäntö ohjaa alemman oikeusasteen ratkaisukäytäntöä, on oikeuskäytännön analysoiminen tärkeä osa oikeusdogmaattisessa tutkielmassa. Näin on etenkin korkeimman oikeuden ratkaisukäytännön kannalta. Tutkielmaan onkin otettu varsin runsas määrä korkeimman oikeuden ratkaisuja, jonka lisäksi on analysoitu tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan ja vakuutus oikeuden ratkaisuja. Varsinkin uuden lain ajalta korkeimman oikeuden ratkaisujen määrä on rajoitettu, joten myös alempien instanssien ratkaisujen ja perustelujen merkitys korostuu.

Työtapaturma- ja ammattitautilain lisäksi työtapaturmia säännellään myös monilla muilla ns. sisarlaeilla. Yhtenä esimerkkinä näistä toimii maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaki. Vaikka nämä kaikki sisarlait ovat tietenkin myöskin hyvin olennainen osa tapaturmavakuutuslainsäädäntöä, ei kaikkia voida esitellä kuin pintapuolisesti. Tutkielman pituus asettaa omat rajoitukset tekstin laajuudelle ja tästä syystä on ollut tarkoituksenmukaista rajata tutkielma lakien osalta koskemaan vain merkittävimpänä pidettävää säännöstä. Myös vertailu esimerkiksi muiden pohjoismaiden järjestelmiin on rajattu pois.

1.3 Rakenteesta ja merkityksestä

Aihe on siinä mielessä mielenkiintoinen, että tapaturmavakuutukseen liittyvät asiat ovat ikään kuin poissa näkyviltä. Kuitenkin lähes kaikki työtä tekevät ihmiset ovat vakuutettuja työtapaturmien varalta ja tapaturmalainsäädäntö vähäisestä näkyvyydestään huolimatta, on suuri kokonaisuus, johon liittyy paljon pitkään hiottua lainsäädäntöä.

Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2017 aikana Suomessa on sattunut yhteensä 138 000 työtapaturmaa. Näistä 113 000 sattui työntekopaikalla tai työliikenteessä ja heistä, joille tapaturma sattui, oli palkansaajia 126 500.¹ Kyse on siis sinänsä melko merkittävästä ”oikeudenalasta”, joka koskettaa konkreettisesti tuhansien ihmisten elämää vuosittain. Jo pelkästään sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sattuu vuosittain noin 13 000 työpaikkatapaturmaa.² Kuitenkin tilastojen valossa tapaturma-alttein ala on posti- ja kuriiritoiminta.³ Yleisemmin ammattitaudeista ja työtapaturmista kerätään ja pidetään virallista tilastotietoa Tapaturmavakuutuskeskuksessa.⁴

Työkuolemia, johon lasketaan sekä työpaikkatapaturmat että työmatkatapaturmat, sattui Suomessa vuonna 2017 yhteensä 30.⁵ Vastaava luku vuonna 2010 on ollut 61. Työtapaturmia tuolloin on ollut puolestaan 135.000, joka vastaa pitkälti vuoden 2017 lukemaa.⁶

Aihetta ei ole juurikaan tutkittu ja käytettävissä oleva lähdemateriaali oikeuskirjallisuuden osalta on myös hyvin niukkaa. Lähdemateriaalin rajallisuus asettaa tutkielman tekemiselle omat haasteensa.

Tutkielman on tarkoitus toimia yleiskatsauksena Suomen tapaturmavakuutuslainsäädäntöön ja siten olla hyödyllinen mahdollisimman suurelle lukijakunnalle. Koska lähes kaikki ihmiset ovat jossakin vaiheessa elämäänsä jonkinlaisessa työsuhteessa, on tutkielma myös yleissivistävänä hyödyllinen hyvin suurelle joukolle ihmisiä.

Toisessa kappaleessa esitetään tapaturmiin liittyvää lainsäädäntöä ja sen historiaa. Tämän lisäksi käydään läpi erinäisiä ns. päälakiin, työtapaturma- ja ammattitautilakiin liittyviä ”sisarlakeja”, sillä kaikkea sääntelyä ei olla saatu tai haluttu mahduttaa yhden lain sisään. Kolmannessa kappaleessa tarkastellaan, kuinka vakuuttamista on säännelty, kun taas neljännessä kappaleessa perehdytään itse vahinkotapahtumiin ja niiden

¹ Tilastokeskus – Työtapaturmat 2017.

² Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysijä nro 24, s. 2–3.

³ Sortti 2013, s. 16–17.

⁴ Salo 2016, s. 211.

⁵ Tilastokeskus – Työtapaturmat 2017.

⁶ Tilastokeskus – Työtapaturmat 2010.

perusteella maksettaviin korvauksiin. Vahinkotapahtumien arviointia ja niihin liittyviä tulkinnanvaraisuuksia pyritään analysoimaan oikeustapausten avulla.

Viides kappale käsittelee työtaturman prosessia. Miten siis käytännössä asiat etenevät, kun vaikkapa rakennusmies horjahtaa ja tippuu rakennustelineeltä loukaten päätänsä. Kuudennessa kappaleessa pohditaan tapaturmavakuutusjärjestelmää ja sen merkittävyyksiä. Joitakin relevantteina pidettäviä kommentteja ja näkemyksiä tuodaan esille siitä, miten lainsäädäntöä olisi mahdollista kehittää, huomioiden kuitenkin, että kommentit ja näkemykset ovat yksittäisen pro gradu -tutkielman tekijän näkökulmasta kirjoitettuja.

Viimeisenä johtopäätökset -kappaleessa on enemmälti tutkielman tekijän omia näkemyksiä tapaturmiin liittyvästä lainsäädännöstä ja muutenkin hieman yhteiskunnallista pohdintaa. Kappale sisältää myös muutamia kommentteja työtaturmatilastoihin ja niiden kehityssuuntiin liittyen. Tapaturmavakuutuslainsäädännön nykytila lainsäädännön ja oikeuskäytännön osalta sekä oletus tulevaisuuden tilasta pyritään esittämään tiivistetyssä muodossa.

2. Tapaturmiin liittyvä lainsäädäntö

Tapaturmavakuutuslainsäädäntö on osa sosiaalivakuutusta. Osa Suomen sosiaaliturvasta on säädetty pakolliseksi, eli se toimii lakisääteisten vakuutusten avulla. Osa taas on vapaaehtoista.⁷ Pakolliseen sosiaalivakuutukseen luokitellaan kuuluvaksi työeläkevakuutus, kansaneläke, sairausvakuutus, työttömyysvakuutus ja työtapaturma- ja ammattitautivakuutus.

Tapaturmavakuutuslainsäädäntö tulee siis erottaa erilleen niin sanotusti vakuutusosoikeudesta. Vakuutusosoikeudessa ns. oikeudenalana voidaan katsoa kuuluvaksi yksityisoikeuden säännöksistä vakuutusopimuslaki ja julkisista säännöksistä sairausvakuutuslaki.⁸

2.1 Lainsäädännön historia

Suomen työtapaturmalainsäädännön ensimmäinen säädös on ajalta ennen itsenäistymistä, vuonna 1895 julkaistu ”Laki, koskeva työnantajan vastuunalaisuutta työntekijää kohtaavasta ruumiinvammasta”, joka tuli voimaan vuoden 1898 alusta ja jo tuolloin järjestelmä perustui vakuuttamiseen.⁹ Alkuun lain piiriin kuului vain joitakin vaaralliseksi katsottuja ammatteja, mutta sen soveltamisalaa ja korvattavuutta laajennettiin asteittain useilla lakiuudistuksilla. Ensimmäinen uudistus oli vuonna 1917 julkaistu työväen tapaturmavakuutusasetus. Tätä seurasivat vuonna 1925 julkaistu työväen tapaturmavakuutuslaki ja vuonna 1935 voimaan tullut työntekijäin tapaturmavakuutuslaki. Vuonna 1925 voimaan tullessa työväen tapaturmavakuutuslaissa myös ammattitaudeista tuli ensimmäisen kerran korvauksen alaisia.¹⁰ Huomionarvoista on, että tämä oli ainutta sosiaalivakuutukseksi katsottavaa lainsäädäntöä, kunnes kansaneläkelainsäädäntö tuli voimaan vuonna 1939.¹¹

⁷ Stm.fi/sosiaalivakuutus.

⁸ Hoppu – Hemmo 2006, s. 6–7.

⁹ Mänttari 1972, s. 2–3.

¹⁰ HE 277/2014 vp, s. 9.

¹¹ Arajärvi 2011, s. 449.

Vuosien saatossa sääntely pirstoutui eri lakeihin. Tärkeimpänä lakina toimi pitkään vuonna 1948 säädetty ja useaan kertaan uudistettu tapaturmavakuutuslaki (608/1948). Ammattitaukeista säädettiin ensimmäistä kertaa oma lakinsa vuonna 1935.¹² Sääntely ammattitautien osalta oli ollut tämän jälkeen erillisessä laissa, ja viimeinen versio ennen nykyistä lainsäädäntöä oli vuonna 1988 voimaan tullut ammattitautilaki (1343/1988). Sekä tapaturmavakuutuslain, että ammattitautilain viimeisimpien versioiden osalta kuntoutuksen sääntelystä vastasi tapaturmavakuutuslain perusteella annettavasta kuntoutuksesta annettu laki (625/1991).

2.2 Ajantasainen lainsäädäntö

2.2.1 Työtapaturma- ja ammattitautilaki (24.4.2015/459)

Nykyisin työtapaturmien sääntelyssä tärkein laki on työtapaturma- ja ammattitautilaki, joka saatettiin voimaan 1.1.2016. Laki korvasi sen alaa aikaisemmin säännelleet lait: tapaturmavakuutuslaki (608/1948), ammattitautilaki (1343/1988) ja tapaturmavakuutuslain perusteella annettavasta kuntoutuksesta annettu laki (625/1991). Lisäksi valtion virkamiehen tapaturmakorvauksesta annettu laki (449/1990) kumottiin samalla, sillä se oli jäänyt tarpeettomaksi. Edeltävä sääntely oli siis lähtöisin jo vuodelta 1948 ja lukuisten muutosten vuoksi sitä voitiin perustellusti pitää aikansa eläneenä. Sääntely oli myös pirstoutunut useaan erilliseen lakiin, joten uuden yhtenäisen lain säätäminen oli tarpeen jo sääntelyn selkeyden vuoksikin.¹³

Pääasiallisena tarkoituksena lakiuudistuksessa lieneekin ollut sääntelyn selkeyttäminen. Vuosikymmenien aikana säädetty osauudistukset tekivät lain rakenteesta väkisininkin epäselvän, ja kun tähän lisättiin viittaussäännökset eri lakien välille, vaikuttaa lakiuudistuksen tarve olleen ilmeinen. Vuosien varrella syntynyt oikeuskäytäntö saadaan myös näin kirjattua lakiin ja tulkinnanvaraisia rajatapauksia selkeytettyä.¹⁴ Esimerkkinä aiemman lain aikana hyvin tulkinnanvaraisista rajatapauksista

¹² Mänttari 1972, s. 3.

¹³ HE 277/2014 vp, s. 9, 43.

¹⁴ Näitä tulkinnanvaraisia rajatapauksia on uudenkin lain aikana vielä huomattava määrä. Tätä havainnollistetaan jaksossa 4 olevien oikeustapauksien avulla.

mainittakoon työpaikalla ruokailun aikana sattuneet tapaturmat. Lähtökohtaisesti näitä ei pidetty työtapaturmina, mutta tästä välillä poikettiin, mikäli ruokailuvälineet olivat työnantajan hankkimia.¹⁵ Näin keinotekoisien ja sattumanvaraisten rajanvetojen selkeyttäminen onkin varmasti ollut tarkoituksenmukaista. Tällaisista niin sanotusti kasuistisista säännöksistä on luovuttu oikeusjärjestyksessämme yleisemminkin.

Itse korvausjärjestelmään uusi laki ei tuonut muutoksia, sillä sen katsottiin toimivan hyvin. Uudistuksella saatiin lainsäädäntö paremmin yhä nopeammin muuttuvan yhteiskunnan ja työelämän tarpeita vastaavaksi ja siinä voitiin paremmin ottaa huomioon yleisesti lainsäädännössä yhä tärkeämmässä asemassa olevat perusoikeusnäkökannat.¹⁶

Työtapaturma- ja ammattitautilaki sääntelee mm. kenellä on oikeus korvaukseen työtapaturman tai ammattitaudin takia, minkälaiset vahinkotapahtumat ovat korvattavuuden piirissä, minkälaisia etuuksia lain nojalla kustannetaan ja miten ne toimeenpannaan, sekä kuinka muutoksenhaku lakia koskevissa asioissa toimii.

Tämän lain ulkopuolelle jäi edelleen useita erillislaeilla säädettyjä korvausjärjestelmiä. Tällaisia lakeja on mm. laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta (276/2009), laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016) sekä maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautilaki (873/2015), joita käsitellään seuraavana.

[2.2.2 Laki urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta \(276/2009\)](#)

Urheilun on historian saatossa pitkään katsottu jäävän työlainsäädännön ulkopuolelle. Sitä on sen sijaan pidetty aatteellisena toimintana, ja urheilijoiden toimeentulo tapaturman sattuessa on ollut vapaaehtoisten vakuutusten ja sosiaaliturvan varassa. Urheilun nopea kaupallistuminen, pelaajapalkkioiden kasvu ja yleinen sääntelyn

¹⁵ Mänttari – Nyyssölä 2016, s.50.

¹⁶ HE 277/2014 vp, s.44.

lisääntyminen varsinkin pelaajasopimusten osalta johtivat lopulta lainsäätäjän ajattelemaan toisin.¹⁷

Nykyisen urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta säädetyn lain tavoitteena on ollut tuoda urheilijoiden vakuutusturvaa lähemmäs muita ansioperusteisia sosiaalivakuutuksia, mutta urheilijoita ei kuitenkaan haluttu normaalin työtapaturmalainsäädännön piiriin. Ajoittain hyvin korkeat pelaajapalkkiot, suuri loukkaantumiseriski¹⁸ ja lainsäädännön yleinen yhteensopimattomuus urheilun erityispiirteiden kanssa olivat tekijöitä, joista johtuen päädyttiin säätämään erillinen, vain urheilijoita koskeva korvausjärjestelmä, jonka urheilu itse pystyy kustantamaan. Lajien välillä paljon vaihtelevat palkat ja loukkaantumiseriskit tekevät rahoituspohjan säätämisestä ongelmallisempaa kuin tavanomaista työtä tekevien osalta. Urheilijoita koskevassa korvausjärjestelmässä onkin päädytty säätämään eräitä enimmäistulorajoja. Painotus nykyään on myös siirtynyt vahvemmin urheilijan uuteen ammattiin kuntouttamisen suuntaan uran päättävien tapaturmien kohdalla. Järjestelmän kustannusten alentamisen osalta kuntoutuksen painotuksen lisääntyminen on olennaista.¹⁹ Kirjoittajan mielestä painotuksen siirtyminen enemmän kuntoutuksen suuntaan kuulostaa järkevältä sekä yksilön, että myös yhteiskunnan kannalta. Urheilijoiden työurat ovat normaalistikin tavallista työntekijää huomattavasti lyhyemmät ja osassa lajeista suhteellisen suuri loukkaantumiseriski voi lyhentää uraa entisestään. Kuntoutuksen avulla loukkaantuneesta urheilijasta saadaan todennäköisemmin yhteiskunnalle tuottava jäsen myös uran jälkeen.

Vakuuttamisvelvollisuus on nykyisen lainsäädännön mukaan ainoastaan tietyn tulorajan vuosi- tai pelikausitasolla ylittävillä joukkueurheilijoilla. Yksilöurheilijoiden vakuuttaminen puolestaan perustuu vapaaehtoisuuteen.²⁰ Tuloraja joukkueurheilijan vakuuttamisvelvollisuuteen lainsäätöhetkellä oli UrTal 1 §:n mukaisesti 9 600 euroa vuodessa tai pelikaudessa, mutta tätä summaa tarkistetaan vuosittain UrTal 17 §:n mukaisesti työntekijäin eläkelain 96 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella. Koska

¹⁷ HE 22/2009 vp, s. 3.

¹⁸ Riski on n. 40-kertainen verrattuna TyTal:n alaisiin vakuutuksiin verrattuna ja n. 15-kertainen TyTal:n alaisiin korkeimman riskin töihin verrattuna. HE 22/2009 vp, s. 12.

¹⁹ HE 22/2009 vp, s. 3–4, 13–16.

²⁰ Vakuuttamisvelvollisuudesta ja vapaaehtoisesta vakuutuksesta säädetään UrTal 1 §:ssä ja 15 §:ssä.

järjestelmää on haluttu tuoda lähemmäs muita sosiaalivakuutuksia, mutta urheilun erityispiirteet joudutaan ottamaan huomioon, on siinä yhtäläisyyksiä, mutta myös rajoituksia verrattuna TyTal:n alaiseen järjestelmään. Esimerkiksi aikaisemmin järjestelmän ulkopuolelle jäänyt TyTal 33 §:n mukainen työliikekipeytyminen korvataan nykyään vastaavasti UrTal 2 §:n mukaan, mutta puolestaan TyTal 19 §:n mukaista vamman olennaista pahenemisesta ei laissa urheilijan tapaturma- ja eläketurvasta ole säädetty. Suurimpana rajoituksena verrattuna TyTal:n alaiseen järjestelmään on kuitenkin korvausmäärien tulorajat. Urheilijalain 11 § esimerkiksi säättää, että pysyvän työkyvyttömyyden perusteella maksettavan tapaturmaeläkkeen perusteena käytetään 30 000 euron vuosityöansiota.²¹

2.2.3 Laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta (1521/2016)

Ammattisotilaat kuuluvat Suomessa palvellessaan TyTal:n korvausjärjestelmän piiriin, mutta esim. varusmiespalvelusta suorittaville ja kadeteille on oma järjestelmänsä, jota sääntelee laki sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta. Nykyinen laki korvasi sotilastapaturmalain (1211/1990) ja samalla säädettiin laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä (1522/2016).

Sotilaallisen toiminnan- ja harjoittelun luonne puoltaa oman korvausjärjestelmän säätämistä, mutta myös siviilipalvelusta suorittavat on sisälletty tämän järjestelmän piiriin. Esimerkiksi pitkäkestoiset yhdenmittaiset harjoitukset altistavat erilaisille vaaroille kuin tavanomaisissa työtehtävissä, ja mm. ennestään olemassa olevan vamman paheneminen korvataan tämän lain korvausjärjestelmän piiriin kuuluvien osalta lievemmin perustein kuin TyTal:n alaisessa korvausjärjestelmässä.²²

Lain mukaan tämän järjestelmän piiriin kuuluvat asevelvollisuuslain (1438/2007) mukaiset asevelvolliset, siviilipalveluslain (1446/2007) mukaiset siviilipalvelusta suorittavat, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995)

²¹ Olisi rahoituspohjalle kestävämpi, että erittäin suurilla tuloilla lyhyen uran urheilija saisi näihin tuloihin perustuvaa eläkettä mahdollisesti jopa vuosikymmenien ajan. Lain esitöiden mukaan nyt valittu 30 000 euron summa vastaa suomalaisten työssäkäyvien keskityöansiota. HE 22/2009 vp, s. 15.

²² HE 225/2016 vp, s. 13.

mukaisesti asepalvelusta suorittavat, puolustusvoimien järjestämään sotilasvirkaan johtavassa koulutuksessa olevat, eräät rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) mukaisessa rajavartiolaitoksen virkaan johtavassa koulutuksessa olevat ja henkilöt, jotka osallistuvat eräisiin vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) mukaisiin toimintoihin.

Suurin ero TyTal:iin verrattuna on TyTal 16 §:ää vastaavassa lain 3 §:ssä lääketieteellisen syy-yhteyden arvioinnin osalta mainitut ”palveluksen aikaiset erityisolosuhteet”. Lain perusteluista selviää, että näillä erityisolosuhteilla tarkoitetaan lähinnä sotilaskoulutukseen liittyviä vammautumisen ja sairastumisen riskiä lisääviä tekijöitä, jotka alentavat korvattavuuskynnystä. Myös lain 6 §:n mukainen paheneminen eroaa TyTal:n vastaavasta 19 §:stä siten, että pahenemisen ei tarvitse olla olennaista tullakseen korvatuksi.²³

2.2.4 Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä (1522/2016)

Palvelus kriisinhallintatehtävissä ja siihen liittyvät riskit eroavat esimerkiksi varusmiespalveluksen riskeistä merkittävästi. Tämän vuoksi katsottiin aiheelliseksi säätää niitä koskien oma laki, laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä, joka korvaa tältä osin sotilastapaturmalain. Laki koskee aseellisessa palveluksessa kriisinhallintatehtävissä ulkomailla toimivia ja sotilastapaturmalaista poiketen myös siviilikriisinhallintaan osallistuvia. Myös ns. kantahenkilökuntaan kuuluvat ammattisotilaat kuuluvat lain turvan piiriin ulkomailla toimiessaan. Ennen lain voimaantuloa siviilikriisinhallinnassa toimivien turva oli sama kuin valtion virkamiehillä.²⁴

Kriisinhallintatehtävissä sattuneiden turmien varalta säädetty erillinen laki on varmasti perusteltua jo senkin vuoksi, että valtio toimii työnantajana kaikkien näissä tehtävissä toimivien osalta ja korvauksista huolehtii valtiokonttori. Myös turva on haluttu säätää

²³ Ibid.

²⁴ HE 225/2016 vp, s. 1.

laajemmaksi, vaikka korvauserusteet ovat hyvin samankaltaiset sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta säädetyn lain kanssa.²⁵

Erona sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta säädettyyn lakiin verrattuna voidaan mainita kuolemantapauksista ja pysyvän invaliditeetin tapauksista säädettyt lisäkorvaukset ja mahdollisuus psyykkiseen tukeen kotiutumisen jälkeen. Näistä lisäkorvauksista säädetään lain 9–11 §:ssä.²⁶

2.2.5 Maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautilaki (873/2015)

Maatalousyrittäjien työtapaturma- ja ammattitautilaki korvasi edeltävän lain, maatalousyrittäjien tapaturmavakuutuslain (1026/1981), hyvin pitkälti samoista syistä, minkä vuoksi TyTal säädettiin. Laki kaipasi selkeytystä ja sen haluttiin paremmin vastaavan työelämän muuttuneita olosuhteita. Vanha laki oli jo melko vanha ja kokenut useita uudistuksia ja lisäksi TyTal uudistus teki myös tämän lain uudistustarpeesta ilmeisen, sillä sen haluttiin vastaavan paremmin yleisesti muuttunutta työtapaturmalainsäädäntöä.²⁷

Lain piiriin kuuluvat maatalousyrittäjät ja tieteellistä tutkimusta tai taiteellista työtä tekevät apurahansaajat. Se ketä pidetään maatalousyrittäjänä tai apurahansaajana tämän lain osalta, ratkaistaan maatalousyrittäjän eläkelain (1280/2006) mukaan. MaaTyTal mukailee hyvin pitkälti TyTal:n rakennetta ja sisältöä, mutta ottaa huomioon sen järjestelmän piiriin kuuluvien alojen erityispiirteet.²⁸

2.2.6 Muut lait

Työtapaturmien käsittelyyn liittyy runsaasti muutakin lainsäädäntöä, jota ei tässä ole tarkoituksenmukaista käsitellä kuin luettelonomaisesti. Tapaturmavakuutusasioiden käsittely vakuutusyhtiöissä on julkisen hallintotehtävän hoitamista, joten käsittelyyn

²⁵ HE 225/2016 vp, s. 14–15.

²⁶ HE 225/2016 vp, s. 14, 33–35.

²⁷ HE 278/2014 vp, s. 6.

²⁸ HE 278/2014 vp, s. 16–27.

sovelletaan julkisen hallinnon toimintaa sääteleviä yleislakeja. Näistä tärkeimpänä voidaan mainita hallintolaki (434/2003), joka vaikuttaa melko laajasti TyTal:n alaisten asioiden käsittelyyn. Sen lisäksi, että hallintolailla säädellään työtaturma-asioiden käsittelyä viranomaisissa, niin osa TyTal:n pykälistä mukailee sitä, ja lisäksi esimerkiksi päätösten perustelemista koskevassa TyTal 124 §:ssä viitataan hallintolakiin. Muita hallintoa koskevia yleislakeja, joita sovelletaan työtaturma-asioiden käsittelyyn, on ainakin laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), kielilaki (423/2003), laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa (13/2003) ja tietosuojalaki (1050/2018).

Työtaturma-asioiden muutoksenhakuelimiä sääntelevät niitä koskevat lait: laki tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta (1316/2010), tuomioistuinlaki (673/2016) ja laki korkeimmasta oikeudesta (665/2005). Ellei erikseen säädetä, käytetään muutoksenhakuelimissä lakia oikeudenkäynnistä hallintoasiassa (808/2019), paitsi korkeimman oikeuden osalta oikeudenkäymiskaarta (4/1734).

3. Vakuuttaminen

Sosiaaliturvan eri osia ovat sosiaalivakuutus, sosiaaliavustus ja sosiaali- ja terveydenhuolto.²⁹ Sosiaalivakuutus, työtapaturmien ja ammattitautien osalta työtapaturma- ja ammattitautivakuutus, korvaa ansiot, joihin työntekijä olisi ollut oikeutettu ilman sattunutta, laissa määriteltyä tapahtumaa. Työtapaturmien ja ammattitautien perusteella maksettavat korvaukset ovat vakuutusperusteisia, eli pääasiassa työnantaja maksaa palkkaan perustuvia vakuutusmaksuja.³⁰

Työnantaja on työtapaturma- ja ammattitautilain 3 §:n nojalla velvollinen vakuuttamaan työntekijänsä, kun työnantajan maksamat palkkatulot ylittävät 1 200 € kalenterivuodessa. Hallituksen esityksestä selviää, että raja ei ole työntekijäkohtainen, vaan työnantajakohtainen ja koska tapaturma voi sattua ennen palkanmaksua, tulee kaikki maksettavaksi sovitut palkat ottaa huomioon laskelmaa tehtäessä.³¹ Työntekijällä on kuitenkin oikeus TyTal:n mukaisen työtapaturman osalta korvaukseen niissäkin tapauksissa, joissa työnantaja ei ole vakuutusvelvollinen. Vakuuttamattomien työntekijöiden osalta korvausasian käsittelee kuitenkin Tapaturmavakuutuskeskus TyTal 6 §:n nojalla. Valtion palveluksessa olevien työntekijöiden osalta vakuutusmaksuja ei tarvitse maksaa ja korvauksista vastaa valtiokonttori.³²

Työnantajan työntekijöilleen pakollisesti otettavaksi määrätty tapaturmavakuutus on kirjoitettu lain 156 §:ään. Vakuutus voidaan ottaa vain sellaiselta vakuutusyhtiöltä, joka täyttää 205 §:n edellytykset.³³ Vakuutusyhtiöiden tulee 166 §:n mukaan soveltaa vakuutusten maksuperusteita yhdenmukaisesti kaikkiin vakuutuksenottajiin. Tässä luvussa käsitellään laajemminkin vakuutusmaksuja ja niiden perusteita. Luku asettaa siis eräänlaisia rajoja vakuutusyhtiöiden toiminnalle. Eräänlainen vapaan markkinatalouden periaatteista poikkeava oikeuspoliittinen, heikomman osapuolen suoja ilmenee siis olleen lainsäätäjän tahtona, joka varmasti on monella tapaa tarkoituksenmukainen ja

²⁹ Tuori – Kotkas 2016, s. 16.

³⁰ Arajärvi 2011, s. 6.

³¹ HE 277/2014 vp, s. 65.

³² Paanetoja 2019, s. 204.

³³ Vakuutusyhtiöistä on annettu oma lakinsa, Vakuutusyhtiölaki 521/2008 ja ulkomaisista vakuutusyhtiöistä laki ulkomaisista vakuutusyhtiöistä 398/1995. Kyseiset lait sisältävät kriteerit sille, miten ja mitkä vakuutusyhtiöt voivat tarjota tapaturmavakuutuksia.

tarpeellinen. Jos siis vakuutus asetetaan pakolliseksi, niin on myös ymmärrettävää, että siihen halutaan myös tehdä jonkinlaista kontrollointia. Samaa kontrollin tarvetta ei kuitenkaan nähdäkseni olisi tarpeellista asettaa esimerkiksi yrittäjien vakuutuksille, jotka eivät ole työntekijöiden vakuutusten tapaan lainkaan pakollisia. Tapaturmavakuutuskeskus valvoo 177 §:n mukaisesti, että työnantaja on täyttänyt vakuuttamisvelvollisuutensa. Jos työnantaja ei ole ottanut pakollista vakuutusta, voidaan sille määrätä rangaistuksena valvontamaksu.

Kun tapaturmavakuutuslainsäädäntö koskee lähtökohtaisesti palkansaajia, tai että palkansaajien vakuuttaminen tapaturmien varalta on pakollista, on laissa säännökset myös yrittäjien vakuutusten osalta. Yrittäjien on oikeus saada itsensä vakuutetuksi yrittäjätyössä sattuvien vahinkotapahtumien varalta. Pakollista tapaturmavakuutusta ei siis ole yrittäjille säädetty (työtapaturma- ja ammattitautilaki 188 §). Työntekijöille työssä sattuvia tapaturmia varten vakuutus on siis pakollinen, mutta työnantaja voi laajentaa tämän pakollisen työaikaa koskevan vakuutuksen koskemaan myös työntekijöidensä vapaa-aikaa. 199 §:n mukaan tällainen vakuutus korvaa siis vahinkotapahtumat, jotka eivät ole sattuneet työtapaturma- ja ammattitautilain 21–25 §:ien mukaisissa olosuhteissa (työssä, työntekopaikan alueella, työntekopaikan ulkopuolella, kuten kodin ja työpaikan välisellä matkalla jne.). Myös yrittäjien kohdalla vapaa-ajan vakuutus on mahdollinen 200 §:n 1 momentin mukaisesti. Huomionarvoista kuitenkin on, että 200 §:n 3 momentissa eksplisiittisesti todetaan, että vakuutusyhtiöllä ei ole velvollisuutta myöntää vapaaehtoista vapaa-ajan vakuutusta yrittäjille.

4. Vahinkotapahtumat ja niiden korvattavuus

Työtapaturma- ja ammattitautilain 15 §:n 1 momentin mukaan vahinkotapahtumana voidaan korvata työtapaturma ja ammattitauti. 16 §:n mukaan korvauksen saamisen edellytyksenä on todennäköinen lääketieteellinen syy-yhteys. Tältä osin tapaturmavakuutuslainsäädännössä syy-yhteyden vaatimus poikkeaa siis esimerkiksi vahingonkorvausoikeudesta³⁴. Itse tapaturma määritellään lain 17 §:ssä. Sen mukaan tapaturmalla tarkoitetaan ulkoisesta tekijästä johtuvaa äkillistä ja odottamatonta tapahtumaa, joka aiheuttaa työntekijälle vamman tai sairauden. Tapaturmalta edellytetään myös sitä, että se sattuu henkilön, jolle tapaturma sattuu, tahdosta riippumatta.³⁵ Hallituksen esityksen mukaan ulkoista tekijää ei ole määritetty tarkemmin, jotta joustavat tulkinnat olisivat mahdollisia.³⁶ Kuitenkaan tapaturma ei saa olla pitkäkestoinen, eli tapaturman tulee tapahtua äkillisesti.³⁷

4.1 Syy-yhteyden merkitys ja toteaminen

Kuten edellä todettiin, tapaturman ja vamman välille vaaditaan todennäköinen syy-yhteys. TyTal 16 §:n perusteluissa sanotaankin, että vamman aiheutuminen vahinkotapahtumasta tulee olla todennäköisempää kuin sen aiheutuminen jostain muusta syystä. Syy-yhteyden todennäköisyys tarkoittanee yli 50 %:n todennäköisyyttä, kuten on käytäntönä esim. potilasvahinkojen kohdalla³⁸. Arvioinnissa otetaan pykälän mukaan huomioon lääketieteellisten löytöjen ja havaintojen lisäksi vahingon sattumistapa ja aikaisemmat vammat. Esitöissä sanotaan, että tämä lista ei ole tyhjentävä, vaan kaikki arviointiin vaikuttavat seikat tulee ottaa huomioon. Esimerkiksi

³⁴ Syy-yhteydestä vahingonkorvausoikeudessa esim. Ståhlberg – Karhu 2020, s. 383–443. Yleensä syy-yhteydestä vaaditaan täyttä näyttöä.

³⁵ Kukkonen – Karmavalo 2014, s. 49–50.

³⁶ HE 277/2014 vp, s. 72–73.

³⁷ Mänttari – Nyysölä 2016, s. 46.

³⁸ Potilasvahinkojen syy-yhteyden arvioinnista Palonen – Nio – Mustajoki 2005, s. 89–97. Arviointi vastannee melko hyvin työtapaturmien syy-yhteyden arviointia. Arvioinnista sanotaan muun muassa: *Arvioinnin tulos on viime kädessä riippuvainen arvioijan omista henkilökohtaisista tiedoista, näkemyksistä ja arvostuksista. Arvioinnissa ei parhaalla taidollakaan päästä samaan täsmällisyyteen kuin esimerkiksi matematiikassa.* Onkin helppo päätellä, että tämäkin on omiaan lisäämään arvioinnin tulkinnanvaraisuutta ja asettaa lain tarkkarajaisuudelle suuren merkityksen.

viive hoitoon hakeutumisessa on perustelujen mukaan yksi mahdollinen syy-yhteyden todennäköisyyttä vastaan puhuva seikka. Perustelujen mukaan vakuutusyhtiön ei kuitenkaan tule osoittaa mistä seikasta vamma on peräisin, vaikka korvaus evättäisiinkin. Tämä johtuu osittain tapaturmavakuutuksen sosiaaliturvaluonteesta. Lisäksi vakuutuslaitoksella on joka tapauksessa TyTal 119 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus³⁹, joka omalta osaltaan on takaamassa asian perusteellista selvittämistä.⁴⁰ Salo mainitsee tärkeimmiksi syy-yhteyden arvioinnissa huomioitaviksi seikoiksi työntekijän kertomukset, lääketieteelliset selvitykset ja hoitoon hakeutumisen.⁴¹

Hoitoon hakeutuminen ja erityisesti viive hoitoon hakeutumisessa, ns. hoitoonhakeutumisiive, voi olla hyvinkin merkityksellinen seikka päätöksenteossa. Onkin helppo ymmärtää, että vammojen syyn selvittäminen vaikkapa kuukausien päästä väitetystä tapaturmasta on huomattavasti hankalampaa kuin heti vahinkotapahtuman jälkeen. Arviointiin vaikuttavat kuitenkin syyt minkä vuoksi hoitoon hakeutumisessa on ollut viive. On eri asia esimerkiksi viivytellä hoitoon hakeutumisen kanssa vain lievästi elämää hankaloittavan vamman kohdalla kuin esimerkiksi erittäin kivuliaan luunmurtuman kohdalla. Työnantajalle ajallaan tehty ilmoitus tapaturmasta voi osaltaan pienentää hoitoonhakeutumisiiveen merkitystä.⁴² Pitkä hoitoonhakeutumisiive voi tulla etenkin vakavampien vammojen osalta huomioiduksi työntekijälle epäedullisesti, tai sen voidaan nähdä joissain tapauksissa horjuttavan työntekijän kertomuksen uskottavuutta. Jos työntekijän jalka on vaikka mennyt kokonaan poikki ja hän ilmoittaa hoitoon hakeutuessaan, että jalka katkesi kaksi viikkoa sitten, ei tällaista tapahtumaketjua voitaisi katsoakseni pitää uskottavana. Käytännössähän se siis tarkoittaisi, että työntekijä olisi ”purrut hammasta” kahden viikon ajan katkenneella jalalla. Tällaisessa tilanteessa voidaan siis perustellusti epäillä työntekijän kertomusta ja ajatella, että hän on todennäköisemmin loukannut jalkansa paljon myöhemmin, mutta haluaa ilmoittaa aikaisemman ajankohdan, sillä siitä olisi hänelle suotuisia seurauksia.

³⁹ Selvittämisvelvollisuudesta lisää kappaleessa 5.2.2.

⁴⁰ HE 277/2014 vp, s. 71–72.

⁴¹ Salo 2016, s. 51.

⁴² Mänttari – Nyssölä 2016, s. 39–40.

Työntekijän kertomukset toimivat yleensä vahvasti päätöksen perustana. Esimerkiksi todistajia ei lähtökohtaisesti tarvita, vaan kertomukseen ”luotetaan” sellaisenaan. Mikäli on tarpeen, voi vakuutusyhtiö myös pyytää tarkennuksia kertomukseen vahingoittuneelta. Merkityksellistä voi kuitenkin olla, mikäli kertomus on epäselvä tai siitä ei saada selville tarvittavia tietoja, tai mikäli kertomus muuttuu esimerkiksi muutoksenhakuvaiheessa. Vahingoittuneella on oikeus myöhemmin täydentää puutteellista kertomusta, mutta ensimmäiselle kertomukselle annetaan usein suurempi painoarvo. Tässäkin on kyse tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta.⁴³

Jo TyTal 16 §:n sanamuodosta voidaan päätellä, että lääkärinlausunnoilla on keskeinen merkitys syy-yhteyttä arvioitaessa. Arviointi vakuutuslaitoksessa tehdään pitkälti näiden dokumenttien avulla, eikä vakuutuslaitoksen lääkäriasiantuntija esimerkiksi erikseen kuule vahingoittunutta. Selvityksen tulee olla mahdollisimman perusteellista, jotta sen avulla voidaan myös rajata pois muita mahdollisia syitä vamman aiheutumiseksi. Korvaukseen vaikuttaa myös mahdollisesti jopa kokonaan epäävästi esimerkiksi erilaiset rappeumat tai sairaudet, jotka selvityksessä todetaan. Korvausta ei tulekaan maksaa siltä osalta vahinkoa, mikä on näistä syistä johtuvaa.⁴⁴

Syy-yhteyden arviointi onkin hyvin tapauskohtaista ja harkinnanvaraista. Täysin yksiselitteisiä sääntöjä lieneekin mahdotonta tältä osin kirjoittaa, johtuen lääketieteellisen syy-yhteyden monimutkaisuudesta. Tästä johtuen myös useat korkeimman oikeuden ennakkoratkaisut koskevat nimenomaan syy-yhteyden arviointia. Yhtenä arviointia hyvin kuvaavana tapauksena tarkastellaan tapausta KKO 2012:73, joka on selostettu lyhyesti seuraavana:

A oli kaatunut siten, että vasen käsi oli jäänyt hänen alleen ja vääntynyt. Tapahtumapäivänä tehdyssä röntgentutkimuksessa oli todettu vasemman varttinäluun alaosan murtuma. A oli tapaturmailmoituksessaan ilmoittanut vahingoittaneensa ranteensa. Noin kolmen kuukauden kuluttua tapaturmasta A oli lääkärille ilmoittanut myös vasemman olkapään vaivaavan. Sittemmin suoritettussa olkapään tähystysleikkauksessa oli todettu rustorenkään repeämä, joka oli jatkunut kapselirenkään repeämänä ja ylhäällä takarustorenkään etuosan repeämänä. Leikkauksessa oli havaittu myös vähäisiä rappeuman merkkejä. Kysymys siitä, olivatko A:n olkapään vammat syy-yhteydessä mainittuun tapaturmaan ja erityisesti siitä, mikä merkitys tässä arvioinnissa

⁴³ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 40–41.

⁴⁴ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 42.

oli annettava sille seikalle, ettei näitä vammoja ollut todettu välittömästi tapaturman jälkeen.⁴⁵

Vakuutusyhtiö oli hylännyt olkapäävamman kohdistuneet korvausvaatimukset, vaikka lääkärinlausunto näytti tukevan tapaturmaisesti syntynyttä ja hoitamatta jäänyttä vammaa. Vakuutusyhtiö näyttikin antavan suuren painoarvon sille, että vammaa ei huomattu eikä siitä ilmoitettu heti tapaturman sattuessa, vaan vasta 3 kk tapahtuneen jälkeen.⁴⁶

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta tuli samaan lopputulokseen vakuutuslaitoksen kanssa. Perusteluissa korostuvat etenkin ne seikat, että vahingoittunut on käynyt useaan kertaan hoidattamassa rannettaan, mutta mitään merkintöjä olkapäävammasta ei näillä käynneillä ole tehty, ja että ensimmäinen merkintä asiasta on vasta kolmen kuukauden päästä tapaturmasta. Olkapäävammaa pidettiin tapaturmakuvauksen puolesta mahdollisena, mutta edellä mainituista syistä johtuen epätodennäköisenä seurauksena vahinkotapahtumalle.⁴⁷ Myös ns. maalaisjärjellä ajateltuna vahingoittunut olisi varmasti hyvin altis ilmoittamaan lääkärille viipymättä myös olkapäävaivoistaan, jos hänellä sellaisia on. Vaikka hänen pääsyynsä lääkäriin hakeutumisessa olisi ollut oireet ranteessa, tuskin hän olisi jättänyt olkapäävaivoja kokonaan mainitsematta.

Vakuutusoikeus yhtiö Tamman perusteluihin ja piti päätöksen ennallaan. Se lausui lisäksi, että korvaushakemuksen ratkaiseminen perustui korvausharkintaan eli sen arvioimiseen, täytyivätkö korvauksen myöntämisen edellytykset, ja että tapaturmakorvausjärjestelmä edellytti korvauksenhakijoiden yhdenvertaista kohtelua. Tämä tarkoittanee sitä, että koska näin pitkä hoitohakeutumisasiive on katsottu vakiintuneen korvauskäytännön mukaan syyksi evätä korvaukset, niin korvausten maksaminen loukkaisi muiden hakijoiden yhdenvertaisuutta.⁴⁸

Korkein oikeus totesi puolestaan, että syy-yhteys on olemassa ja muutti vakuutusyhtiön päätöstä siten, että se joutui korvaamaan olkanivelen rustorenkaan ja nivelkapselin vauriot. Lapalihasjänteen vaurion se puolestaan katsoi johtuvan rappeumasta, mistä

⁴⁵ KKO 2012:73.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Ibid.

syystä se ei tullut korvattavaksi. Korkein oikeus perusteli päätöstään sillä, että korvatut vammat ovat johdonmukaisia vahingoittuneen kertomuksen ja lääkärinlausuntojen perusteella. Se totesi esimerkiksi, että varttinäluun murtuman aiheuttaa yleensä kaatuminen ojennetun käden varaan, ja että myös olkanivelen sijoiltaanmenon tiedetään aiheutuvan samalla tavalla. Varttinäluun murtuminen myös viittaa siihen, että iskun voimakkuus on ollut tarpeeksi suuri aiheuttamaan olkapään vammat. Korkein oikeus totesi lisäksi, että rannevamman hoitotoimenpiteet ovat voineet aiheuttaa sen, että olkapään vammoja ei olla havaittu.⁴⁹

Tapaus ja eri ratkaisuelinten perustelut⁵⁰ ovat hyvä esimerkki syy-yhteyden oikeudellisesta arvioinnista ja sen tapauskohtaista harkintaa vaativasta luonteesta. Kaikkien muutoksenhakuelinten harkinta käsittelee viivästymisen merkitystä, työntekijän kertomuksia ja lääkärinlausuntoja. Harkinta eri seikkojen merkityksestä vain eroaa toisistaan. Lisäksi harkinnassa merkitystä annetaan yhdenvertaisuudelle ja korvauskäytännön yhtenäisyydelle. Tämä on helposti ymmärrettävää, koska sillä pyritään varmistamaan vakuutettujen yhdenvertainen kohtelu ja se sujuvoittaa korvauskäsittelyä kokonaisuudessaan. Yhtenä mahdollisena harkittavana seikkana lieneekin, että poikkeako tapaus X niin olennaisesti tapauksesta Y, että niissä voidaan antaa erilaiset ratkaisut.

Harkinnanvaraisuus asettaa myös oikeuskäytännölle varsin suuren painoarvon syy-yhteyden arvioinnin osalta. Ei olekaan yllättävää, että suuri osa korkeimman oikeuden julkaisemista ennakkoratkaisuista käsittelee nimenomaan sitä. Esimerkkeinä muista syy-yhteyttä käsittelevistä tapauksista viime vuosilta voidaan mainita KKO 2017:96 ja KKO 2016:93. Ammattitautien osalta KKO 2015:101.

4.2 Korvattavat vahingot

Korvattavat vahingot voidaan työtapaturma ja -ammattitautilain osalta jakaa jo lain nimenkin mukaan loogisesti työtapaturmiin ja ammattitauteihin. Lisäksi sääntelyä on

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Katso perustelut kokonaisuudessaan KKO:n ratkaisussa 2012:73.

sellaisista korvattavista seikoista, jotka eivät täysin mene kumpaankaan edellä mainittuun kategoriaan. Näitä ovat työliikekipeytyminen, pahoinpitely ja toisen henkilön muu tahallinen teko sekä henkinen järkytysreaktio.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 20 §:ssä säädetään työtapaturmien alueellisesta ulottuvuudesta. Sen mukaan työtapaturmalla tarkoitetaan tapaturmaa, joka on sattunut työntekijälle työssä, työntekopaikan alueella tai työntekopaikan alueen ulkopuolella. Pykälän ja sen esitöiden mukaan 21–25 §:n tarkoituksena on tarkemmin määrittellä mitkä vahingot voivat tulla korvattaviksi.⁵¹

4.2.1 Työssä sattuneet tapaturmat

Työssä sattuneista tapaturmista säädetään 21 §:ssä ja siinä yksinkertaisesti sanotaan, että tällaisiksi katsotaan tapaturmat, jotka ovat sattuneet työnteon yhteydessä. Lisäksi niihin rinnastetaan lakiin tai työehtosopimukseen perustuva luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun tai muun henkilöstön edustajan tehtävän hoitaminen sekä työstä johtuva työnantajan asian hoitaminen. 2 momentissa säädetään vielä työstä johtuvien matkojen rinnastaminen työntekoon. Esitöiden perusteella työntekijän työtehtävät ja niiden tekemistavat määrittävät kuinka pykälää lopulta sovelletaan. Käytännössä arvioidaan mitä on sovittu tai katsottu sovituksi työtehtävien osalta. Huomionarvoista on lisäksi se, että esimerkiksi työturvallisuusmääräysten huomiotta jättäminen työtä tehtäessä ei vaikuta korvattavuuteen. Työssä sattuneet tapaturmat ovatkin näin vahvemmin korvaussuojan piirissä kuin esimerkiksi työpaikan alueella virkistystauolla sattuneet tapaturmat, kuten seuraavassa kappaleessa havaitaan.⁵²

Esimerkkinä työssä sattuneesta tapaturmasta tarkastellaan vanhan tapaturmavakuutuslain aikaista tapausta KKO 2010:2:

Perhehoitajana ympärivuorokautisesti toimiva A oli ollut vaihtamassa kotinsa pihalla autoonsa renkaita, jota varten auto oli nostettu tunkin varaan. Perhehoidossa ollut lapsi oli juossut päin tunkkia, jolloin auto oli lähtenyt luisumaan ja tunkki oli kaatunut. Tällöin

⁵¹ HE 277/2014 vp, s. 75–76.

⁵² HE 277/2014 vp, s. 76.

A oli tarttunut oikealla kädellään kiinni auton lokasuojasta estäen autoa putoamasta lapsen päälle. A oli vahingoittunut oikeaan yläraajaansa ja olkapäähänsä.

Sillä, kuuluiko renkaiden vaihtaminen perhehoitajan tehtäviin vai oliko A ollut suorittamassa vapaa-ajan piiriin kuuluvia tehtäviä, ei ollut merkitystä asiassa. Tapaturman katsottiin sattuneen A:n varjellessa hoidettavanaan olleen lapsen terveyttä ja siten hänen perhehoitajan työssään.⁵³

Tapauksessa on siis ollut ratkaisevaa, että korkein oikeus katsoi lapsen suojelun kuuluvan olennaisesti perhepäivähoitajan tehtäviin, kun taas muut instanssit keskittyivät renkaiden vaihtoon, jota pidettiin vapaa-aikaan kuuluvana tehtävänä. Vaikka laki näiden pykälien osalta on selkeytynyt, tämänkaltainen arviointi lienee silti myös uuden lain aikana vastaavanlaista.⁵⁴

Tässä tapauksessa korkeimman oikeuden ratkaisu on mielestäni ollut erittäin tarpeellinen oikeuskäytännön linjaamiseksi. On hyvä, että niin sanotusti arvokas oikeushyvä (ihmishenki) asetetaan suurempaan arvoon kuin sosiaalivakuutus. Jos korkein oikeus olisi linjannut, että tapaus ei olisi ollut korvattava, voisi tällä olla sellaisia seurauksia, että työntekijät / yrittäjät jättäisivät tarpeellisia asioita tekemättä sen pelossa, että vakuutus ei sitä korvaisi. Tuskin tämän tapauksen perhehoitaja olisi tietenkään jättänyt lasta pelastamatta, mutta ”vähäpätöisemmissä” tapauksissa ihmiset saattaisivat hyvin käyttää harkintaa eri toimenpiteisiin ryhtyessään tai niihin ryhtymättä jättämisessään.

21 §:n 2 momenttiin, eli työtehtävästä johtuvaan matkustamiseen liittyy puolestaan seuraava vakuutusosoikeuden päätös 1019:2018, jota voidaan pitää melko tulkinnanvaraisena:

A liukastui ollessaan matkalla töihin naisystävänsä asunnolta paikkakunnalta Y työkohteeseen paikkakunnalle Z. A oli tapaturman sattuessa kirjoilla paikkakunnalla X sijaitsevassa asunnossa. Vakuutusosoikeus katsoi, että paikkakunnalla Y sijaitsevaa naisystävän asuntoa ei voitu pitää hallituksen esityksessä tarkoitettuna A:n vakinaisena asuntona, tilapäisenä asuntona tai majoituksena taikka vapaa-ajanasuntona, josta A olisi kulkenut työn vuoksi työpaikalle tai takaisin. Tapaturma ei näin ollen sattunut työtapaturma- ja ammattitautilain 21 §:n 2 momentissa tarkoitettun työntekoon rinnastettavan työtehtävästä johtuvan matkustamisen aikana eikä kyseessä siten ollut korvattava työtapaturma.⁵⁵

⁵³ KKO 2010:2.

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Vakuutusosoikeus 1019:2018.

Vakuutusyhtiö on hylännyt korvaushakemuksen, koska tapaturma ei ole sattunut tavanomaisella työmatkareitillä kotoa työmaalle, vaan A on mennyt eri paikasta työmaalle (ei siis kotoaan käsin). Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta on kumonnut vakuutusyhtiön päätöksen ja määrännyt A:lle suoritettavaksi lainmukaisen korvauksen työtapaturmasta. Perusteluinaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta on todennut, että A:n naisystävän asuntoa on pidettävä A:n vakituksena asuntona, koska kyseisellä asunnolla yöpyminen on niin vakiintunutta, että A viettää molemmissa asunnoissa yhtä paljon aikaa. Myös naisystävän asunnolta on ollut huomattavan paljon lyhyempi matka A:n työmaalle. Tapausta ei kuitenkaan ole arvioitu TyTal 23 §:n mukaisena työmatkapoikkeamana, vaan TyTal 21 §:n mukaisena työtehtävästä johtuvana matkustamisena. TyTal:n esitöissä on todettu 21 §:n kohdalla, että työstä johtuva matkustaminen voi alkaa myös työntekijän asunnolta, mutta työntekijän asuntoa ei ole määritelty tarkemmin.⁵⁶

Vakuutusyhtiö on hakenut muutosta tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätökseen vakuutusoikeudelta. Vakuutusyhtiö on katsonut, että korvauskäytännön yhteneväisyyden takia tarvitaan tulkintasääntöjä siitä, mitä työmatkaan liittyvällä asunnolla tarkoitetaan. Vakuutusoikeus kumosi tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen (äänestysratkaisu 4–1). Vakuutusoikeus sanoi perusteluissaan, että ei ole esitetty selvitystä siitä, että A olisi esimerkiksi kääntänyt postejaan naisystävänsä asuntoon. A:n naisystävän asuntoa ei voida pitää myöskään tilapäisenä asuntona eikä vapaa-ajan asuntona.⁵⁷

Tapausta siis tuskin olisi tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassakaan korvattu, jos A olisi yöpynyt naisystävänsä luona vain satunnaisesti. Näyttää siis siltä, että lautakunta on antanut ison painoarvon sille, että asuminen on ollut ajallisesti yhtä tiheää molemmilla asunnoilla. Asuntoja voi tämän tulkinnan mukaan nähdäkseni olla kaksi, ellei jopa useampia. On pidettävä todennäköisenä, että sellaisia asuntoja ei voi olla rajatonta määrää, joista lähdetessä työntekijä olisi korvaussuojan piirissä. Todennäköisesti ratkaisu siis on tehty silmällä pitäen juuri tällaista tilannetta, jossa työntekijällä on puoliso toisella paikkakunnalla. Pidemmälle meneviä johtopäätöksiä ei

⁵⁶ Vakuutusoikeus 1019:2018.

⁵⁷ Ibid.

voida juuri tehdä. Sitä paitsi lienee epätodennäköistä, että työntekijöillä tosiasiallisesti olisi edes enempää kuin kaksi asuntoa, jossa hän vakituisesti⁵⁸ asuisi, vaikkakin se on tietysti mahdollista.

Vakuutusoikeuden päätöksestä voidaan päätellä, että työntekijällä voi olla vain yksi ”korvaukseen oikeuttava” asunto. Sen enempää ratkaisusta ei kuitenkaan taida käydä ilmi vakuutusyhtiön toteamuksen / pyynnön suhteen, että mitä työmatkaan liittyvällä asunnolla tarkoitetaan. Tästä siis todennäköisesti seuraa se, että vakuutusyhtiöt ja tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta tulkitsevat lakia ja hallituksen esitystä jatkossa samalla tavalla kuin vakuutusoikeus on tässä päätöksessä tulkinnut.⁵⁹ Koska korkein oikeus ei ole tällaista tapausta ratkaissut (julkaissut) on tämä kyseinen vakuutusoikeuden päätös todennäköisesti linjannut voimassa olevan oikeuskäytännön ainakin siltä osin, että vain yksi asunto hyväksytään kerrallaan.

4.2.2 Työntekopaikan alueella sattuneet tapaturmat

22 §:ssä säädetään, että työntekopaikan alueella muutoin kuin työnteon yhteydessä sattunutta tapaturmaa pidetään työtapaturmana, jos se on sattunut työntekopaikalla oloon tavanomaisesti liittyvässä toiminnassa. Perustelujen mukaan pykälä sisältää niin sanotun alueperiaatteen. Alueperiaatteen mukainen suoja koskee muuta kuin työnteoa työntekopaikkaan kuuluvalla alueella, mutta toiminnan tulisi kuitenkin olla työnteosta johtuvaa ja työntekopaikalla olemiseen tavanomaisesti liittyvää. Tavanomaisuutta toimintaa ovat esimerkiksi ruokailu- ja kahvitauot. Myös tavanomainen taukoliikunta täyttää tavanomaisuuden kriteerit, mutta kuntoliikunta sille erikseen varatuissa tiloissa ei lähtökohtaisesti kuulu suojan piiriin. Itse työntekopaikka puolestaan määräytyy yksilöllisesti kunkin työntekijän tehtävien ja olosuhteiden mukaan, eikä se aina ole kiinteä vakituinen työpaikka. Myöskään kielletyksi tiedetty toiminta ei kuulu suojan piiriin, paitsi jos kiellettyä toimintaa on vakiintuneesti

⁵⁸ Vakituksella ei tarkoiteta tässä yhteydessä vakituista työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisesti, vaan vakituista yleisemmin.

⁵⁹ Ja tietysti myös vakuutusoikeus, sillä samanlaiset asiat tulee ratkaista samalla tavalla.

tapahtunut eikä työnantaja ole tähän puuttunut. Lisäksi tahallinen riskinotto, kuten temppuilu rakennustelineillä virkistystauon aikana, ei kuulu suojan piiriin.⁶⁰

Lain 22 § ja sen perustelut vaikuttavat hyvin selkeiltä. Aikaisemman lain aikana voimassa olleet yleiset tulkinnanvaraisuudet ovat varmasti vähentyneet merkittävästi. Tätä päätelmää tukee se, että oikeusinstanssit eivät ole nähneet tarpeelliseksi julkaista pykälään ratkaisevasti liittyviä oikeustapauksia. Lakiuudistus vaikuttaakin tältä osin selkeältä ja onnistuneelta.

4.2.3 Tapaturmat työntekopaikan alueen ulkopuolella

TyTal 23 §:n mukaan voidaan työtapaturmana korvata myös sellainen tapaturma, joka on sattunut työntekopaikan alueen ulkopuolella, mikäli tapaturma sattuu tavanomaisen työssäkäynnistä johtuvan asunnon ja työpaikan välisellä matkalla, johon katsotaan kuuluvan myös vähäinen poikkeaminen matkareitiltä lasten päivähoidon, ruokakaupassa käynnin tai muuhun niihin rinnastettavan syyn vuoksi. Hallituksen esityksessä todetaan muun muassa: *korvaussuoja koskisi sitä aikaa, jona työntekijä kulkee poikkeavaa matkareittiä pitkin. Turva ei ulottuisi itse sen tehtävän tai toiminnan tekemiseen, jonka vuoksi poikkeaminen tavanmukaiselta reitiltä tapahtuu, kuten asiointiin ruokakaupassa, ostoskeskuksessa tai päiväkodissa. Suoja jatkuisi, kun työntekijä päiväkodissa tai kaupassa asioituaan jälleen jatkaa matkaansa.*⁶¹ Katkelman viimeinen virke on siinä mielessä tärkeä, että se on aiheuttanut melko suuressa määrin tulkinnallisia erimielisyyksiä oikeuskäytännössä sen suhteen, milloin päiväkodissa tai kaupassa ”asiointiin” katsotaan loppuneen. Lainsäätäjä on jättänyt tähän pykälään ylipäänsä melko paljon tulkinnanvaraisuutta. Tavanomaisuuden käsitettä joudutaankin mahdollisesti arvioimaan yksittäistapauksissa sekä itse matkan, että sillä sattuneiden tapahtumien ja poikkeamien osalta. Pykälän suuremman tulkinnanvaraisuuden vuoksi tarkastellaan sitä kolmen oikeustapauksen avulla. Näistä ensimmäisenä katsotaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöstä 3197/2017 - 15.2.2018:

⁶⁰ HE 277/2014 vp, s. 77–78.

⁶¹ HE 277/2014 vp, s. 78–80.

T on ollut tavanomaisella työssäkäynnistä johtuvalla matkalla asunnoltaan työpaikalleen. Matkan aikana T on poikennut hänen tavanomaisesti käyttämänsä matkareitin varrella olevalle huoltoasemalle tankatakseen autonsa. Kyseinen huoltoasema on sijainnut matkareitin välittömässä läheisyydessä ja auton tankkaamiseen menevä aika on T:n arvion mukaan 2–4 minuuttia. T:n mukaan hän tankkaa aina automaattista, johon myös maksaa polttoaineen eikä hän siis joudu kävelemään kuin auton ympäri. Huoltoasemalla autosta ulos noustessaan T on kuitenkin liukastunut ja kaatunut loukaten oikeaa olkapäätänsä. Muutoksenhakulautakunta katsoi tapaturman sattumisolosuhteista esitetty selvitys huomioiden, että T:llä ei ole kyseisen tapaturman perusteella oikeutta työtapaturma- ja ammattitautilain mukaiseen korvaukseen, sillä tapaturma ei ole sattunut sellaisissa olosuhteissa, jotka oikeuttaisivat korvaukseen työtapaturma- ja ammattitautilain perusteella. Asia on ratkaistu vahvennetussa jaostossa. Äänestysratkaisu 6-4.⁶²

Koska kyseessä on ollut äänestysratkaisu usealla toisin äänestäneellä jäsenellä, voidaan tästä päätellä, että oikeuskäytäntö ei ole mitenkään kiveen kirjoitettu. Olosuhteet eivät ole päätöksen mukaan työtapaturma- ja ammattitautilain 23 §:n mukaiset. Päätöksen johtopäätöksissä todetaan seuraavaa:

vaikka tapaturma on sattunut vähäiseksi katsottavan tavanomaiselta työmatkareitiltä poikkeaman aikana T:n asioidessa huoltoasemalla, hallituksen esityksen (HE 277/2014) mukaan työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen turva ei ulotu itse sen tehtävän tai toiminnan tekemiseen, jonka vuoksi poikkeaminen tavanmukaiselta reitiltä tapahtuu, kuten asiointiin ruokakaupassa, ostoskeskuksessa tai päiväkodissa. Kun poikkeaminen ei ole huomattava, korvaussuoja koskee vain sitä aikaa, jona työntekijä kulkee poikkeavaa matkareittiä pitkin. Koska nyt kyseessä oleva T:n tapaturma ei ole sattunut poikkeavaa matkareittiä pitkin kuljettaessa, vaan jo huoltoasemalla asioinnin yhteydessä T:n noustessa autostaan ulos tankkaamistoimenpiteen suorittamiseksi. Autosta ulos noustessaan T:n on muutoksenhakulautakunnan arvion mukaan jo tosiasiallisesti katsottava ryhtyneen auton tankkaamiseen liittyvien toimenpiteiden suorittamiseen eli siihen toimintaan, jonka vuoksi hän on huoltoasemalle hakeutunut asioimaan. Auton tankkaaminen toimintana vaatii välttämättömänä osana autosta ulos nousemista sekä myös muuta auton välittömässä läheisyydessä tapahtumaa vähäistä liikkumista.⁶³

Ilmeisesti siis tapaturma olisi katsottu korvattavaksi, mikäli T olisikin ollut vielä matkalla tankkaamispisteelle, tai mikäli hän olisi tankkaamisen sijaan mennyt parkkipaikalta huoltoaseman sisään asioimaan. Toisaalta eriävät mielipiteet jättäneet henkilöt olivat sitä mieltä, että autosta nouseminen ei ole ollut toimen (auton tankkaamisen) tekemistä, vaan vasta siihen valmistautumista. Asia näyttäisi siis olevan kovin pienestä kiinni.

⁶² Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta: 3197/2017.

⁶³ Ibid.

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan toinen samalla päivämäärällä 15.2.2018 antama päätös 3199/2017 muistuttaa aiemmin kuvattua päätöstä, sillä molemmissa tapauksissa sovellettava lainkohta (työtapaturma- ja ammattitautilain 23 §) on sama. Tässä tapauksessa taas muutoksenhakulautakunta on päätenyt pitämään henkilön kaatumista lain mukaisena tapaturmana, joka oikeuttaakin korvauksiin:

H on ollut matkalla kotoaan töihin, mutta hän on ennen sitä mennyt ostamaan työpäivää varten juotavaa huoltoasemalta. Hän on kaatunut huoltoaseman ulko-oven edessä. Muutoksenhakulautakunta määräsi lainmukaisen korvauksen työtapaturmasta. Muutoksenhakulautakunta katsoi tapaturman sattuneen työtapaturma- ja ammattitautilain 23 §:n 1 kohdan mukaisissa korvaukseen oikeuttavissa olosuhteissa. Tapaturma on sattunut vähäiseksi katsottavan tavanomaiselta työmatkareitiltä poikkeaman aikana H:n kaatuessa huoltoaseman ulko-oven edessä. Kävelyn huoltoaseman ovelle ei voida katsoa olevan H:n huoltoasemalle hakeutumisen syy eli kaupassakäynnin tekemistä, vaan vasta siihen valmistautumista. Tamla 15.2.2018 – 3199/2017. Asia on ratkaistu vahvennetussa jaostossa. Äänestysratkaisu 6-4. Valitus vireillä vakuutusosoikeudessa.⁶⁴

Nyt siis henkilö on ollut kävelemässä huoltoasemalle, joten hän ei ole vielä suorittamassa toimenpidettä. Ratkaisusta ei käy ilmi, missä raja menee. Olisiko tapausta korvattu, jos henkilö olisi ollut huoltoaseman sisällä, vai olisiko hänellä pitänyt olla juomapullo nostettu hyllyltä käteen, jotta ajateltaisiin, että nyt tämä kyseinen toimenpide on vasta alkanut.

Erikoisen tästä tapauksesta tekee mielestäni se, että eriäviä mielipiteitä jättäneet jäsenet ovat olleet tätä mieltä:

Valituksen hylkäämisen kannalla olleet neljä jäsentä olisivat hylänneet valituksen katsoen, että H:lle 18.5.2017 sattunut tapaturma ei ole sattunut tavanomaisella työssäkäynnistä johtuvalla asunnon ja työpaikan välisellä matkalla. Vaikkakin kyseessä on sinänsä ollut vähäinen poikkeama matkareitiltä, ei korvaussuoja kuitenkaan ulotu itse sen tehtävän tai toiminnan tekemiseen, jonka vuoksi poikkeaminen tavanmukaiselta reitiltä tapahtuu. Tapaturma on sattunut poikkeamalla eikä kyseessä näin ollen ole työtapaturma- ja ammattitautilain nojalla korvattava työtapaturma.⁶⁵

Eli vaikka tapaus on korvattu, olisi iso osa muutoksenhakulautakunnasta ollut sitä mieltä, että tätä ei olisi pitänyt korvata. Edellisessä tapauksessa (3197/2017 - 15.2.2018) eriävät mielipiteet antaneet henkilöt olisivat taasen ajatelleet, että bensa-asemalla

⁶⁴ Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta: 3199/2017.

⁶⁵ Ibid.

toimiminen ei ole edes vielä toimenpiteen suorittamista vaan vasta siihen valmistautumista. Mielestäni näistä kyseisistä yksittäisistä oikeustapauksista näyttää ulkopuolisena tarkasteltuna siltä, että muutoksenhakulautakunnassa voi ilmetä toisistaan poikkeavia ratkaisuja. Tässä tapauksessa tulee huomioida, että päätös ei ole vielä lainvoimainen, sillä asia on vireillä vakuutusosoikeudessa.

Myös vakuutusosoikeus on julkaissut 23 §:ää koskevan ratkaisun 4027:2018:

A liukastui ja kaatui päiväkodin pihalla, kun hän oli matkalla työkokeiluun ja poikkesi viemään lapsensa päivähoidon. Vakuutusosoikeus katsoi, että kävelymatkassa päiväkodin ovelle on ollut vielä kyse kulkemisesta poikkeavaa matkareittiä pitkin ja korvaussuojan ulkopuolelle jäävää asiointia päiväkodissa ei esitetyn selvityksen mukaan ole tapahtunut muualla kuin päiväkodin sisätiloissa. Näin ollen tapaturman on katsottava sattuneen työtapaturma- ja ammattitautilain korvaussuojan piirissä.⁶⁶

Tapauksessa vakuutusyhtiö oli hylännyt korvaushakemuksen, koska A oli kaatunut poikkeamalla eikä asunnon ja työpaikan välisellä matkalla. Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta oli kumonnut vakuutuslaitoksen päätöksen ja määrännyt vakuutuslaitoksen suorittamaan A:lle lainmukaisen korvauksen työtapaturmasta (Äänestys 4–2). Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta kaksi jäsentä olisi hylänneet valituksen sillä perusteella, että vahinko päiväkodin pihalla liukastuessa on sattunut sitä tehtävää tehdessä, jonka vuoksi poikkeaminen tavanmukaiselta reitiltä on tapahtunut. Vakuutusosoikeus on ollut tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan enemmistön kanssa samalla linjalla. Perusteluissaan vakuutusosoikeus on todennut muun muassa seuraavaa:

Vakuutusosoikeus katsoo, että kävelymatkassa päiväkodin ovelle on ollut vielä kyse kulkemisesta poikkeavaa matkareittiä pitkin ja korvaussuojan ulkopuolelle jäävää asiointia päiväkodissa ei esitetyn selvityksen mukaan ole tapahtunut muualla kuin päiväkodin sisätiloissa. Näin ollen tapaturman on katsottava sattuneen työtapaturma- ja ammattitautilain korvaussuojan piirissä eikä valituksenalaista tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöstä ole vakuutuslaitoksen esittämistä seikoista huolimatta syytä muuttaa.⁶⁷

Vakuutusosoikeudessa yksi jäsen on ollut eri mieltä. Hän olisi hylännyt valituksen tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen eriävien mielipiteiden

⁶⁶ Vakuutusosoikeus 4027:2018.

⁶⁷ Ibid.

mukaisilla perusteilla. Tässä tapauksessa siis korvaussuojan katsottiin vakuutusoikeuden toimesta olleen voimassa vielä päiväkodin pihalla kävellessä. Näyttäisi siltä, että korvaussuoja olisi katkennut päiväkodin ovesta sisään mentäessä. Kuitenkin sekä tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassa että vakuutusoikeudessa on ollut ihmisiä myös sillä kannalla, että korvaussuoja olisi katkennut jo päiväkodin pihamaalle tultaessa. Mahdollisesti jopa autosta ulos astuessa⁶⁸.

Myös oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että päivähoitopaikassa asioiminen on sen tehtävän tai toiminnan tekemistä, jonka vuoksi poikkeaminen tapahtuu.⁶⁹ Vakuutusoikeudella on ollut useita samanlaisia tapauksia ratkaistavanaan, joissa vakuutusoikeus on katsonut melko järjestelmällisesti, että käveleminen päiväkotiin tai huoltoasemalle on ollut vielä poikkeavan matkareitin kulkemista ja siten korvaukseen oikeuttavaa.⁷⁰ Korkeimman oikeuden ratkaisukäytännöstä ei löydy julkisesti saatavilla olevaa ratkaisua, joka perustuisi tähän työtapaturma- ja ammattitautilain 23 §:n 1 momentin soveltamiseen, joten voitaneen tulkita, että vakuutusoikeuden tulkinta kyseisen pykälän korvaukseen oikeuttavista olosuhteista on tällä hetkellä se, miten vakuutusyhtiöt ratkaisevat, tai paremminkin, miten niiden pitäisi ratkaista tällaiset tapaukset.

Tapauksessa ei käsitelty (tai ei ollut riidanalaisena) se, että onko työmatkareitiltä tehty poikkeama katsottava vähäistä suuremmaksi. Näin se voisi kuitenkin olla, mikäli ruokakauppa tai lasten päivähoitopaikka olisi huomattavan pitkän matkan päässä henkilön työpaikasta tai kodista. Tai jos poikkeama ei olisikaan ajallisesti vähäinen. Kuinka käy esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa vanhempi lähtee kotoaan töihin ja vie lapsensa työpaikkansa lähellä olevaan päivähoitopaikkaan, toimien siis työtapaturma- ja ammattitautilain 23 §:n mukaisissa olosuhteissa eli hän on edelleen matkapoikkeamalla (ei siis ole vielä päiväkodin sisällä tai edes pihalla). Vanhempi jää nyt kuitenkin matkalla juttelemaan päiväkodin työntekijälle ja aikaa kuluu vaikkapa 20 minuuttia. Jos vanhempi tämän jälkeen omalle autolle palatessaan kaatuu ja loukkaa

⁶⁸ Tämä korvaussuojan katkeaminen autosta ulos astumiseen ei käy ilmi mitenkään kyseisestä päätöksestä, vaan se on kirjoittajan omaa spekulointia.

⁶⁹ Salo 2016, s. 58–59.

⁷⁰ Esimerkiksi vakuutusoikeuden päätökset 1301:2019 & 3828:2018.

itsensä, onko korvaussuoja vielä olemassa? Tällaiseen ajalliseen keston ei oikeuskäytännöstä ole löytynyt linjauksia mistään oikeusasteesta. Salon mukaan, jos poikkeama on ajallisesti tai matkallisesti huomattava, ei matkaa pidetä työssäkäynnin vuoksi tehtynä.⁷¹ Oikeuskirjallisuuskään ei tämän selkeämpiä ajallisia rajoja valitettavasti tarjota.⁷² Selvää on kuitenkin se, että mikäli lapsi olisi viety päivähoidon omana, erillisenä matkana, ei tällaista pidettäisi lain tarkoittamana vähäisenä poikkeamana.⁷³

Kuriositeettina voidaan työmatkatapaturmista vielä mainita, että vuonna 2015 on palkansaajille sattunut yhteensä 20.477 työmatkatapaturmaa. Näistä yli puolet on jalankulkijoiden liukastumisia kaatumisia tai kompastumisia. Tähän lukumäärään on tietenkin voitu laskea vain ne tapaturmat, joista on työtapaturma- ja ammattitautilain edellyttämällä tavalla tehty tapaturmailmoitukset. Etenkin jalankulkijoiden liukastumisten kohdalla on varmasti paljon työmatkatapaturmia, jotka ovat niin lieviä (eli niissä selvittää ns. pelkällä säikähdyksellä), ettei niistä aiheudu hoidon tarvetta eikä niitä sen vuoksi myöskään tapaturmina ilmoiteta, vaikkakin lain mukaan todennäköisesti pitäisi.⁷⁴

23 §:n 2 kohta koskee tavanomaisen ruokailu- ja virkistystaukojen aikana työpaikan läheisyydessä sattuneita tapaturmia. Lain perustelujen mukaan kohta koskee työntekoon liittyviä sellaisia virkistys- ja ruokailutaukoja, jotka matkoineen voidaan pitää ohjeistetussa ajassa. Näin ollen luvattomat tai liian pitkät tauot eivät kuulu korvattavuuden piiriin. Huomionarvoista on lisäksi, että korvaussuoja koskee myös liikkuvaa työtä, jossa ei välttämättä ole kiinteää työntekopaikkaa lainkaan.⁷⁵ Vanhan lain aikana taukojen aikana sattuneista tapaturmista ei ollut lainkaan sääntelyä, mutta oikeuskäytännössä ne katsottiin tietyissä tapauksissa korvattaviksi. Näin 23 §:n 2 kohdan avulla uuteen lakiin kirjattiin vanhan lain aikana muodostunut oikeuskäytäntö, jonka epäselvyyksiä ja rajanvetoja myös selkeytettiin.⁷⁶ Tämä uudistus vaikuttaa

⁷¹ Salo 2016, s. 58–59

⁷² Mänttari ja Nyysölä toteavat, että esimerkki huomattavasta poikkeamasta on ravintolassa ateriointi. Mänttari – Nyysölä 2016, s. 72–73.

⁷³ He 277/2014 vp, s. 78–79.

⁷⁴ Työmatkatapaturmien tilastoanalyysi, analyysija nro 12, s. 2–3.

⁷⁵ HE 277/2014 vp, s. 80.

⁷⁶ Mänttari – Nyysölä 2016, s. 73–74.

onnistuneelta, sillä erilaiset tauot käsittävät usein merkittävän suuren osan työntekijän työpäivistä.

4.2.4 Tapaturmat Erityisissä olosuhteissa

Työtapaturma- ja ammattitautilain 24 § luettelee tyhjentävästi muut korvaukseen oikeutetut työpaikan ulkopuolella sattuneet tapaturmat.⁷⁷ Näihin lukeutuvat esimerkiksi työnantajan järjestämät työhön liittyvät koulutustilaisuudet ja terveydenhoidon vastaanotolla asiointi, kun se liittyy TyTal:ssa tarkoitettuun vahinkoon tai sen epäilyyn. Lista on siis tyhjentävä ja esitöidenkin perusteella tavoitteena on ollut vanhaan lakiin verrattuna selkeämpi ja yksityiskohtaisempi sääntely.⁷⁸ Pykälän perusteluissa korostuu työpaikan ulkopuolella sattuneiden tapaturmien korvattavuuden edellytyksenä niiden liittyminen työtehtäviin.⁷⁹ Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta on julkaissut ratkaisun Tamla 6.4.2017 - 2710/2017, jossa nyrkkeilytapaturmaa ei katsottu koulutustapahtumaan liittyväksi, eikä siten myöskään korvattavaksi.⁸⁰ Tapauksen perustelut ovat selkeät ja niiden kanssa on helppo olla samaa mieltä.

4.2.5 Etätöissä sattuvat tapaturmat

Etätöissä sattuvista tapaturmista säädetään lain 25 §:ssä. Sen mukaan 22 ja 23 §:ää ei sovelleta etätöihin. Tämä tarkoittaa työtä omassa asunnossa, tai vaihtoehtoisesti sellaista työtä, jonka suorittamispaikkaa työnantaja ei ole määritellyt ja se tehdään muualla kuin työnantajan järjestämissä tiloissa. Jälkimmäiseen määritelmään kuuluvasta toiminnasta on pykälän perusteluissa annettu esimerkiksi kannettavalla tietokoneella valitsemassaan kahvilassa työskentely. Esimerkiksi kahvilaan sovittu asiakastapaaminen olisi puolestaan 21 §:n mukaista työtä. Etätyöntekijöiden korvaussuojan rajoitus johtuu esitöiden mukaan työnantajan puutteellisesta

⁷⁷ Katso työtapaturma- ja ammattitautilaki 24 §

⁷⁸ HE 277/2014 vp, s. 49.

⁷⁹ HE 277/2014 vp, s. 80–82.

⁸⁰ Tapaus ja perustelut tarkemmin Tamla 6.4.2017 – 2710/2017.

mahdollisuudesta työn johtoon ja valvontaan näissä olosuhteissa.⁸¹ Etätyön lisääntyessä viime aikoina huomattavasti, voidaan olettaa pian eri oikeusinstanssien antavan ratkaisuja etätyössä sattuneista tapaturmista.

4.2.6 Muut vammat ja sairaudet

Varsinaisten työtapaturmien lisäksi on säädetty eräistä tapaturman aiheuttamina pidettävistä vammoista ja sairauksista. Nämä 18 §:ssä listatut vammat luetaan siis työtapaturmiksi, vaikka ne eivät tapahdukaan varsinaisesti äkillisesti, kuten tapaturman määritelmä edellyttää. Näihin lukeutuu⁸² mm. hankauksen aiheuttama ihon hiertymä, paleltuma ja säteilyn aiheuttama vamma. Aikarajana altistuksen kestolle on asetettu vuorokausi ja mikäli tämä ylittyy, tulee korvattavuutta arvioida ammattitautien korvausperusteiden mukaisesti.⁸³

4.2.7 Paheneminen

Lain 19 §:n nojalla (ammattitautien osalta 30 §) voidaan korvata myös aikaisemman, työtapaturmaan liittymättömän vamman olennainen⁸⁴ paheneminen siltä osin, kun se johtuu työtapaturmasta. Esitöiden mukaan työtapaturman syyosuutta arvioitaessa tulee ottaa huomioon sattumismekanismi, vammaenergian voimakkuus, ajallinen yhteys tapaturman ja vamman pahenemisen välillä ja aikaisemman vamman tai sairauden myötävaikutus. Usein joudutaankin arvioimaan esimerkiksi piilevien kudosuutoksen vaikutusta vamman pahenemiseen. Nämä ovat usein olleet ratkaisevassa asemassa myös korkeimman oikeuden aiheesta antamissa ratkaisuissa. Esimerkkinä voidaan mainita KKO 2016:93, jossa korkein oikeus katsoi, että vamma pitkittymisen osalta ei ollut syy-yhteydessä tapaturmaan vaan sen aiheutti rappeuma. Pahenemisenkaan perusteella ei korvauksia voitu myöntää, sillä se olisi vaatinut

⁸¹ HE 277/2014 vp, s. 80–83.

⁸² Koko kuusikohtainen lista TyTal 18 §:ssä

⁸³ HE 277/2014 vp, s. 73–74.

⁸⁴ Olennaisuuden vaatimus on merkittävä ja siitä johtuen vähäistä pahenemaa ei korvata.

rappeuman pahenemista, joka ei KKO:n mukaan ollut todennäköistä.⁸⁵ Pahenemien arviointi vaatii lopulta, kuten niin moni muukin asia työtaturmia arvioitaessa, lääketieteellistä kokonaisarviointia.

4.2.8 Ammattitaudit

Ammattitaudilla tarkoitetaan 26 §:n mukaan sairautta, joka on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut työntekijälle altistumisesta fysikaalisille, kemiallisille tai biologiselle tekijälle 21 §:ssä tarkoitettussa työssä ja tietyissä muissa työhön rinnastettavissa tilanteissa. Todennäköiseen pääasialliseen altistumiseen ei siis riittäne, että työntekijälle on aiheutunut hengitysoireita työpaikallaan, jos voidaan olettaa tai ajatella, että työntekijä reagoisi myös normaalissa ilmassa (muuallakin kuin työpaikalla) oleviin hiukkasiin, joita nyt sattuu olemaan myös hänen työntekopaikallansa. Kemiallisia tekijöitä löytyy etenkin kemianteollisuudesta paljon erilaisia tapauksia, jotka voivat ammattitauteja aiheuttaa. Esimerkiksi erilaisten liuotainaineiden käsittely voi olla ihoa syövyttävää ja/tai ärsyttävää. Fysikaalisen altistuksen esimerkkinä toimii rakennustyömailla käytettävistä tärisevistä voimatyökaluista aiheutuva jatkuva tärinä, josta voi aiheutua valkosormisuusoireyhtymä.⁸⁶ Biologisista tekijöistä bakteerit ja homeiden vapauttamat itiöt, joista voi aiheutua homepölykeuhkosairautta.⁸⁷ Rannekanavaoireyhtymän osalta on katsottu tarpeelliseksi sisällyttää siitä oma pykälänsä, 29 §, lakiin. Lääketieteellinen syy-yhteys rannekanavaoireyhtymää aiheuttavissa työliikkeissä on ollut kiistanalainen⁸⁸, rannekanavaoireyhtymää on korvauskäytännössä siis kyllä korvattu jo ennen työtaturma- ja ammattitautilain voimaantuloakin.⁸⁹

⁸⁵ Tapaus ja perustelut tarkemmin KKO 2016:93

⁸⁶ Valtioneuvoston asetus ammattitautiluettelosta - Ammattitautiluettelo.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ HE 277/2014 vp, s. 85–86.

⁸⁹ Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta 28.9.2011 – 819/2011.

4.2.9 Työliikekipeytyminen

Oman ns. erikoistilanteensa muodostaa työliikekipeytyminen, joka ikään kuin laajentaa vakuutusturvan kattamaan myös tilanteita, joissa tapaturmaa ei lainkaan ole sattunut. Työtapaturma- ja ammattitautilain 33 §:n mukaan työliikekipeytymisenä voidaan korvata kuusi viikkoa lihaksen tai jänteen äkillistä kipeytymistä, kun työntekijä on suorittanut yksitällistä kuormittavaa työliikettä. Liikkeen kuormittavuudesta ei ole esimerkkejä myöskään lain esitöissä, vaan hallituksen esityksessä todetaan, että kuormittavuuden arviointia ei voida arvioida pelkästään painon perusteella, vaan se tulee tehdä kokonaisuutena. Todennäköisesti siis vaikkapa 20 kilon taakan nostaminen voitaisiin katsoa kuormittavaksi noin 50 kiloa painavalle henkilölle, mutta ei henkilölle, jonka paino on esimerkiksi 100 kiloa.⁹⁰ Lisäksi työliikekipeytyminen edellyttää sekä lain kirjaimen että esitöiden mukaan sitä, että joko lihas tai jänne kipeytyy. Rustokudoksen kipeytyminen ei siis voi oikeuttaa korvaukseen.⁹¹ Ranteen tai polven kipeytymiset jäävät siis työliikkeen ulkopuolelle. Ranteen tai polven kipeytymisiä voidaan tietenkin korvata 17 §:n nojalla, edellyttäen, että tapaturmaan on liittynyt selkeä tapaturmamomentti. Käytännössä työliikekipeytymisenä korvattavat tilanteet ovat äkillisestä liikkumisesta johtuvia lihaksen, vaikkapa reisilihaksen kipeytymisiä. Oikeuskäytännössä joskus poikkeuksellisesti myös lihaksen repeäminen on korvattu työliikekipeytymisenä.⁹² Tämä on jättänyt korvattavuuden osalta uuteenkin lakiin tulkinnanvaraisuutta, sillä oikeuskäytäntöä ei ole varsinaisesti otettu tältä osin huomioon uutta lakia laadittaessa. Tulkinnanvaraisuuden hahmottamiseksi tarkastellaan vanhan lain aikaista korkeimman oikeuden päätöstä KKO 2002:7:

A:lla oli todettu ulomman reisilihaksen yläosan repeämä. Lääkärintilauksen mukaan repeämä oli aiheutunut maksimaalisen lihasponnistuksen yhteydessä ja sopi sellaisen seurauksena syntyneeksi. A:lla ei ollut todettu lihassairautta tai degeneraatiota. Esitetyn selvityksen perusteella A:lla katsottiin olevan oikeus korvaukseen, vaikka vakiintuneessa korvauskäytännössä ei yleensä ole korvattu ilman tapaturmaa syntynyttä lihaksen repeämää.⁹³

⁹⁰ Kilomääräiset esimerkit ovat kirjoittajan oma ns. valistunut arvaus, sillä sen paremmin lain esitöistä, oikeuskirjallisuudesta kuin ratkaisukäytännöstäkään ei löytynyt minkäänlaisia ”linjanvetoja”.

⁹¹ HE 277/2014 vp, s. 88–89.

⁹² Vakuutuslaki 3434:2015 & KKO 2002:7.

⁹³ KKO 2002:7.

Tapaturmavakuutuslain 4 §:n 2 momentin 7 kohdan mukaan työtapaturmalla tarkoitetaan tässä laissa tapaturmaa, joka aiheuttaen vamman tai sairauden on kohdannut työntekijää työliikkeen aiheuttamasta muusta viasta, vammasta tai sairaudesta johtumaton lihaksen tai jänteen kipeytyminen. Lisäksi eräistä työtapaturmina korvattavista vammoista annetun asetuksen (1948/852) mukaan korvattavaksi vammaksi katsotaan 1 §:n 6 kohdan mukaan työliikkeen yhteydessä tapahtunut lihaksen tai jänteen kipeytyminen siltä osin kuin se ei johdu muusta viasta, vammasta tai sairaudesta. A, eli valittaja, oli tehnyt jalkakyykkyliikettä vapaa-aikanaan⁹⁴ 230 kilogramman painolla ja tuntenut kovaa kipua reidessään. A:lla oli seuraavana päivänä todettu oikean ulomman reisilihaksen yläosan repeämä ja tämä oli myöhemmin leikattu.⁹⁵

Vakuutusyhtiö ei myöntänyt korvauksia sillä perusteella, että A:lle ei ollut tapahtunut tapaturmaa siten kuin tapaturmavakuutuslaissa säädetään. Tapaturmavakuutuslain mukaan työtapaturmana voidaan korvata myös lihaksen tai jänteen kipeytyminen työliikkeen yhteydessä ja pykälää sovelletaan myös vapaa-aikana sattuneisiin työliikkeisiin. Tässä tapauksessa A:n lihas tai jänne ei kuitenkaan ollut kipeytynyt, vaan revennyt. Yksittäinen liike tai voimanponnistukseen ei aiheuta repeämää lihaksessa, vaan sen syynä on rappeuma- ja sairausmuutokset.⁹⁶

A valitti päätöksestä tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakuntaan, jonka nimi siihen aikaan oli tapaturmalautakunta. Tapaturmalautakunta totesi, että lihaksen repeämistä ei ollut edeltänyt tapaturmana pidettävä vahinkotapahtuma. Työliikkeen yhteydessä sattunut kipeytyminen katsotaan oikeuskäytännössä korvattavaksi, jos repeämä ei johdu muusta syystä ja repeämän ja työliikkeen välillä voidaan katsoa olevan lääketieteellisesti arvioiden todennäköinen syy-seuraussuhde. Tapaturmalautakunnan mukaan tässä tapauksessa 230 kilon painolla jalkakyykyn tekeminen, maksimaalinen lihasponnistus, on sopinut aiheuttamaan A:n lihaksen repeämän, ja tapauksessa on ollut

⁹⁴ Hänellä on siis ollut tapaturmavakuutuslain 57 §:n 1 ja 2 momentin mukainen yrittäjän vapaaehtoinen vapaa-ajan tapaturmavakuutus.

⁹⁵ KKO 2002:7.

⁹⁶ Ibid.

myös todennäköinen syy-seuraussuhde. Valituksenalainen päätös kumottiin⁹⁷ ja A:lle määrättiin suorittamaan korvausta ulomman reisilihaksen repeämän johdosta.⁹⁸

Vakuutuslaitos on hakenut vakuutusoikeudelta muutosta muutoksenhakulautakunnan päätökseen. Vakuutusoikeus kumosi muutoksenhakulautakunnan päätöksen⁹⁹ ja totesi, että repeämää ei edeltänyt lain mukainen vahinkotapahtuma. Kyseessä ei myöskään ollut ylivoimainen suoritus.¹⁰⁰ Tottahan on, että lain sanamuoto vahinkotapahtumasta ei sinänsä täyty, mutta ylivoimaisen suorituksen kriteeristö on enemmän subjektiivinen. Ainakin maallikon ajattelumaailmassa 230 kiloa on käytännössä kolmen aikuisen ihmisen paino ja tällaisella painomäärällä kyykkyliikkeen tekeminen kuulostaa ylivoimaiselta.

Korkein oikeus on perusteluissaan todennut, että vakiintuneessa korvauskäytännössä ei yleensä ole korvattu lihaksen tai jänteen repeämää, joka on syntynyt ilman tapaturmaa, koska työliikettä ei ole pidetty riittävän suurienergisenä aiheuttamaan terveen lihaksen tai jänteen repeämää. Tällainen käsitys ei kuitenkaan oikeuta korvauksien epäämistä silloin kun energia työliikkeessä on riittävä aiheuttamaan repeämän, eikä repeämän voida olettaa johtuvan esimerkiksi sairaudesta. Tässä tapauksessa reisilihaksen repeämä sopii lihasponnistuksen seurauksena syntyneeksi ja degeneraatiota tai lihassairautta ei ole biopsiassa todettu. Korkein oikeus kumosi vakuutusoikeuden päätöksen.¹⁰¹ Vuonna 1963 syntynyt A on ollut työliikkeen 21.1.1999 sattuesa 36-vuotias eli alle keski-ikäinen. Näin ollen hänellä tuskin olisi ikänsä puolesta ollut mitään iän tuomaa kulumaa kehonosissaan.

Korkein oikeus on perusteluissaan todennut lisäksi, että työliikettä ei ole pidetty riittävän suurienergisenä tapahtumana aiheuttamaan terveen lihaksen tai jänteen repeämää¹⁰². Vaikka lihas tai jänne olisi kulunut tai siinä olisi iän tuomaa degeneraatiota,

⁹⁷ Kyseessä on ollut äänestysratkaisu.

⁹⁸ KKO 2002:7.

⁹⁹ Yksimielisesti. Vakuutusoikeuden päätös ei siis ollut äänestysratkaisu, toisin kuin muutoksenhakulautakunnan ratkaisu tässä tapauksessa.

¹⁰⁰ KKO 2002:7.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Ibid.

miksi sitä ei silloin olisi voitu korvata, jos kyseessä on kuitenkin yli 200 kilon painoilla tehtävä liikesuoritus?

Perin merkillistä on, että kun laissa puhutaan nimenomaan lihaksen ja jänteen kipeytymisestä, niin olettaisi, että silloin vakuutuslaitoksen ja vakuutusosoikeuden kanta tässä tapauksessa olisi oikeellinen. Myöskään työtapaturma- ja ammattitautilain hallituksen esityksessä ei ole edes tämän ennakkotapauksen jälkeen suoranaisesti otettu kantaa lihaksen repeämiseen. Esitöiden yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan tähän liittyen ainoastaan seuraavaa: *”Pykälässä tarkoitettussa työliikkeessä voi olla kysymys myös kuormitusta aiheuttavasta nosto- tai kannatusliikkeestä taakkaa nostettaessa. Jos tällöin on kysymys pikemmin ylivoimaisesta ponnistuksesta, kuten tilanteessa, jossa kahden työntekijän yhdessä kannattama painava taakka jää äkillisesti ja ennalta arvaamatta pelkästään toisen työntekijän varaan aiheuttaen kudosten kestäkyvyn ylittävän ponnistuksen, korvattavuutta tulee arvioida ensisijaisesti tapaturmana.”* Kudoksen kestäkyvyn ylittävä ponnistus tarkoittanee tässä siis sitä, että lihas repeää. Lainsäätäjän osittain sekoittavalla sanavalinnalla on varmasti taustallaan jokin merkitys, joka ei vaan kirjoittajalle aukea. Lain esityöt eivät siis nähdäkseni estä lihasrepeämän korvattavuutta, mutta eivät sitä kyllä myöskään ainakaan sananmukaisesti salli. Lisäksi huomionarvoista on se, että tällainen ponnistus tulisi arvioida tapaturmana, vaikka kyse olisikin työliikkeestä.

Esitöissä todetaan myös tulkintaa jättävästi *”Säännös on tarkoitettu luonteensa vuoksi sovellettavaksi lähinnä lihas- ja jännekudoksen venähdys- ja revähdystyyppisiin vammoihin”*. Nähdäkseni sana ”lähinnä” jättää varaa siis tulkinnalle ja mahdollistaa siten myös esimerkiksi lihaksen repeämisen korvattavuuden. Esitöihin olisi voinut sisällyttää selvemmän viittauksen voimassa olevaan oikeuskäytäntöön repeämien korvaamisesta työliikekipeytymisen seurauksena. Tämä olisi oletettavasti voinut poistaa paljonkin alempien oikeusasteiden käsittelykertoja samasta aiheesta. Korkeimmalta oikeudelta on tämän tapauksen jälkeen tullut yksi uudempi ennakkotapaus vastaavanlaisesta tilanteesta.¹⁰³ Tästä uudemmastakin ennakkotapauksesta on kuitenkin aikaa jo 10 vuotta ja sen jälkeen kokonaan uusi lakikin on keretty säätää. Uskoisin, että uusi,

¹⁰³ KKO 2010:76. Tapaus on analoginen edellä kuvattuun tapaukseen KKO 2002:7. Kyse on ollut revenneen reisilihaksen sijaan hauislihaksen etäisemmän pään jänteen repeämisestä.

työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen työliikekipeytymisen aiheuttamaa lihaksen repeämää koskeva korkeimman oikeuden ennakkotapaus voisi hyvin olla lähitulevaisuudessa tulossa.

Seuraava tapaus KKO 2012:97 liittyy myöskin työliikekipeytymiseen. Kyseisessä tapauksessa on kuitenkin kysymys työliikkeen ja siitä seuranneen CRPS-kipuoireyhtymän syy-yhteydestä, niin sanotusta seurannaisvahingosta:

A oli 21.1.2009 työssään yksin nostanut noin 90 kilon painoista henkilöä saman päivän aikana eri yhteyksissä useamman kerran pyörätuoliin ja siitä pois. A:n vasen ranne oli kipeytynyt. Siinä oli myöhemmin todettu ranteen kynnäriluun puoleisen ojentajajänteen (ECU-jänne) sijoiltaanmeno ja CRPS-kipuoireyhtymä. Ranteen ECU-jänne oli leikkauksessa 13.1.2010 kiinnitetty paikoilleen.

Korkein oikeus katsoi, että A:n nostoliikkeissä oli ollut kysymys työliikkeestä. Kysymys siitä, oikeuttivatko A:lla todetut ECU-jänteen vamma ja CRPS-kipuoireyhtymä työliikkeen seurauksena tapaturmavakuutuslain mukaiseen korvaukseen ja mikä merkitys tässä arvioinnissa oli sillä, että kipuoireyhtymä osaltaan johtui jännevamman hoidosta.¹⁰⁴

Vakuutusyhtiö on päätöksellään katsonut, että A:lle ei ole sattunut tapaturmaa tapaturmavakuutuslain mukaisesti. A:n vaivat hänen ranteessaan eivät kuitenkaan ole olleet sellaisia lihaksen tai jänteen kipeytymisiä, jotka voitaisiin korvata tapaturmavakuutuslain mukaisesti työliikkeenä.¹⁰⁵ Vaikuttaa melko selvältä, että ainakin työliike on tehty. Koska henkilö, jota A on nostanut, on painanut 90 kiloa, on työliike myös melkoisen kuormittava. Työliike on myös kohdistunut jänteeseen, kuten lain mukaan pitääkin, jotta se voidaan korvata. Kyse ei vaan ole ollut pelkästään kipeytymisestä, vaan sijoiltaanmenosta.

A on hakenut tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnalta muutosta vakuutusyhtiön päätökseen. Muutoksenhakulautakunta on todennut, että tapaturmaksi voidaan katsoa myös ylivoimainen ponnistus tai lihaksen tai jänteen kipeytyminen, jos vamma syntyy alle yhden vuorokauden pituisena aikana. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksen mukaan ollut

¹⁰⁴ KKO 2012:97.

¹⁰⁵ Ibid.

kyse tapaturmasta, ei ylivoimaisesta ponnistuksesta eikä myöskään työliikkeenä korvattava lihaksen tai jänteen kipeytyminen.¹⁰⁶

A haki seuraavaksi muutosta vakuutusosoikeudelta. Vakuutusosoikeus on hyväksynyt tapaturma-asioden muutoksenhakulautakunnan päätöksen ja lisäksi todennut uuden asiassa esitetyn selvityksen perusteella, että A:lle oli tehty vasempaan ranteeseen leikkaus ojentajajänteen sijoiltaanmenon johdosta. Sen jälkeen A:n jatkuneiden vaivojen syyksi oli epäilty CRPS-kipuoireyhtymää. Vakuutusosoikeus katsoi, että lääketieteellisen tietämyksen perusteella ei ollut todennäköistä, että A:n suorittamat työliikkeet olisivat aiheuttaneet ojentajajänteen sijoiltaanmenoa, vaan että kyse on ollut todennäköisesti rakenteellisista tekijöistä.¹⁰⁷ Jos siis kerran A:lle on oletettavasti kehittynyt CRPS-kipuoireyhtymä sen jälkeen, kun hänelle on tehty leikkaus, eli kipuoireyhtymä on suoraa seurausta A:lle tehdystä leikkausoperaatiosta, tulee tehdyn leikkauksen olla ollut korvattavaa hoitoa A:lle aiheutuneesta vammasta. Jos siis on niin, että sijoiltaanmenovamma, jonka takia myöhempi leikkauskin on jouduttu tekemään, ei alkuunkaan oikeuta tapaturmavakuutuslain nojalla korvaukseen, ei myöskään tästä leikkauksesta seurannutta CRPS-kipuoireyhtymääkään voida pitää alkuperäisestä tapaturmasta / työliikkeestä johtuvana.

A on saanut korkeimmalta oikeudelta valitusluvan. Koska aiemmin kerrotun mukaisesti Korkeimmalla oikeudella ei ole lääkäreitä käytössään, on korkein oikeus tässä tapauksessa pyytänyt lausuntoa sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta. Valviran asiantuntija X:n mukaan huomattavan painavan potilaan nosto yksin on riittävän suuri taakka, jotta ECU-jänteen tukikalvon repeämä voi aiheutua. CRPS-kipuoireyhtymä on todennäköisesti pääasiassa vamman, viivästyneen diagnosoinnin ja osin vamman leikkaushoidon seurausta. korkein oikeus on todennut, että nostoliikkeet ovat sopivia energialtaan ja mekanismiltaan aiheuttamaan ranteen ECU-jänteen sijoiltaanmenon. Rakenteellisista tekijöistä, jotka olisivat tätä sijoiltaanmenoa provosoineet, ei ole myöskään lääketieteellistä selvitystä esitetty.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

Koska tapauksessa ei ole esitetty mitään vaihtoehtoista tapahtumankuvaa eikä lääketieteellisesti perusteltua syytä, josta CRPS kipuoireyhtymä olisi voinut aiheutua ja koska A:ta hoitaneet lääkärit ja Valvira ovat katsoneet, että CRPS-kipuoireyhtymä on osittain leikkaushoidon seurausta, on korkein oikeus päätenyt johtopäätökseen, jonka mukaan A:n CRPS-kipuoireyhtymä on todennäköisesti pääasiallisesti seurausta työliikkeestä ja sen hoidosta.¹⁰⁹ Korkein oikeus on todennut, että ”*lihaksen tai jänteen kipeytymisestä ja repeämistä voi seurata muita vammoja (niin kutsutut seurannaisvammat)*”.¹¹⁰ Seurannaisvammoista on todettu myös esimerkiksi, että kun esitöissä edellytetään todennäköistä lääketieteellistä syy-yhteyttä, on Takon ratkaisuissa tulkittu niin, että syy-yhteys voi olla joko suora eli välitön yhteys, mutta myös sellaisia tapauksia, joissa vahinko on aiheutunut korvattavasta vammasta johtuen. Esimerkki tällaisesta korvattavasta vammasta johtuva vahinko on laskimotukos, joka korvataan korvattavan nilkkamurtuman yhteydessä. Kun nilkka murtuu, sen hoitona nilkka immobilisoidaan ja tämä taas lisää laskimotukoksen riskiä merkittävästi.¹¹¹

Tapauksessa siis korkein oikeus katsoi, että nostoliike (työliike) voi aiheuttaa sijoiltaanmenon ja että tämä sijoiltaanmeno oikeuttaa myös tapaturmavakuutuslain mukaiseen korvaukseen, vaikka sijoiltaanmeno ei lain kirjaimen eikä varsinaisesti myöskään esitöiden puolesta korvattaisikaan. Suoranaisesti korkein oikeus ei sijoiltaanmenon korvaukseen oikeuttavuudesta mitään lausunut, mutta tämä on pääteltävissä siitä, että kun seurannaisvahinkona aiheutunut CRPS-kipuoireyhtymä on oikeuttanut korvaukseen, tarkoittaa se, että myös siihen johtaneen sijoiltaanmenonkin on oltava korvaukseen oikeuttava vamma (*condicio sine qua non*).

Sekä tapaturmavakuutuslain aikainen 4 §:n 2 momentin 7 kohta että työtapaturma- ja ammattitautilain 33 §:n mukainen ”työliikekipeytymispykälä” on siis osoittautunut oikeuskäytännössä venyvän huomattavasti (sanamuodostaan), toisin kuin KKO 2012:97 tapauksessa A:n vasemman ranteen ECU-jänne.

¹⁰⁹ KKO 2012:97.

¹¹⁰ Ibid.

¹¹¹ Vahingon ja vahinkotapahtumien välisen syy-yhteyden arviointi TyTal:n soveltamisalalla, Tapaturmavakuutuskeskus 2008, s. 7–8. Seurannaisvahingoista on myös oikeuskäytäntöä. Ks. esimerkiksi tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan ratkaisut 4435/2016 ja 1494/2017.

Vaikka sijoiltaanmeno tai repeämä korvataankin korvauskäytännössä, tulee kyseessä olla nimenomaisesti työliikekipeytymispykälän edellyttämästi lihas tai jänne. Jos vaurioitunut osa olisi rusto- tai luukudos, tällaista ei voitaisi ainakaan oikeuskirjallisuuden mukaan työliikkeenä korvata.¹¹² Vanhojen vammojen pahenemisia ei työliikekipeytymisenä oikeuskäytännössä korvata. Korkein oikeus on antanut asiasta ennakkoratkaisun.¹¹³

4.2.10 Pahoinpitely ja henkinen järkytysreaktio

Laissa on lisäksi erikseen pykälät pahoinpitelyn ja henkisen järkytysreaktion korvaamisista. Pahoinpitelyn korvattavuus sinänsä tuntuu lähes itsestään selvältä asialta, jos se liittyy työtehtävään. Esimerkiksi mikäli vartijaa pahoinpidellään, ei hän ole siihen itse voinut vaikuttaa¹¹⁴ ja siten se rinnastunee jo ihan tapaturmaan. Pahoinpitelyä ei 34 §:n 2 momentin mukaan kuitenkaan korvata, jos pahoinpitely liittyy vahingoittuneen perhesuhteisiin tai muuhun yksityiselämään liittyvään seikkaan. Tämäkin on helposti ymmärrettävissä: Mikäli vartija joutuu pahoinpidellyksi henkilökohtaisten riitaisuuksien vuoksi, ei olisi tarkoituksenmukaista, että tämä tulisi työnantajan korvattavaksi. Tulkintatilanteita ja -epävarmuuksia voi liittyä sellaisiin tilanteisiin, joissa henkilö on vapaa-ajallaan, mutta silti virkapuku tai virka-asu päällä. Tai jos henkilö ei suorita työtehtäviä, mutta käyttäytyy kuin suorittaisi. Poliisi voi esimerkiksi vapaa-ajallaan ilmoittaa jollekin olevansa poliisi. Jos hän joutuisi pahoinpidellyksi tällaisessa tilanteessa, voitaisiinko pahoinpitelyn katsoa johtuneen hänen työtehtävistään, joiden takia hän tosiasiallisesti joutui pahoinpidellyksi, mutta joita tehtäviä hän ei oikeasti sillä hetkellä lainkaan tehnyt? Korkein oikeus on antanut tämänkaltaisessa asiassa ennakkotapauksen, vaikkei se tapaturmakorvauksiin tai tapaturmavakuutuslainsäädäntöön liitykään.¹¹⁵

¹¹² Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 104–105.

¹¹³ KKO 2006:83.

¹¹⁴ Vartija tietysti voi vaikuttaa pahoinpitelytilanteisiin esimerkiksi sillä, että välttää ihmiskontakteja, mutta se ei tietenkään ole työn luonteen vuoksi tosiasiallisesti mahdollista.

¹¹⁵ KKO 2013:6. *”Tapauksessa oli kyse siitä, että vapaa-ajalla ollut poliisimies oli tavannut öisellä kadulla kotoaan karkumatkalla olleen 16-vuotiaan tytön, jolle hän oli ilmoittanut olevansa poliisi ja esittänyt virkamerkkinsä. Saatuaan tytön tulemaan asuntoonsa poliisimies oli muun muassa raiskannut tämän.*

Myös henkinen järkytysreaktio voidaan korvata työtaturma- ja ammattitautilain perusteella. Pykälän ensimmäisessä momentissa on korvattavaksi säädetty akuutti stressireaktio eli niin sanottu posttraumaattinen stressireaktio. Tällaisten psyykkisten vaikutusten ilmeneminen lienee hyvin henkilöstä riippuvaa, mutta hetkellinen järkytysreaktio voinee tulla korvattavaksi ns. pienemmistäkin asioista, kun taas kolmannessa pykälässä on tuhoisaa kokemusta seuraava persoonallisuuden muutos. Lain esitöissä pykälän kolmannen kohdan on tarkoitettu soveltuvan ainoastaan erittäin äärimmäisiin tilanteisiin: *Rasituksen täytyy olla niin äärimmäistä, että sen syvällistä vaikutusta persoonallisuuteen ei ole tarpeen selittää yksilöllisellä haavoittuvuudella. Esimerkkinä tällaisesta rasituksesta mainitaan keskitysleirikokemukset, kidutus, suuronnettomuudet tai pitkäaikainen altistuminen hengenvaaralle, kuten panttivankitilanteissa ja pitkäaikaisessa vankeudessa, johon liittyy välitön tapetuksi tulemisen uhka.*¹¹⁶ Posttraumaattisesta stressireaktiosta työtaturma-asiassa on annettu myös korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja.¹¹⁷

4.3 Korvaukset

Etuuksista tärkeimpänä voidaan pitää 36 ja 37 pykälien mukaisesti sairaanhoitoon liittyvien kulujen korvaamista. Työssä sattuneen tapaturman vuoksi aiheutuneet tutkimukset, ensihoito lääkkeet ynnä muu korvataan täysimääräisesti. Vahingoittunut voi hoidattaa itsensä julkisen puolen lisäksi myös yksityisissä hoitolaitoksissa. Jos tapaus on akuutti, ei tähän tarvitse edes ilmoittaa vakuutusyhtiölle.¹¹⁸

Työtaturma- ja ammattitautilain 38 §:n mukaan voidaan korvata lisäksi sellaiset tutkimukset, jotka ovat aiheutuneet vammojen selvittämiseksi. Siis vaikka korvausta työtaturmasta ei syystä tai toisesta maksettaisikaan, saa vahingoittunut korvaukset

Kysymys siitä, oliko poliisimies syyllistynyt menettelyllään myös virka-aseman väärinkäyttämiseen.” Vaikka tapauksessa ei sinänsä ratkaistu työtaturma- ja ammattitautilain mukaista korvattavuutta, ja tapauksessa poliisimies oli rikoksen tekijä eikä uhri, ilmentää tämä ennakkotapaus myös työtaturma- ja ammattitautilain pahoinpitelypykälään liittyvää pohdintaa siitä, voitaisiinko työtaturma katsoa sattuneen korvaukseen oikeuttavissa olosuhteissa, jos henkilön työtehtävän sen hetkisestä suorittamisesta ei ole syystä tai toisesta varmaa tietoa.

¹¹⁶ HE 277/2014 vp, s. 90–91.

¹¹⁷ Katso esim. KKO 1998:145, KKO 1998:157 & KKO 2010:73.

¹¹⁸ Salo 2016, s. 83–84.

kaikista hänelle tehdyistä tarpeellisista tutkimuksista. Lain esitöiden mukaan tutkimuskuluja voidaan korvata ja korvataan nimenomaan sen takia, että tietyillä tehtävillä tutkimuksilla saadaan selvitettyä se, onko kysymys työssä sattuneesta tai muutoin työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisesti korvaukseen oikeuttavissa olosuhteissa sattuneesta tapaturmasta, vaiko ei.¹¹⁹ Tyypillisinä korvattavina tutkimuskuluina voitaneen pitää jonkinlaista kuvantamistutkimusta vaikkapa polven nivelsiteistä tai ammattitautia epäiltäessä tehtäviä allergiatestauksia.

Lain 42 pykälän mukaan vakuutuslaitos saa itse päättää, mihinkä sairaalaan tai hoitopaikkaan vakuutettu henkilö joutuu menemään hoitoa saadakseen. Joillain vakuutuslaitoksilla on omia sairaaloita ja siellä hoidettuna ei vakuutusyhtiön tarvitse maksaa hoidosta ulkopuolisille tahoille. Vakuutuslaitos antaa siis maksusitoumuksen vakuutetulle, jonka turvin hän voi saada tarvitsemansa hoidon. Maksusitoumusta ei kuitenkaan tarvita kiireellisissä tapauksissa TyTal 44 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan, kun hoidon tarve on kiireellinen tai 1 momentin 2 kohdan mukaan, jos kyse on kustannuksiltaan pienestä hoidosta, kuten röntgentutkimuksesta. Tämä kiireellisen hoidon säännös on hyvin perusteltavissa ja yksilön kannalta erittäin hyvä asia. Olisi kohtuutonta, jos vahingoittunut tarvitsisi kiireellistä leikkaushoitoa, mutta hän joutuisi korvauksen saamiseksi odottamaan vakuutusyhtiöltä maksusitoumusta mahdollisesti monta päivää.

Päivärahaa maksetaan vahingoittuneelle TyTal 56 §:n mukaisesti vahinkopäivästä laskettuna yhden vuoden ajan, mikäli hänen työkykynsä on heikentynyt enemmän kuin 10 prosenttia. Ensimmäisen kuukauden (28 päivää vahinkopäivää lukuun ottamatta) päiväraha on 58 §:n mukaisesti samansuuruinen, kuin vahingoittuneen palkka. Jos jaksoon, jolta päivärahaa on maksettu, sisältyy jakso, jolla työnantaja on maksanut sairausajan palkkaa, päivärahat maksetaan työnantajalle.¹²⁰ Tästä eteenpäin eli käytännössä seuraavat 11 kuukautta, vakuutusyhtiön maksama päiväraha perustuu vahingoittuneen henkilön vuosityöansioon 59 §:n mukaisesti.

¹¹⁹ HE 277/2014 vp, s. 94.

¹²⁰ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 144.

Jos sattunut tapaturma ei ole parantunut, tai työkyvyttömyyttä on aiheutunut jatkuvasti vaikkapa ammattitaudin vuoksi yli vuoden verran, muuttuu maksettava päiväraha tapaturmaeläkkeeseen. Tämä tapaturmaeläkkeen määrä on lain 66 §:n mukaan 85 % vuosityöansiosta.

Tapaturman jälkeen maksettavien korvauksien määrä siis päivärahan osalta laskee ”pykälittäin” tai asteittain, kunnes vahingoittuneelle maksetaan tapaturmaeläkettä. Tätä tapaturmaeläkettä maksetaan vuosityöansioon perustuva määrä eikä se siis enää laske¹²¹. Sairaanhoidokulujen osalta järjestelmä ei ole samanlainen, vaan kaikki tarpeelliset hoitokulut tapaturmavamman tai ammattitaudin lukuun korvataan niin pitkään kuin ne ovat tarpeen, täysimääräisinä.

Vuosityöansio on ikään kuin nimensä mukaisesti vahingoittuneen työansiot vuositasolla vahinkotapahtuman sattuessa 71 §:n mukaisesti. Vuosityöansio ei kuitenkaan ole sama asia kuin verotettavat tulot, sillä vuosityöansion määrittämiseen vaikuttavat monet asiat. Vuosityöansion määrittämisestä on annettu myös oma asetuksensa, Valtioneuvoston asetus työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisen vuosityöansion määrittämisestä (1466/2015).

Etuuksia käsittelevässä kolmannessa osassa on haittarahaa koskevat säännökset. Lain 83 §:n mukaan haittarahaa maksetaan vahinkotapahtuman aiheuttamasta pysyvästä yleisestä haitasta. Erilaiset vammat on jaoteltu lääketieteellisen laadun ja vaikeusasteen perusteella 20 eri haittaluokkaan. Haittaluokitusten arviointia varten on säädetty valtioneuvoston asetus haittaluokituksista (768/2015). Esimerkkinä haittaluokituksista, kyseisen asetuksen 1.2 Yläraajat, paitsi sormet -kohdassa todetaan haittaluokan olevan 12, kun olkavarren yläosan tasosta tai koko yläraaja on jouduttu amputoimaan. Kyseinen asetus on tullut voimaan 1.1.2016 eli samana ajankohtana kuin työtapaturma- ja ammattitautilakikin. Ennen 1.1.2016 sattuneisiin pysyvää haittaa aiheuttaneisiin tapaturmiin haittaluokan määrittelyyn on käytetty Sosiaali- ja

¹²¹ Vaikka maksettavan korvauksen määrä ei laske, sen maksaminen luonnollisesti päättyy siihen, kun tapaturmasta aiheutunut työkyvyttömyyskin päättyy.

terveysministeriön asetusta tapaturmavakuutuslaissa tarkoitetusta haittaluokituksesta (1649/2009).¹²²

Lievemmissä pysyvän haitan tapauksissa korvaus maksetaan kertakaikkisena. Näin on, kun haittaluokka on 1–5. Vakavimmissa pysyvän haitan tapauksissa, joissa haittaluokka on yli 5, maksetaan haittarahaa jatkuvana korvauksena työtapaturma- ja ammattitautilain 87 §:n mukaisesti, eli korvauksen saaja saanee haittaluokitustansa vastaavan korvaussumman joka vuosi.

¹²² Sosiaali- ja terveysministeriön asetus tapaturmavakuutuslaissa tarkoitetusta haittaluokituksesta on tullut voimaan 1.1.2010. Tätä aikaisemmin käytössä on ollut Sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen tapaturmavakuutuslain 18 a §:ssä tarkoitetusta haittaluokituksesta (1986/1012).

5. Työtapaturman prosessi

Korvauskäsittelyn prosessi työtapaturman sattuessa jaetaan tässä esityksessä neljään osaan: asian vireilletulo, korvausasian käsittely, päätöksen antaminen ja muutoksenhaku. Asian vireilletuloa, käsittelyä ja päätöksen antamista säädellään TyTal:n IV osassa ja muutoksenhakua saman lain VIII-osassa. Lisäksi jokaisen muutoksenhakuelimen toiminta on säädelty omalla laillaan. Prosessia käsitellään tässä pääosin vain työtapaturmien osalta.

5.1 Korvausasian vireilletulo

5.1.1 Vahingoittuneen ilmoitusvelvollisuus

Vahingoittuneella on vahinkotapahtuman osalta TyTal 110 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuus työnantajalle. Hänen tulee viipymättä ilmoittaa työnantajalle tai tämän edustajalle lain soveltamisalaan oletetusti kuuluvasta vahingosta. Luonnollisesti tämä ei ole aina heti tapahtuman sattuessa mahdollista, vaan esimerkiksi kiireellinen hoito voi viivästyttää ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista. Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) 46 § puolestaan säätelee, että työnantajalla on ilmoitusvelvollisuus poliisille ja aluehallintovirastolle kuoleman tai vaikean vamman tapauksissa. Poliisille tulee ilmoittaa myös sellaisten työtapaturmien osalta, jotka ovat rikollisella menettelyllä aiheutettuja, tai joissa voidaan perustellusti epäillä rikoksen tapahtuneen. Työnantajan tulee myös TyTal:n mukaisesti olla järjestänyt ilmoitusmenettely työtapaturmien ilmoittamiseksi, ja työntekijän tulee pyynnöstä saada todistus tehdystä ilmoituksesta. Työntekijän osalta on korostetun tärkeää toimia mahdollisimman nopeasti ja selvästi, sekä saada toimet dokumentoitua. Näin vältetään helpommin epäselvyyksiltä, jotka voivat pahimmassa tapauksessa evätä korvauksen.¹²³

¹²³ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 186–188.

5.1.2 Vahinkoilmoitus

Kun työnantaja saa tiedon vahinkotapahtumasta, tulee hänen viipymättä tai viimeistään kymmenen arkipäivän kuluessa siitä tehdä vahinkoilmoitus vakuutusyhtiöön TyTal 111 §:n nojalla. Sama pykälä myös määrittelee ilmoituksen sisällön.

Tärkeimmät tiedot ilmoituksessa itse korvauskäsittelyn kannalta ovat vahinkotapahtumasta kertovat tiedot, sillä vakuutuslaitos tekee johtopäätöksensä tapaturman korvattavuudesta pitkälti sen perusteella.¹²⁴ Vahinkotapahtumasta tarvitaan tiedot sattumisajasta, sattumispaikasta, olosuhteista, vahingon syistä ja vahingon seurauksista. Esimerkiksi sattumispaikalla voi olla suurtakin merkitystä korvauskäsittelyn kannalta, jos tapaturma sattuu vaikkapa työpaikan ulkopuolella. Sattumisajalla voi puolestaan olla merkitystä esimerkiksi, jos tapaturma sattuu työajan ulkopuolella. Tapaturman sattumisen syillä voi olla merkitystä esimerkiksi pahoinpitelytapaturmavakuutuksessa, sillä pahoinpitelytapaturmaa ei lähtökohtaisesti korvata työtaturmavakuutuksesta, jos pahoinpitely on johtunut henkilön yksityiselämään liittyvistä syistä.¹²⁵

Vahinkoilmoitus on pääasiallinen keino työtaturma-asian vireillepanoon.¹²⁶ Siinä ilmoitetut tiedot ovat tärkeässä asemassa tapauksen korvattavuutta arvioitaessa. Ilmoituksen laiminlyönti voi TyTal 147 §:n nojalla johtaa työnantajalle maksettavan korvauksen epäämiseen. TyTal 279 § puolestaan säättää työnantajalle määrättävistä sanktioista laiminlyöntitapauksissa.¹²⁷

Laiminlyöntitapauksissa työntekijä voi itse tehdä vahinkoilmoituksen TyTal 112 §:n nojalla. Tässä ilmoituksessa on mainittava työnantajan nimi ja yhteystiedot, tiedot vahinkotapahtumasta sekä vahingoittuneen työntekijän nimi, syntymäaika tai henkilötunnus ja yhteystiedot. Ilmoitus tehdään TVK:lle¹²⁸, mikäli työnantaja on laiminlyönyt työntekijän vakuuttamisen. Korvausasia voi myös tulla vireille jo ennen

¹²⁴ Mänttari – Nyssölä 2016, s. 188–189.

¹²⁵ kts kohta 2.4.10

¹²⁶ Mänttärin ja Nyssölän mukaan ilmoituksella on vireillepanon ohella myös tietoja keräävä funktio. Ilmoituksista kerättävän tiedon perusteella voidaan esim. kehittää työtaturmia ehkäiseviä toimia. Mänttari – Nyssölä 2016, s. 189.

¹²⁷ Mänttari – Nyssölä 2016, s. 190.

¹²⁸ tvk.fi

vahinkoilmoitusta. Tämä tapahtuu usein joko julkisen terveydenhuollon TyTal 41 §:n nojalla tekemän ilmoituksen tai yksityisen terveydenhuollon kautta saadun ilmoituksen perusteella. Ilmoituksen tekemistä varten tarvitaan tieto työnantajasta ja tämän vakuutusyhtiöstä. Vakuutusyhtiön tiedot hoitopaikka saa Tapaturmavakuutuskeskuksen ylläpitämästä vakuutusrekisteristä. Mikäli vakuutusyhtiötä ei saada selville, tehdään ilmoitus Tapahtumavakuutuskeskukselle. Tämän jälkeen TVK selvittää oikean vakuutusyhtiön. TyTal 112 § määrää, että terveydenhuoltoyksikön tekemässä ilmoituksessa on mainittava samat tiedot, kuin vahingoittuneen itse tekemän ilmoituksen kohdalla. Sama pykälä määrää myös, että vakuutuslaitoksen on pyydettävä työnantajaa toimittamaan vakuutuslaitokselle viipymättä 111 §:n mukainen ilmoitus, mikäli korvausasia on tullut vireille muulla tavoin kuin työnantajan ilmoituksella.¹²⁹

5.1.3 Vireilletulo

Korvausasia tulee vireille, kun työnantajan, työntekijän tai terveydenhuoltoyksikön tekemä ilmoitus saapuu toimivaltaiseen vakuutuslaitokseen. Kuten useimpien virallisten asioiden ja prosessien kanssa, suullinen menettely ei käy, vaan asia on aina pantava vireille kirjallisesti. Korvausvastuullinen vakuutuslaitos on asiassa toimivaltainen. Hallintolain 21 § määrää, että mikäli ilmoitus tehdään väärälle vakuutuslaitokselle, tulee sen siirtää ilmoitus viipymättä toimivaltaiselle vakuutuslaitokselle ja tästä siirrosta tulee ilmoittaa ilmoituksen tehneelle.¹³⁰ Mikäli vastuullisen vakuutusyhtiön selvittäminen viivästyttää prosessia merkittävästi, ilmoituksen saaneella vakuutuslaitoksella on mahdollisuus antaa Kansaneläkelaitokselle viivästymistodistus. Kansaneläkelaitos voi tämän todistuksen perusteella maksaa sairauspäivärahaa siihen saakka, kunnes korvauskäsittely on suoritettu. Viivästyksen on oltava seurausta vakuutetusta riippumattomasta syystä.¹³¹

¹²⁹ HE 277/2014 vp, s. 121–122.

¹³⁰ Tämä menettely koskee toki muitakin asioita, eikä vain tapaturmiin liittyviä korvausasioita. Kaikkien viranomaisten tulee pykälän mukaan siirtää väärään paikkaan toimitettu asiakirja sen oikeaan osoitteeseen.

¹³¹ Mänttari – Nyssölä 2016, s. 191–192.

TyTal 115 § määrää, että vakuutuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava vahingoittuneelle häntä koskevan korvausasian vireilletulosta. Vahingoittuneelle on annettava tiedot asian vireilletulon ajasta, ilmoituksen tekijästä, ilmoitetusta vahinkotapahtumasta sekä työnantajasta, jonka työssä vahinkotapahtuman on ilmoitettu sattuneen. Tämä voi olla tarpeellista esimerkiksi sen kannalta, että jos tiedot olisi vahingoittuneen toimesta ilmoitettu väärin, voisi vahingoittunut oikaista tietoja vakuutuslaitokselle. Esitöiden perusteella tärkein syy pykälän säätämiseksi on kuitenkin se, että varmistetaan tiedon kulku vahingoittuneelle. Korvausasia voi nimittäin tulla vireille myös vahingoittuneen tietämättä.¹³²

Korvausasian vireille saattamisen määräaika säätelee TyTal 116 §. Sen nojalla korvausasia on saatettava vireille vakuutuslaitoksessa viiden vuoden kuluessa vahinkopäivästä. Korvausasia voidaan saattaa vireille säädetyin määräajan jälkeen, jos vireilletulon viivästyminen ei ole aiheutunut vahingoittuneesta johtuvasta syystä ja korvausoikeuden tutkimatta jättäminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.¹³³ Viiden vuoden määräaika kuulostaa maallikon korvaan hyvin pitkältä ajalta. Etenkin ammattitautien kohdalla määräajan ehdottoman rajoituksen puuttuminen on tosin paljon ymmärrettävämpää. Mikäli rakennusmies on työtehtävissään vaikkapa purkanut rakennuksia, joissa on käytetty eristeenä asbestilevyä ja hän on siten altistunut asbestille, voi mennä vuosikymmeniä ennen kuin hän oirehtii ammattitaudistaan millään tavalla. Tosin tapaturmatkaan eivät välttämättä ole kaikki yhtä selkeästi havaittavia tapahtumia kuin esimerkiksi vaikka kaatumista seuraava käden murtuma ja esimerkiksi TyTal 18 §:n mukaisesti tapaturmaan rinnastetaan muun muassa säteilyn aiheuttama vamma ja sairaus. Tällainen säteilystä johtuva vamma ilmenee huomattavalla viiveellä samoin kuin monet ammattitaudit. Itse altistumisen keston tulee kuitenkin olla lyhyt, jotta se voidaan tapaturmaksi lukea.

¹³² HE 277/2014 vp, s. 123.

¹³³ HE 277/2014 vp, s. 124.

5.2 Korvausasian käsittely

5.2.1 Asianosaiset

TyTal 117 §:n mukaan korvausasian käsittelyssä asianosaisia ovat ainoastaan vahingoittunut ja kuolemantapauksessa hänen edustajansa. Sama pykälä vielä erikseen säättää, että asianosaisia eivät ole vahingoittuneen työnantaja, vahingoittuneelle sairaanhoitoa antanut terveydenhuollon ammattihenkilö tai hoitolaitos, hoidon järjestämistä vastaava kunta tai kuntayhtymä eikä se, jolle vakuutuslaitos maksaa tämän lain perusteella vahingoittuneen sijasta tai muutoin korvauksen tai muun suorituksen.¹³⁴ Työtapaturmasta ei siis voi valittaa esimerkiksi vahingoittunutta henkilöä hoitanut lääkäri.¹³⁵ Lain esitöistä saadaan selville, että tämä rajaus on tehty selvyiden vuoksi ja myös, koska nämä asianosaismääritelmät eivät sovellu muutoksenhakuun vaan siitä säädetään erikseen. Asianosaisasema on siis tapaturmavakuutusasioissa hallintolain 11 §:ää suppeampi.¹³⁶

Esitöissä käsitellään myös tätä TyTal 117 §:n suhdetta hallintolain 11 §:ään. Siellä perustellaan, että hallintolain asianosaismääritelmä on tietoisesti säädetty laajaksi, ja että laaja asianosaismääritelmä sopii huonosti tapaturmavakuutusasioiden käsittelyyn.¹³⁷ Tämä aiheuttaisi tulkintaongelmia mm. siitä, mitä vahingoittunutta koskevia terveydentilätietoja työnantajalle voidaan antaa. HE:ssä perustellaan asianosaisaseman rajoittamista siten, että korvauskäsittelyssä ei ole kysymys oikeudenkäynnistä eikä siihen liittyvästä tietojensaantioikeudesta, ja että työnantajan oikeudet on varmistettu 119 §:ssä säädetyllä selvittämismääräyksellä.¹³⁸

¹³⁴ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 194–195.

¹³⁵ Ellei hän sitten toimisi valtuutettuna esimerkiksi valtakirjan nojalla.

¹³⁶ HE 277/2014 vp, s. 124–125.

¹³⁷ Hallintolain 11 §:n mukaan hallintoasiassa asianosainen on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee.

¹³⁸ HE 277/2014 vp, s. 124–125.

5.2.2 Vakuutuslaitosten selvittämisvelvollisuus

Työtapaturma- ja ammattitautilain 119 §:n mukainen selvittämisvelvollisuus määrää vakuutuslaitoksille vastuun tarvittavan selvityksen hankkimiselle ja asian joutuisalle käsittelylle. Asian joutuisa käsittely on erittäin tärkeää, sillä joissain tapauksissa saatavilla korvauksilla voi olla vahingoittuneelle hyvin suuri taloudellinen merkitys. Jos vahingoittunut ei tapaturman johdosta kykene tekemään työtään pitkään aikaan, olisi kovin ikävää, jos päivärahan maksaminen viivästyy vain sen vuoksi, että vakuutuslaitos ei ole suorittanut tehtäviään nopeasti ja viivästyminen ei olisi mitään perusteltua syytä. Vakuutuslaitoksen vastuulla on lain mukaan selvittää, onko kyseessä TyTal:n mukainen korvaukseen oikeuttava vahinkotapahtuma ja mihin korvauksiin se oikeuttaa.¹³⁹ Tämä on suotuista asioita työntekijöille, sillä työntekijä ei välttämättä tiedä mitä kaikkea korvaukseen kuuluu. Jos työntekijöiltä edellytettäisiin kaikkien etuuksien vaatimista, jotta niitä saisi, voisi työntekijä esimerkiksi osata vaatia korvausta tapaturman aiheuttamasta työkyvyttömyydestä, mutta hän ei välttämättä osaisi vaatia korvausta pysyvistä haitasta. Lain esitöistä selviää, että selvittämisvelvollisuus sisältää niin vahinkotapahtuman sattumisolosuhteiden selvittämisen, kuin vahinkotapahtuman ja todetun seurauksen lääketieteellisen syy-yhteyden selvittämisenkin. Hallintolaista poiketen on TyTal:ssa selvittämisvelvollisuudelle säädetty myös määräaika. Vakuutuslaitoksen on aloitettava korvausasian selvittäminen viipymättä ja viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa vireilletulosta. Uudistuksessa lakiin lisätty määräaika korostaa vakuutuslaitoksen joutuisan käsittelyn velvollisuutta. Esitöistä ilmenee, että siihen kuuluu muun muassa, että kaikki selvitykset hankitaan mahdollisuuksien mukaan samalla kertaa.¹⁴⁰

Lain esitöissä perustellaan laajaa selvittämisvelvollisuutta sillä, että se helpottaa päätöksen perustelemista. Selvittämisvelvollisuuteen kuuluu tarvittavan selvityksen hankkiminen muualta, mikäli vahingoittuneelta saatu selvitys ei ole riittävä. Tämä tarkoittaa muun muassa potilasasiakirjojen hankkimista lääkäreiltä ja hoitolaitoksilta.¹⁴¹

¹³⁹ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 196–197.

¹⁴⁰ HE 277/2014 vp, s. 125–126.

¹⁴¹ Ibid.

Selvittämisvelvollisuuden tueksi TyTal 132 §:ssä säädetään, että vakuutuslaitoksella on oikeus tarvittaessa ohjata vahingoittunut asian selvittämistä varten tarpeellisiin tutkimuksiin.¹⁴² Toisaalta lain 119 §:n esitöissä sanotaan, että ei ole myöskään tarkoituksenmukaista ja kohtuullista edellyttää vahingoittuneen alistamista lääketieteellisiin tutkimuksiin pelkästään syy-yhteyksymyksen selvittämiseksi. Nähdäkseni tällaisen järjestelyn, jos se olisi siis mahdollista, voisi helposti nähdä olevan tai johtavan jopa ihmisoikeuksien vastaisiin lopputuloksiin. Hallituksen esityksessä sanotaankin: *Tämän vuoksi syy-yhteyttä tulee voida arvioida paitsi löydösten ja niiden puuttumisen, myös sen yleisen lääketieteellisen tutkimustiedon perusteella, joka vallitsee erilaisten vammamekanismien ja vammatyyppien välisistä syy-seuraussuhteista.*¹⁴³

TyTal 121 § määrää, että laillistetun lääkärin on osallistuttava asian valmisteluun ja merkittävä perusteltu arvionsa asiakirjoihin, mikäli vakuutuslaitoksessa käsiteltävä korvausasia koskee lääketieteellisen seikan arviointia. Lääkäriasiantuntijoiden rooli asian selvittämisessä on suuri. Heidän tehtävänänsä on arvioida lääketieteellistä syy-yhteyttä, eli käytännössä lausua käsityksensä siitä, että johtuuko vamma tai sairaus tapaturmasta tai ammattitaudista. Mänttärin ja Nyyssölän mukaan lääkäriasiantuntijat ovat saaneet paljon kritiikkiä, koska arviot tehdään aina vain dokumenttien perusteella. Samalla dokumenteille asetetaan suuret vaatimukset, sillä kaikki lääkäriasiantuntijan tarvitsemat tiedot tulee löytyä niistä.¹⁴⁴ Nähdäkseni tässä Mänttärin ja Nyyssölän toteama on ymmärrettävää, sillä kun lääkäriasiantuntijat tekevät arvion dokumenttien perusteella, siis potilasta/vahingoittunutta osapuolta näkemättä, voi syntyä suuria väärinymmärryksiä. Sairauskertomusteksteihin ei välttämättä aluksi ole saatu kirjattua kaikkia asioita asianmukaisella tavalla. Jos jotkin kriittiset kirjaukset sairauskertomuksissa ovat väärin ensimmäisillä kerroilla, ovat ne väärin myös seuraavilla kerroilla, kun aikaisempia kertomuksia siteerataan. Jos vahingoittunut pääsisi itse fyysisesti tapaamaan lääkäriasiantuntijan, voitaisiin monilta mahdollisilta väärinymmärryksiltä välttyä.

¹⁴² HE 277/2014 vp, s. 126, 132.

¹⁴³ HE 277/2014 vp, s. 126.

¹⁴⁴ Mänttärei – Nyyssölä 2016, s. 200–201.

Kappaleessa 5.2.1 mainittu asianomaisaseman rajoitus on osittain perusteltu selvittämiselvöllisyydellä. Esitöissä perustellaan, että työnantajan näkemys tulee useimmiten selvitettyksi TyTal 111 §:n mukaisella ilmoituksella, mutta esimerkiksi epäselvissä tilanteissa se voi olla tarpeen selvittää erikseen.¹⁴⁵

5.2.3 Työntekijän velvollisuudet

Vakuutuslaitosten selvittämiselvöllisyyden lisäksi TyTal:ssa on säädetty työntekijän velvollisuudesta edesauttaa korvausasian selvittämistä. Työtapaturma- ja ammattitautilain 130 §:n mukaisesti sanotaan, että vahingoittunut on velvollinen myötävaikuttamaan korvausasian selvittämiseen, ja että vahingoittunut on velvollinen korvauksen saamiseksi antamaan vakuutuslaitokselle pyynnöstä tiedot, jotka ovat välttämättömiä TyTal:n mukaisen korvausasian selvittämiseksi. Vastaavaa pykälää ei aikaisemmassa laissa ole, ja lain esitöiden mukaan vakuutuslaitosten tulee huolehtia pyyntöjen selkeydestä ja ymmärrettävyydestä.¹⁴⁶ Esitöiden perusteella pykälä on otettu lakiin tukemaan vakuutuslaitoksen selvittämiselvöllisyyttä.¹⁴⁷ TyTal:n vakuutuslaitoksille määräämä selvittämiselvöllisyys on aikarajojen myötä tiukentunut vanhaan lakiin verrattuna, joten lainsäätäjällä on ilmeisesti nähnyt tarpeelliseksi tukea tätä velvollisuutta lisäämällä myös vahingoittuneen velvollisuutta myötävaikuttaa asian selvittämistä. Tämä velvoite tuntuu kohtuulliselta jo senkin takia, että on myös vahingoittuneen oma etu saada asia mahdollisimman nopeasti ja hyvin selvitettyä.

Vahingoittuneelle on 130 §:n myötävaikutusvelvollisuuden lisäksi säädetty muitakin velvollisuuksia korvausasian käsittelyyn liittyen. 131 § on myös uusi verrattuna vanhaan lakiin ja siinä säädetään, että vahingoittunut on velvollinen myötävaikuttamaan ammatillista kuntoutusta koskevan selvittelyn ja kuntoutustoimenpiteiden toteutumiseen. Esitöiden mukaan tavoitteena on lisätä vahingoittuneen aktiivisuutta kuntoutuksen ja työllistymisen suhteen.¹⁴⁸

¹⁴⁵ HE 277/2014 vp, s. 126.

¹⁴⁶ HE 277/2014 vp, s. 131.

¹⁴⁷ HE 277/2014 vp, s. 54, 131.

¹⁴⁸ HE 277/2014 vp, s. 131–132.

132 § määrää, että vahingoittunut on velvollinen korvauksen saamiseksi menemään viivytyksettä vakuutuslaitoksen osoittamaan vammansa tai sairautensa taikka työ- ja toimintakykynsä selvittämistä varten lääketieteellisesti hyväksytyyn ja hyvään hoito- ja toimintakäytäntöön perustuvaan tutkimukseen, joka on tarpeen korvausoikeuden selvittämistä varten. 133 §:ssä puolestaan säädetään, että vahingoittunut on velvollinen korvauksen saamiseksi ottamaan vastaan lääkärin määräämää korvattavan vamman tai sairauden vuoksi tarpeellista lääketieteellisesti hyväksytyä ja hyvään hoito- ja toimintakäytäntöön perustuvaa sairaanhoitoa, joka todennäköisesti parantaa hänen työ- tai toimintakykyään. Esitöissä perustellaan, että tällä ei puututa potilaan itsemääräämisoikeuteen, vaan potilaalla on mahdollisuus valita ottaako hän hoitoa vastaan vai ei, mutta hoidosta kieltäytyessään hän ottaa riskin seurausten aiheuttamasta korvausten menettämisestä. Esitöistä selviää myös, että työntekijöiden liikkuvuuden lisääntymisen vuoksi erona vanhaan lakiin velvollisuus koskee myös esim. ulkomailla vastaanotettavaa hoitoa.¹⁴⁹ On olemassa paljon mahdollisia syitä miksi vahingoittunut ei jotain tiettyä hoitoa halua ottaa vastaan. Esimerkiksi uskonnollisista syistä saatetaan kieltäytyä kaikenlaisista verensiirtoa vaativista toimenpiteistä. Tällainen hoidosta kieltäytyminen on toki ymmärrettävää itsemääräämisoikeuden toteuttamiseksi, mutta tässä täytyy tulla vastaan niin sanotusti myös kolikon kääntöpuoli. Jos tapaturman hoito vaatii verensiirtoa ja vahingoittunut siitä kieltäytyy esimerkiksi uskontoon vedoten, ei vakuutusyhtiön pidä korvata toista, mahdollisesti paljon kalliimpaa hoitomuotoa vain sen takia, että henkilö kieltäytyi lääketieteen mukaan oikeasta, tehokkaimmasta ja parhaasta hoidosta ns. henkilökohtaisten syiden tai vakaumusten perusteella.

Työntekijän edellä mainittujen velvollisuuksien laiminlyönneistä johtuvista seuraamuksista on säädetty TyTal 148 §:ssä. Sen mukaan vahingoittuneen laiminlyönti antaa vakuutuslaitokselle oikeuden keskeyttää korvausasian käsittely, kunnes velvoite on täytetty. Perusteluista selviää, että vahingoittuneelle tulee kertoa, miksi käsittely on keskeytetty ja että keskeytys jatkuu, kunnes velvoite täytetään.¹⁵⁰ Vahingoittuneelle tulee myös varata mahdollisuus vielä täyttää velvollisuus kohtuullisessa määräajassa.

¹⁴⁹ HE 277/2014 vp, s. 132.

¹⁵⁰ HE 277/2014 vp, s. 138.

Jos käsittely keskeytetään, tulee vakuutuslaitoksen viivytyksettä ratkaista asia käytettävissä olevien tietojen avulla. Korvausasia voidaan ottaa hylkäävän päätöksen jälkeen myöhemmin uudelleen käsiteltäväksi, mutta TyTal 150 §:n mukaisesti takautuvasti korvauksia voidaan maksaa pääsääntöisesti vain vuoden ajalta. Pidemmältä ajalta takautuvasti maksaminen vaatii tuekseen erityisiä syitä, kuten laiminlyönnin johtumisen vakavasta sairaudesta. Verisiirtoesimerkin voidaan nähdä ilmentävän tätä laiminlyöntipykälää. Taas jos henkilö on joutunut niin avuttomaan tilaan, että hänen on lähes mahdotonta saada annettua vakuutusyhtiölle tarvittavaa selvitystä, on ymmärrettävää, että hän ei sen vuoksi kärsi oikeudenmenetyksiä.

Lisäksi TyTal 128 § säättää vahingoittuneen velvollisuudesta hakea tiettyjä korvauksia. Tämä on muutos vanhaan lakiin verrattuna, jolloin myös näiden korvausten selvittäminen oli vakuutuslaitosten vastuulla. Vakuutuslaitoksen tulee kuitenkin 119 §:n mukaisesti ilmoittaa vahingoittuneelle velvollisuudesta ja siihen liittyvästä vuoden määräajasta. Lisäksi vakuutuslaitoksella on asiaan liittyvä neuvontavelvollisuus. 128 §:n mukaan korvausta on haettava 37 §:n 1 momentin 2 kohdassa, 48–50, 53, 54 ja 98 §:ssä sekä 139 §:n 4 momentissa tarkoitetuista kustannuksista.¹⁵¹ Myös työnantaja on velvollinen hakemaan itselleen relevantteja korvauksia (48–49 §:n mukaiset korvaukset palkanmenetyksistä). Näiden korvausten lisäksi 129 § määrää 100 §:n mukaisen lesken eläkkeeseen oikeutetun velvollisuudesta hakea mainittua eläkettä.¹⁵²

5.3 Päätöksen antaminen

Vakuutuslaitoksen antamasta päätöksestä säädetään TyTal 124 §:ssä, jossa sanotaan, että vakuutuslaitos ratkaisee oikeuden TyTal:n mukaiseen korvaukseen antamalla siitä asianosaiselle kirjallisen päätöksen. Vakuutuslaitoksen on annettava päätöksensä tiedoksi postitse kirjeellä, lähettämällä se vastaanottajalle tämän ilmoittamaan osoitteeseen. Esitöistä selviää, että päätös tulee antaa jokaisesta ratkaisusta, eli myös esimerkiksi keskeytetyn käsittelyn takia hylätyistä.¹⁵³ Velvollisuus antaa päätös

¹⁵¹ HE 277/2014 vp, s. 130–131.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ HE 277/2014 vp, s. 128–129.

jokaisesta ratkaisusta on hyvä asia, koska ratkaisun merkitys vahingoittuneelle on usein suuri ja näin reagointimahdollisuus vakuutuslaitoksen tekemän virheen sattuessa on parempi.

Päätöstä tehdessä tulee ensin ratkaista, onko vahingoittunut oikeutettu korvaukseen. Tämän jälkeen annetaan päätös jokaisesta muusta ratkaistavana olevasta etuudesta. Päätöksen vaatimukset noudattavat hallintolain 44 §:n kriteerejä. Päätöksestä tulee näin käydä ilmi:

1. päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen tekemisen ajankohta
2. asianosaiset, joihin päätös välittömästi kohdistuu
3. päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai veloitettu taikka miten asia on muutoin ratkaistu
4. sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä.

Kaikki nämä hallintolain 44 §:n kohdat ilmentävät käytännössä oikeusturvaa. Päätöksen perusteluista TyTal 124 § määrää siten, että niiden osalta noudatetaan hallintolain 45 §:n määräyksiä. Lisäksi säädetään kuitenkin vielä, että jos korvauksen epäämistä koskeva päätös perustuu keskeisiltä osin lääketieteellisiin seikkoihin, päätöksen perustelujen tulee sisältää arviointiin pääasiallisesti vaikuttaneet seikat ja näiden seikkojen pohjalta tehdyt johtopäätökset. Esitöiden mukaan tällä pyritään siihen, että vakuutuslaitokset kirjaisivat nykyistä selkeämmin päätöksen perusteena olevat lääketieteelliset seikat ja niiden pohjalta tehdyn arvioinnin ja johtopäätökset.

Esitöiden perusteella TyTal:n mukaisten korvausasioiden päätösten perusteluvollisuutta pidetään korostetun tärkeänä. Erityisen tärkeänä pidetään kielteisten tai vain osittain hyväksytyjen päätösten perustelemista.¹⁵⁴ Mänttärin ja Nyssölän mukaan myös myönteiset päätökset tulee pääsääntöisesti perustella, sillä vahinkoasia on harvoin loppuun käsitelty yhdellä kertaa.¹⁵⁵ Lääketieteelliset syy-yhteyttä koskevat perustelut ovat keskeisessä asemassa. Tämä on tärkeää asianosaisen

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Mänttari – Nyssölä 2016, s. 204.

oikeusturvan kannalta, sillä perustelut ovat tärkeässä asemassa mahdollisen muutoksenhakutarpeen arvioinnissa.

Perustelut käytännössä siis kirjoitetaan päätöksen asianosaisia (ei pelkästään muutoksenhakijaa, vaan myös vakuutuslaitosta) ja heidän mahdollisia asiamiehiänsä, mutta myös ylempiä muutoksenhakuinstansseja varten.¹⁵⁶ Korostetun tärkeä perusteluvollisuus on esitöiden mukaan silloin, kun vakuutuslaitoksen kanta poikkeaa vahingoittunutta hoitaneen lääkärin arviosta.¹⁵⁷ Hylkävän päätöksen perustelut kiinnostanevat enemmän yksityishenkilöä ja ovat vakuutuslaitokselle edullisia kun taas myöntävässä päätöksessä ei yksityishenkilöllä luonnollisestikaan ole intressiä valittaa päätöksestä, kun sitten taas vakuutuslaitoksella on.

Työnantaja ei ole TyTal:n mukainen asianosainen, joten työnantajalle ei myöskään anneta kaikkia korvauspäätöksiä. Lain 125 §:n esitöiden perusteella työnantajalle annetaan ne päätökset, joissa sillä on välitön oikeudellinen intressi asiassa, ja näin ollen myös muutoksenhakuoikeus.¹⁵⁸ Pykälän mukaan tällaisia ovat päätökset ansionmenetykskorvauksen maksamisesta tai epäämisestä, siltä ajalta jolta työnantaja on maksanut työntekijälle palkkaa. Päätös on pykälän mukaan annettava työnantajan hakemasta TyTal 48 ja 49 §:n sekä 139 §:n 4 momentin mukaisesta korvauksesta. Lisäksi saman pykälän 2 momentissa määrätään, että päätös korvauksesta tai täyskustannusmaksusta tulee antaa työnantajalle, jolla on TyTal:n mukainen erikoismaksuperusteinen vakuutus ja mikäli päätös vaikuttaisi vakuutusmaksuihin.

Lain esitöiden mukaan edellä mainituissa tapauksissa työnantajalla on hallintolainkäyttölain mukainen asianosaisasema. Muutoksenhakuoikeuden ratkaisee kuitenkin muutoksenhakuelin, joten työnantajalle ei päätöksessä lähtökohtaisesti luovuteta esim. vahingoittuneen terveystietoja. Päätöksestä on käytävä ilmi vahingoittuneen nimi ja henkilötunnus, vahinkopäivä, asian ratkaisu, kyseessä oleva etuus ja korvauksen määrä. Työnantaja saa kuitenkin oikeuden kaikkiin tapauksen

¹⁵⁶ Virolainen – Martikainen 2010, s. 39–41.

¹⁵⁷ HE 277/2014 vp, s. 129.

¹⁵⁸ HE 277/2014 vp, s. 129–130.

tietoihin, mikäli muutoksenhakuelin katsoo työnantajalla olevan muutoksenhakuoikeuden.¹⁵⁹

5.3.1 Määräajat

TyTal 127 §:ssä säädetään päätöksen antamista koskevasta määräajasta. Päätös tulee nykyään antaa viivytyksettä tai viimeistään 30 päivän kuluessa asian ratkaisemiseksi riittävän selvityksen saamisesta. Määräaikaa on lyhennetty huomattavasti aikaisemman lain kolmen kuukauden määräaikaan verrattuna. Esitöiden mukaan tarkoituksena on kokonaiskäsittelyaikojen lyhentäminen. Samassa pykälässä säädetään kuitenkin myös, että päätös TyTal:n mukaisesta leskeneläkkeen tulosovituksesta on annettava vuoden kuluessa siitä, kun vakuutuslaitokselta on haettu korvausta kuoleman tai katoamisen johdosta. Lain perusteluista selviää, että pidempi määräaika tarvitaan, koska tulosovitus tehdään kuolemaa seuraavan kolmannentoista kalenterikuukauden alusta.¹⁶⁰

Viivästymisen aiheuttamista seurauksista säädetään TyTal 152 §:ssä. Määräaikojen noudattamatta jättämisen seurauksena vakuutuslaitos joutuu maksamaan viivästysajalta korotettua korvausta korkolain (633/1982) 4 §:n mukaisesti, ja että korotus lasketaan viivästysajan jokaiselta päivältä. Lakisääteistä vakuutustoimintaa harjoittavien vakuutus- ja eläkelaitosten väliset yhteensovitukset ja takautumisoikeuteen perustuvat suoritukset rajataan kuitenkin viivästyskorotuksen ulkopuolelle. Lisäksi muutoksenhakuelin voi määrätä, että viivästyskorvaus lasketaan myöhemmästä päivämäärästä muutoksenhaun aikana tapahtuneen olosuhteiden muutoksen vuoksi. Mikäli puolestaan viivästyminen johtuu korvauksensaajasta, ei vakuutuslaitoksen tarvitse maksaa viivästyskorkoa kuin korkeintaan siitä päivästä, kun se sai tiedon esteen lakkaamisesta. Tämän on tietysti tärkeää olla säädetty juuri näin. Ilman kyseistä säännöstä voisi vahingoittunut saada helposti perusteetonta etua maksettavien korkojen muodossa, mikäli vakuutuslaitos joutuisi tapauksesta

¹⁵⁹ Ibid.

¹⁶⁰ Ibid.

riippumatta maksamaan korkoa ja siten vahingoittunut pystyisi jättämään tarpeellisia selvityksiä toimittamatta vain sen takia, että hän voisi saada sillä tavoin rahallista hyötyä.

Mikäli vakuutusyhtiö ei aloita korvausasian selvittämistä tai anna päätöstä TyTal:n säätämässä määräajoissa voi vahingoittunut hakea TyTal 153 §:n nojalla asian käsittelyn siirtämistä Tapaturmavakuutuskeskuksen käsiteltäväksi. Hakemus tehdään TVK:lle.

5.3.2 Korvaukset ja niiden maksaminen

Korvausten maksamisesta säädetään TyTal 18 luvussa. 135 §:ssä säädetään päätöksen mukaan maksettavan korvauksen erääntymisestä ja maksutavasta. Pykälässä sanotaan, että korvaus on maksettava viivytyksettä. Lain perusteluista selviääkin, että aikaisemmasta laista poiketen maksulle ei ole asetettu erillistä määräaika, sillä maksu suoritetaan pääsääntöisesti suoraan päätöksen yhteydessä. Päiväraha ja sen suuruisena maksettava kuntoutusraha maksetaan kuukausittain jälkikäteen ja vähintään kerran kuukaudessa. Eräät muut korvaukset, kuten tapaturmaeläke tai hoitotuki, maksetaan etukäteen siten, että ne ovat nostettavissa maksukuukauden ensimmäisenä pankkipäivänä. Haittarahan osalta korvaus voidaan maksaa kertakaikkisena tai vuosittain. Tämä riippuu siitä, miten vakava pysyvä haitta on kyseessä.¹⁶¹

TyTal 136 §:n nojalla korvaus voidaan määrätä määräajaksi, mikäli vamman tai sairauden tilan kehitystä tai työkyvyn heikentymisen kestoja ei voida riittävällä varmuudella arvioida. Lisäksi korvauksensaaja veloitetaan jatkokorvauksen saamista varten esittämään uusi selvitys korvauksen suuruuteen vaikuttavista seikoista. Korvausta voidaan puolestaan tarkistaa olosuhdemuutoksen takia TyTal 137 § nojalla.¹⁶²

Mikäli vakuutuslaitos katsoo korvausasian riidattomaksi, mutta se ei voi vielä antaa päätöstä asiassa, se voi maksaa TyTal 138 § nojalla korvauksen ennakkoa. Vakuutuslaitos ilmoittaa tällöin korvauksensaajalle kirjallisesti korvauksen määrästä ja ennakkoon maksettu korvaus on vähennettävä myöhemmin myönnettävästä korvauksesta. Se on katsottu tarpeelliseksi etenkin vuosityöansioon perustuvan päivärahan ja haittarahan

¹⁶¹ Työtapaturma- ja ammattitautilaki 87 §

¹⁶² Haittarahan osalta työtapaturma- ja ammattitautilain 87 §:n nojalla.

maksamisessa.¹⁶³ Lain esitöistä selviää, että edeltävässä laissa vastaavaa pykälää ei ole ollut, vaan ennakkokorvaus on perustunut korvauskäytäntöön. Tämän seurauksena sitä ei ole aina muutoksenhakuvaiheessa pidetty takaisinperintäkelpoisena, mistä johtuen lainsäätäjät katsoi tarpeelliseksi lisätä uuteen lakiin sitä koskevan pykälän.¹⁶⁴

TyTal 139 §:ssä säädetään korvauksen maksamisesta työnantajalle. Siinä sanotaan, että jos vakuutuslaitos on myöntänyt vahingoittuneelle ansionmenetyskorvausta ja työnantaja on maksanut hänelle samalta ajalta lain tai sopimuksen perusteella palkkaa, ansionmenetyskorvaus maksetaan tältä ajalta työnantajalle enintään samalta ajalta maksetun palkan määräisenä. Lisäksi pykälässä säädetään korvauksesta työnantajalle, joka on maksanut vahingoittuneelle palkkaa kuntoutuksena korvatun oppisopimuskoulutuksen ajalta.

Korvausten maksamista koskevat lisäksi TyTal 139–145 §:t. Näissä säädetään etuusjärjestelmien välisistä suorituksista, etusijajärjestyksestä mikäli korvaus on maksettava jollekin muulle kuin se on TyTal nojalla myönnetty, sekä maksun keskeyttämisestä vankeusrangaistuksen ajalta.

5.4 Muutoksenhaku

Työtapaturma-asioiden muutoksenhakuelimistä säädetään TyTal 237 §:ssä ja niitä ovat tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta, vakuutusosasto ja korkein oikeus. Muutoksenhakuelimiä sääntelee lisäksi kutakin oma lakinsa; laki tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta, tuomioistuinlaki ja laki korkeimmasta oikeudesta. Muutoksenhakuoikeudesta säädetään TyTal 238 §:ssä.

¹⁶³ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 211.

¹⁶⁴ HE 277/2014 vp, s. 134.

5.4.1 Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan tehtävänä on siitä annetun lain 1 §:n mukaan toimia ensimmäisenä muutoksenhakuasteena TyTal:n mukaisissa asioissa. Asiat käsitellään jaostoissa ja käsittelyyn sovelletaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia. Valitusasia on haluttu tehdä valittajalle mahdollisimman helpoksi ja siinä noudatetaan LOH 37 §:n mukaista virallisperiaatetta eikä esimerkiksi avustajan käyttäminen ole tämän vuoksi tarpeen useimmissa asioissa. Jaoston kokoonpanosta ja päätösvaltaisuudesta on säädetty laissa tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta 8–9 §:ssä. Jaoston peruskokoonpanoon kuuluu lautakunnan puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja puheenjohtajana, lääkärijäsen, lakimiesjäsen, kaksi työmarkkinoita tuntevaa jäsentä ja maatalousyrittäjien olosuhteita tunteva jäsen. Tiedyt tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 10 §:n mukaiset tapaukset ratkaisee puheenjohtaja yhden tuomarin kokoonpanossa ja yhdenmukaisen tulkinnan varmistamiseksi asia voidaan puolestaan määrätä vahvennetun jaoston ratkaistavaksi lain 11 §:n nojalla. Täysistunnossa ratkaistaan lain 12 §:n nojalla tapaukset, joilla on lain soveltamisen kannalta periaatteellista merkitystä, tai jos ratkaisu poikkeaa aikaisemmasta ratkaisukäytännöstä.

Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta on vuonna 2019 ratkaissut 4 192 asiaa. Näistä muutettuja on 13 %.¹⁶⁵ Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta siis hylkää valitusasioita melko suurella prosentilla. Tämä kertonee siitä, että vakuutusyhtiöiden päätökset eivät ole suurelta osin virheellisiä.

Lautakunnan toiminta rahoitetaan Finanssivalvonnan vahvistamalla oikeushallintomaksulla, joka peritään sellaisilta vakuutuslaitoksilta, jotka harjoittavat lakisääteistä tapaturmavakuutusta. Vuonna 2019 kustannukset per muutoksenhakulautakunnassa ratkaistu asia olivat 774 euroa.¹⁶⁶

¹⁶⁵ Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintakertomus vuodelta 2019, s. 5–6.

¹⁶⁶ Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan toimintakertomus vuodelta 2019, s. 8.

5.4.2 Vakuutusoikeus

Toisena muutoksenhakuasteena toimii vakuutusoikeus. Tuomioistuinlain 7 luvun 1 §:n mukaan Vakon tehtävänä on toimia toimeentuloturva-asioiden erityistuomioistuimena sille lain nojalla kuuluvissa asioissa. Työtapaturma- ja ammattitautiasiat kuuluvat sille TyTal 238 §:n nojalla. Niin ikään TiL 7 luvun 1 §:n mukaan vakuutusoikeuden päätösvaltaisuudesta ja asioiden käsittelystä vakuutusoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä vakuutusoikeudessa annetussa laissa (677/2016). Käsittely mukailee pitkälti käsittelyä tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassa ja esimerkiksi hallintolainkäyttölain mukainen virallisperiaate on käytössä myös vakuutusoikeudessa. Näin ollen, samoin kuin tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassakin, ei asiamiehen käyttäminen ole välttämättä tarpeellista samalla tavalla kuin yleisissä tuomioisuuimissa prosessatessa.

Vakuutusoikeus on siis yleisemminkin toimeentuloturva-asioiden erityistuomioistuin. Se ei siis käsittele ainoastaan tapaturmiin liittyviä asioita, vaan vakuutusoikeudessa käsitellään asioita myös esimerkiksi työttömyysturvaan, opintotukiin ja eläkkeisiin liittyen.¹⁶⁷

Vuoden 2019 aikana vakuutusoikeuden ratkaisemista 676 tapaturma-asiasta¹⁶⁸ 89 muutettiin, eli muutosprosentti oli 13,2 %.¹⁶⁹ Vuonna 2015 vastaavat luvut ovat olleet 804 tapausta, joista muutettu 117. Muutosprosentti on tuolloin ollut 14,6 %.¹⁷⁰ Muutosprosentti näyttäisi suurella otannalla pysyvän lähes vakiona. Käytännössä näin korkea hylkäämisprosentti tarkoittaa, että alemmassa oikeusasteessa, tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassa tehdään hyvin paljon oikeellisia ratkaisuja. Koska kuitenkin kaikki eivät ole oikein ratkaistuja, on hyvä, että oikeusjärjestelmässämme on käytännössä maksuton muutoksenhakumahdollisuus.

Se, että päätöstä on muutettu, ei sinänsä suoraan vielä tarkoita, että alkuperäinen tai toisen instanssin antama päätös olisi itsessään virheellinen, vaan

¹⁶⁷ Lisää vakuutusoikeuden käsittelemistä asioista vakuutusoikeuden internetsivuilla, Vakuutusoikeus – Käsiteltävät asiat.

¹⁶⁸ Luku ei sisällä poistohakemuksia.

¹⁶⁹ Vakuutusoikeus – Ratkaistujen asioiden muutosprosentti asiaryhmittäin 1.1.2019-31.12.2019.

¹⁷⁰ Vakuutusoikeus – Ratkaistujen asioiden muutosprosentti asiaryhmittäin 1.1.2015-31.12.2015.

tapaturmajärjestelmässä ei ole samanlaista preklusiosäännöstä kuin mihin prosessioikeudessa on totuttu.¹⁷¹ Sosiaalivakuutusjärjestelmässä uutta selvitystä voidaan siis tuoda mukaan käytännössä missä vain asian käsittelyn yhteydessä, vaikkapa sitten oikeusinstanssienkin välillä. Vakuutusoikeudella voi siis olla ollut käytössään enemmän asiaan vaikuttavia asiakirjoja, joilla on voinut olla ratkaiseva merkitys asian ratkaisemisen kannalta.

Vakuutusoikeuden päätösten perusteluita on kritisoitu niiden puutteellisuuden vuoksi.¹⁷² Tämä ei toki tarkoita, että Vakon perustelut olisivat jotenkin heikkoja yleisesti tai samalla tavalla kaikissa Vakon ratkaisemissa eri asiaryhmissä. Ainakaan tämä kritiikki ei ole kohdistunut työtapaturma -asioihin, vaan eläkeasioihin. Nähdäkseni eläkeasioissa päätösten pitkä perusteleminen on huomattavasti haastavampaa verrattuna muihin asiaryhmiin, sillä eläkeasioiden asiallinen sisältö lienee pitkälti sen laskemista, onko eläke määritelty oikein. Syy-yhteysprobelmatiikkaa tai olosuhteiden pohtimista ne eivät siis juurikaan sisältäne.

5.4.3 Korkein oikeus

Ylimpänä muutoksenhakuasteena TyTal:n mukaisissa asioissa on korkein oikeus ja valitusoikeudesta säädetään lain 238 §:ssä. Korkeimpaan oikeuteen valittaminen edellyttää normaaliin tapaan valituslupaa. Jos korkein oikeus ei myönnä muutoksenhakijalle valituslupaa, jää vakuutusoikeuden ratkaisu lainvoimaiseksi. Tapaturmavakuutusasioissa on lisäksi ylimääräisiä edellytyksiä. Valittaa voidaan sellaisesta tapaturmavakuutusasiasta, jolla on ratkaistu oikeuttaako vamma, kuolema tai sairaus korvaukseen, siitä kenen korvaus on maksettava sekä perustevalituksista. Muutoksenhaku korkeimmalta oikeudelta on siten estetty esimerkiksi haittaluokkaa koskevissa asioissa sekä sairaanhoito- ja tutkimuskuluja koskevissa asioissa.¹⁷³ Oikeudenkäymiskaaren (1.1.1734/4) 30 luvussa on säännökset muutoksenhausta hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen. Oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 2 §:n mukaan

¹⁷¹ Preklusiosäännöstä esim. Linna 2012, s. 287–288.

¹⁷² Virolainen – Martikainen 2010, s. 191–192.

¹⁷³ Korkein oikeus – Tapaturmavakuutusasiat.

hovi oikeuden ratkaistusta valitettaessa on pyydettyä korkeimmalta oikeudelta valituslupa, jos valitus koskee hovioikeuden muutoksenhakuasteena ratkaisemaa asiaa tai tällaisen asian yhteydessä antamaa ratkaisua. Pykälän toisen momentin mukaan asiassa, jossa hovioikeus on ratkaissut ensimmäisenä oikeusasteena, haetaan muutosta valituslupaa pyytämättä. Tapaturmavakuutusasioissa hovioikeus ei ratkaise asioita ensimmäisenä oikeusasteena lainkaan.

Korkein oikeus julkaisee osan ratkaisemistaan ennakkoratkaisuista. Ratkaistuista asioista ne, jotka ovat lain soveltamisen kannalta tärkeitä tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden takia tärkeitä, julkaistaan.¹⁷⁴ Yhteensä korkein oikeus ratkaisi 2 069 asiaa vuonna 2019. Uusia valituslupia myönnettiin 112 kappaletta.¹⁷⁵ Korkein oikeus on antanut kuluneen neljännesvuosisadan aikana vuodessa keskimäärin noin 3 päätöstä (ennakkoratkaisua), jotka liittyvät työtapaturma- ja ammattitautikorvauksiin.¹⁷⁶

Korkeimpaan oikeuteen liittyy sellainen muista muutoksenhakuelimistä poikkeava erityispiirre, että korkeimman oikeuden jäsenistöön ei lainkaan kuulu lääkärijäsentä. Tämä vaikuttaa ensiksi vähän oudolta, mutta eivät vakituiset lääkärijäsenet ole pakollisia, sillä lääketieteellistä osaamista vaativissa tapauksissa voi korkein oikeus käyttää niin sanotusti myös ulkopuolista lääketieteellistä apua.¹⁷⁷

Valitusmahdollisuus korkeimpaan oikeuteen asti, vaikkakin rajoitetusti, on poikkeuksellista sosiaalivakuutuksiin liittyvissä asioissa. Tapaturmavakuutusta koskevat asiat onkin luultavasti lainsäätäjän toimesta katsottu vahingoittuneelle niin merkityksellisiksi, että laajempi muutoksenhakumahdollisuus on tarpeen. Tämä on nähdäkseni perusteltua, sillä ratkaisulla voi olla suuri merkitys vahingoittuneen loppuelämän kannalta.

¹⁷⁴ Korkein oikeus – julkaisuperiaatteet.

¹⁷⁵ Korkein oikeus – tilastot.

¹⁷⁶ Tässä tarkastelujaksona on ollut 25 vuoden ajanjakso, 1995–2020. Tällä aikavälillä tapaturmakorvauksesta annettuja ennakkopäätöksiä on annettu yhteensä 67. Lukuun on laskettu sekä työtapaturmia että ammattitauteja koskevat ennakkoratkaisut. Kirjoitushetkellä (30.9.2020) vuosi 2020 on vielä tieteenkin kesken ja ennakkotapauksia voi tulla vielä lisää, mutta tilastolliseen keskiarvoon sillä ei tässä olisi merkitystä.

¹⁷⁷ Norio-Timonen 2011, s. 15.

Tämän lisäksi alemmista muutoksenhakuinstansseista, tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta ja vakuutus oikeudesta poiketen, korkeimmassa oikeudessa ei sovelleta lakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että korkeimmalla oikeudella ei ole sen ratkaisemissa asioissa selvitysvelvollisuutta. Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnassa sekä vakuutus oikeudessa kyseiset laitokset hankkivat käytännössä kaiken tarvittavan selvityksen *ex officio*, viran puolesta. Korkeimmassa oikeudessa taas tulee asianosaisten esittää kaikki selvitys, jonka halutaan olevan mukana asiaa ratkaistaessa. Kyse on siis siviiliprosessista.¹⁷⁸

5.4.4 Muutoksenhakuoikeus ja muutoksenhaku aika

TyTal:n 238 §:ssä säädetään muutoksenhakuoikeudesta, mutta siinä ei erikseen ole säädetty asianosaisuudesta, joka esitöiden perusteella määräytyy LOH 7 §:n¹⁷⁹ mukaan. Tässä pykälässä sanotaan, että hallintopäätökseen saa hakea muutosta valittamalla se, johon päätös on kohdistettu tai jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa.¹⁸⁰ Muutoksenhakijana onkin valtaosassa tapauksia työntekijä, mutta joissain tapauksissa myös työnantaja, vakuutuslaitos tai kunta voivat hakea muutosta. Päätösten antamista on käsitelty kappaleessa 5.3, mutta on huomioitava, että tämä ei vielä itsessään tarkoita muutoksenhakuoikeutta.¹⁸¹

Työntekijän muutoksenhakuoikeus on selvä jo hänen TyTal 117 §:n mukaisen asianomaisaseman vuoksi. Muutosta voi hakea kokonaan tai osittain hylättyyn hakemukseen, tai esimerkiksi korvauksen keston osalta. Myös ammatillisen kuntoutuksen osalta tehtyyn päätökseen voi hakea muutosta.¹⁸²

Työnantajan muutoksenhakuoikeus vaatii välitöntä oikeudellista intressiä asiaan ja lisäksi muutoksenhakuoikeuden ratkaisee aina muutoksenhakuelin. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi päätökset ansionmenetykskorvauksen maksamisesta tai epäamisestä siltä

¹⁷⁸ Norio-Timonen 2011, s. 14.

¹⁷⁹ Tämä pykälä vastaa esitöissä mainittua hallintolainkäyttölain 6 §:ää

¹⁸⁰ HE 277/2014 vp, s. 168.

¹⁸¹ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 218.

¹⁸² Ibid.

ajalta jolta työnantaja on maksanut työntekijälle palkkaa. Myös tapaukset, joissa työntekijä ei ole maksanut vakuutusmaksuja vaan on ottanut vakuutustapahtumat omalle riskilleen, on katsottu muutoksenhakukelpoisiksi työnantajan osalta. Myös TyTal 240 §:n mukaisissa perustevalituksissa voi työnantajalla olla muutoksenhakuoikeus.¹⁸³

Vakuutuslaitokselle muodostuu välitön intressi niissä tapauksissa, joissa tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunta tai vakuutusoikeus muuttaa päätöstä sille kielteiseen suuntaan. Vakuutuslaitoksella on tällöin mahdollisuus valittaa lautakunnan päätöksestä vakuutusoikeuteen ja vakuutusoikeuden päätöksestä korkeimpaan oikeuteen.¹⁸⁴ Kunnille voi puolestaan muodostua muutoksenhakuoikeus täyskustannusmaksuja koskevissa asioissa.¹⁸⁵

Työtapaturma- ja ammattitautilain 241 § säättää muutoksenhakuajasta ja valituksen toimittamisesta. Pykälän nojalla muutoksenhakuaja on 30 päivää siitä päivästä lukien, jona asianosainen on saanut tiedon vakuutuslaitoksen tai tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan päätöksestä. Jollei muuta näytetä, valittajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen. Valitus toimitetaan päätöksen antaneelle vakuutuslaitokselle. Perustevalituksen ollessa kyseessä valitus osoitetaan suoraan muutoksenhakuelimelle. Muutoksenhaussa korkeimpaan oikeuteen noudatetaan soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren 30 luvun säännöksiä. Määräaika valituslupapyyntöön ja valituksen tekemiseen on 60 päivää siitä, kun valittaja sai tiedon vakuutusoikeuden päätöksestä.

5.4.5 Oikaisu, virheen korjaaminen ja päätöksen poistaminen

Kun vakuutuslaitos vastaanottaa valituskirjelmän, se voi TyTal 242 §:n nojalla oikaista omaa päätöstään, mikäli se hyväksyy kaikki tai osan vaatimuksista. Mikäli se hyväksyy kaikki vaatimukset, sen on annettava asiassa uusi päätös ja uuteen päätökseen saa hakea taas muutosta normaalisti. Vakuutuslaitoksen on niissä tapauksissa, joissa se ei

¹⁸³ Ibid.

¹⁸⁴ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 219.

¹⁸⁵ Työtapaturma- ja ammattitautilaki 238 § 2 mom.

hyväksy vaatimuksia kokonaan, 30 päivän¹⁸⁶ kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä, valitusasiaa koskevat asiakirjat ja lausuntonsa muutoksenhakuelimelle. Mikäli se kuitenkin hyväksyy osan vaatimuksista, voi se ensin muuttaa aikaisempaa päätöstään väliaikaisella päätöksellä. Väliaikaisen päätöksen voi antaa vielä senkin jälkeen, kun valitus on toimitettu muutoksenhakulautakunnalle ja vaatimukset voidaan tällöinkin hyväksyä vielä jopa kokonaan. Vakuutuslaitoksen tulee aina ilmoittaa väliaikaisesta päätöksestä muutoksenhakuelimelle, riippumatta siitä onko väliaikainen päätös annettu ennen vai jälkeen valituksen toimittamisen muutoksenhakuelimelle, eikä tähän väliaikaiseen päätökseen voi hakea muutosta erikseen. Väliaikaisen päätöksen vaikutuksesta muutoksenhakuelinten toimintaan ei ole laissa erikseen säädetty ja sitä ohjaa ratkaisukäytäntö. Käytäntö on, että muutoksenhakuelin antaa vakuutuslaitoksen väliaikaisen päätöksen kanssa sisällöltään samanlaisen päätöksen, mikäli se pitää väliaikaista päätöstä oikeana. Mikäli muutoksenhakuelimen mielestä väliaikainen päätös on väärä, palauttaa se asian vakuutuslaitokselle. Käytännössä muutoksenhakuelimen päätös ei voi koitua valittajan vahingoksi, sillä palautettua päätöstä ei enää vakuutuslaitoksessa muuteta.¹⁸⁷ Muutoksenhakuelin ei vain vahvista päätöksiä, joita se pitää lain vastaisina.¹⁸⁸

Lainvoimaista päätöstä voidaan puolestaan oikaista TyTal 245 §:n nojalla, mikäli asiassa ilmenee uutta selvitystä ja kyseessä on evätyn korvauksen myöntäminen tai myönnetyn korvauksen lisääminen. Päätöstä ei voida siis uuden selvityksen nojalla oikaista vahingoittuneen vahingoksi. Kirjoittajan mielestä se, että vahingoittuneelle mahdollisesti erittäin merkityksellistä päätöstä ei voi helposti oikaista hänen vahingokseen tuntuu hyvältä ratkaisulta ja sen voidaan katsoa konkretisoivan myös vakuutuslaitosten selvittämisvelvollisuutta. Pykälästä ei selviä mitä tarkoitetaan uudella selvityksellä, mutta Mänttärin ja Nyysölän mukaan ainakin sellainen lääketieteellinen tutkimustulos, jota ei olla voitu aikaisemmin esittää, lasketaan sellaiseksi.¹⁸⁹ Pykälää

¹⁸⁶ TyTal 242 §:n mukaisesti 30 päivän määräajasta voidaan poiketa, mikäli lisäselvityksen hankkiminen näin edellyttää. Tällöin aikaraja on 60 päivää valitusajan päättymisestä ja lisäselvityksen hankkimisesta on viipymättä ilmoitettava valittajalle.

¹⁸⁷ Käytäntö kuulostaa oikeudenmukaiselta, sillä olisi melko kohtuutonta, mikäli muutoksenhakuelin muuttaisi päätöstä vahingoittuneen vahingoksi, ilman että sitä on vastapuoli vaatinut. Voitaneeinkin sanoa, että valittaja pääsee nauttimaan eräänlaisesta *reformatio in peius* -kiellosta.

¹⁸⁸ Mänttari – Nyysölä 2016, s. 222–223.

¹⁸⁹ Mänttari – Nyysölä 2016, s. 223–224.

sovelletaan vakuutuslaitosten ohella tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakuntaan ja vakuutusoikeuteen.

TyTal 244 §:n mukaisesti tapauksissa, joissa päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen, ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, vakuutuslaitos voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen. Päätöstä voi korjata asianosaisen vahingoksi kuitenkin vain tämän suostumuksella. Vakuutuslaitoksen on saman pykälän nojalla korjattava ilmeiset kirjoitus- ja laskuvirheet tai muut vastaavat virheet, paitsi jos se johtaa asianosaisen kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen.

Lainvoimainenkin päätös voidaan vielä tietyissä tapauksissa poistaa TyTal 246 §:n mukaisesti. Lain sanamuodon mukaan poistaminen voi tulla kysymykseen, mikäli päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai se on ilmeisesti¹⁹⁰ lain vastainen. Vakuutuslaitoksen tekemän päätöksen poistamista haetaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnalta, kun taas tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan tai vakuutusoikeuden tekemän päätöksen poistamista haetaan vakuutusoikeudelta. Pykälän mukaan asianosaisille on aina varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen asian ratkaisemista ja kuuleminen on toimitettava tiedoksi HL 59 §:n mukaisesti. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Hakijana voi olla joko vakuutuslaitos tai asianosainen, mutta Mänttärin ja Nyssölän mukaan hakijana on lähes aina vakuutuslaitos.¹⁹¹ Mikäli vaatimuksen tekee vakuutuslaitos, se voi keskeyttää etuuden maksamisen tai maksaa sitä vaatimuksensa mukaisena siihen asti, kunnes asia on uudestaan ratkaistu.¹⁹² Määräaika päätöksen poistamisen hakemiseksi on viisi vuotta siitä, kun päätös sai lainvoiman. Määräajan jälkeen päätöksen poistamista voi hakea vain erityisen painavien syiden nojalla. Pykälä määrää myös, että ylimääräiseen muutoksenhakuun sovelletaan lisäksi OK 31 luvun säännöksiä.

¹⁹⁰ Mänttären ja Nyssölän mukaan ilmeinen tarkoittaa tässä kohtaa varsin korkeaa kynnystä. Päätöksen tulee olla ilmeisen lainvastainen, vaikka sanamuodosta voi saada toisenlaisenkin käsityksen. Lainsäätäjän sanavalinta ei tässä kohtaa ole ehkä täysin onnistunut. Mänttären – Nyssölä 2016, s. 224.

¹⁹¹ Ibid.

¹⁹² Koska tuomion poistoon tarvitaan vahvat perusteet, ja koska etuuksien keskeyttämisellä tai muuttamisella on mahdollisesti suuri merkitys vahingoittuneelle, niin voisi olettaa tätä keinoa käytettävän vain melko varmoissa tapauksissa.

5.4.6 Takaisinperintä

Mikäli joku saa enemmän korvausta kuin TyTal:ssa säädetään, tulee vakuutuslaitoksen periä se takaisin lain 247 §:n nojalla. Jo lain sanamuodosta selviää, että kyse on nimenomaan takaisinperintävelvoitteesta. Mänttärin ja Nyyssölän mukaan tämä on säädetty velvoitteeksi, koska korvaukset ovat lakiin perustuvia etuuksia, joita rahoitetaan työnantajien suorittamilla maksuilla. Ei olisi perusteltua velvoittaa työnantajia rahoittamaan lakiin perustumattomia etuuksia.¹⁹³

Samana pykälän mukaan korvaus voidaan jättää perimättä takaisin tapauksissa, joissa se katsotaan kohtuulliseksi ja liiallisen korvauksen saamiseen ei liity vilpillistä menettelyä. Myös tapauksissa, joissa takaisin perittävä määrä olisi vähäinen voidaan se jättää tekemättä. Vähäisyysedellytys on kuitenkin poikkeussäännös ja sitä on tulkittava suppeasti. Vähäisenä määrää voidaan pitää ainakin tapauksissa, joissa takaisinperinnästä aiheutuvat kustannukset ylittävät perittävän määrän. Kohtuullisuus on puolestaan tapauskohtaista harkintaa, johon vaikuttavat esimerkiksi perittävä määrä, sekä työntekijän tulot ja varallisuus. Kohtuullisuusharkinnassa vilpittömyyden tulee myös aina täytyä.¹⁹⁴

Takaisinperintä voidaan rajoitetusti suorittaa kuittaamalla se vastaisuudessa maksettavista korvauseristä. Kuittauskelpoisten korvausten ulkopuolelle on kuitenkin jätetty TyTal 276 §:n 2 mom mukaiset ulosmittauskiellon alaiset korvaukset. Nettokorvauksesta saadaan ilman suostumusta kuitata kuitenkin korkeintaan kuudesosa.

Edelleen TyTal 247 §:n mukaan takaisinperintä on suoritettava kymmenen vuoden kuluessa aiheettoman korvauksen maksupäivästä lukien. Lisäksi takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) mukaisesti.

¹⁹³ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 225.

¹⁹⁴ Mänttari – Nyyssölä 2016, s. 225–226.

6. Lainsäädännön kehittäminen

Eräänä tapaturmavakuutuslainsäädännön erikoisena asiana on se, että kun kerran on muitakin lakeja kuten ”urheilijan työtapaturma- ja ammattitautilaki”, niin miksei esimerkiksi maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilakiin sisällytetty apurahansaajia koskevat sääntelyt ole omana lakinaan? Tai jos ne ovat niin pieni osa koko tapaturmavakuutuslainsäädännön kokonaisuutta, niin miksi ne on laitettu nimenomaan maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilakiin. Mielestäni voisi olla tarkoituksenmukaisempaa, jos nämä niin sanotut erityispykälät olisivat ”päälaisissa”, eli työtapaturma- ja ammattitautilaissa. Lain esitöistäkään ei ilmennyt mitään syvällisiä perusteluja tälle lainsäätäjän valinnalle, joten asia jäi kirjoittajalle epäselväksi.

Kun erilaisiin tapauksiin, esimerkiksi työtapaturma- ja ammattitautilain 23 §:n mukaisiin työmatkapoikkeamiin on olemassa työtapaturma- ja ammattitautilain voimassaolon ajalta jo melko suuri määrä oikeuskäytäntöä¹⁹⁵ ja tiettyjä lakiin ja hallituksen esityksiin kirjattuja, avoimeksi kirjoitettuihin ja suhteellisen laajoja tulkintoja mahdollistaviksi jätettyihin pykäliin ja teksteihin on oikeuskäytännössä löydetty oikeat ratkaisut ja tulkinnat, niin olisiko lainsäätäjän tarkoituksenmukaista tehdä jonkinlainen muutos työtapaturma- ja ammattitautilakiin tai hallituksen esitykseen. Siten mahdollisia tulkintaepävarmuuksia voitaisiin poistaa. Tarkoitan tällä esimerkiksi työmatkapoikkeamien tapauksessa sitä, että jos vaikkapa hallituksen esityksessä pykälän 23 kohdalla olisi korvaussuojan katkeamisen ajankohdasta jonkinlainen täsmällisempi raja, joka on korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä vakiintunut ja jonka lainsäätäjä katsoisi hyväksi, niin silloin vakuutusyhtiöt antaisivat johdonmukaisempia päätöksiä. Näistä päätöksistä pitäisi valittaa vähemmän ja näin ollen myös yhteiskunnan rahaa säästyisi.

Toisena esimerkkinä voidaan ottaa työtapaturma - ja ammattitautilain 33 §. Kuten edellä luvussa 4.2.9 on esitetty, korkeimman oikeuden oikeuskäytännössä on työliikkeenä korvattu reisilihaksen janteen repeämä ja rannejanteen sijoiltaanmeno ja tämän seurannaisvahinkona CRPS-kipuoireyhtymä. Kumpaakaan näistä ei olisi nähtävästi

¹⁹⁵ Vaikkakaan ei korkeimman oikeuden osalta.

pitänyt korvata etenkin lain kirjaimen mukaan. Kun korkeimman oikeuden oikeuskäytäntö kuitenkin näyttää puoltavan vahvasti sitä, että muutakin voidaan työliikkeenä korvata, kun vain laissa mainittu lihaksen tai jänteen kipeytyminen, niin luulisi, että lakia olisi hyvä täydentää tämän osalta. Kirjoittamalla, että oikeuskäytäntö puoltaa tätä vahvasti, tarkoitetaan tässä sitä, että ”päinvastaisesti” ratkaistuja korkeimman oikeuden ennakkotapauksia ei ole, siis sellaisia, joissa olisi todettu, että tapaturmaa ei korvata, koska kyseessä on sellainen vaurio, jota laissa oleva työliikekypä ei tarkoita. Voi tietenkin olla, että ratkaisuselosteista ei käy ilmi kaikki asiaan vaikuttavat seikat ja tämän takia korkeimman oikeuden linjanvetoja on hieman hankalaa tulkita. Tosin sitä vartenhan ennakkopäätöksiä julkaistaan, jotta alemmat oikeusasteet voivat niitä hyödyntää ja muuttaa omaa oikeuskäytäntöään, joten ratkaisuista tulisi käydä ilmi kaikki oleellinen.

Tapaturmavakuutuslainsäädäntöä on pyritty uusimman lakimuutoksen yhteydessä saattamaan tarkkarajaisemmaksi ja avoimemmaksi.¹⁹⁶ Työtapaturma- ja ammattitautilain esitöiden mukaan vanhasta laista uuteen siirryttäessä tulkinnallisia epävarmuuksia on poistettu. Tällaisia tulkinnallisuuksia on nähtäväsi jäänyt kuitenkin vielä uuteenkin lakiin. On tietenkin ymmärrettävää, että lakeja on lähes mahdotonta aivan täydelliseksi kirjoittaa. Jos niin pystyttäisiin tekemään, emmehän me edes tarvitsisi korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja ratkaisukäytäntöä ohjaamaan.

Toisena mielenkiintoisena huomiona heräsi sellainen ajatus, että kun vakuutusyhtiöiden asiantuntijalääkärit tekevät selvityksensä asiakirjojen pohjalta, voi korvausasioiden käsittelyssä aiheutua väärinymmärryksiä ja epäselviä tilanteita. Mikäli vahingoittunut saisi kerrottua tapahtumien kulun lääkärille henkilökohtaisesti, olisi se vahingoittuneen oikeusturvan kannalta huomattavasti parempi. Tietenkinhän hoitolaitoksessa olevalle lääkärille vahingoittunut pystyykin asiat kertomaan sanallisesti, mutta jos syystä tai toisesta tapahtuu virhe, niin tämä virhe voi ikään kuin kertautua, kun se kerran lukee lääkärinlausunnossa, jota toiset lääkärit vakuutusyhtiössä sitten siteeraavat ja tekevät omat päätelmänsä sen pohjalta.

¹⁹⁶ HE 277/2014 vp, s. 10–11.

Lääkäritkin ovat tietenkin ihmisiä ja voidaan ajatella esimerkiksi tilanne, jossa lääkäri on joutunut olemaan työvuorossa pitkään vaikkapa puuttuvien resurssien tai akuutin tapaturman hoitamistilanteen vuoksi. Tässä kuvitellussa tapauksessa lääkäri on voinut olla töissä aluksi vaikka yövuorossa ja kun työvuoro jatkuu, lääkäri on varmasti alttiimpi tekemään virheitä tai olemaan ainakin jossain määrin ei niin tarkka kuin mitä häneltä normaalisti voitaisiin edellyttää. Nyt jos tämä väsynyt lääkäri kirjoittaa vahinkotapahtuman jokseenkin epätarkasti tai vajavaisesti, voivat vakuutusyhtiön lääkärit vetää siitä epätarkkoja johtopäätöksiä. On toki selvää, että jos vakuutusyhtiöiden lääkärit veloitettaisiin lailla tutkimaan vahingoittuneet henkilöt henkilökohtaisesti (ei siis pelkkien asiakirjojen perusteella), tästä aiheutuisi suunnattomia kustannuksia vakuutusyhtiöille ja sellainen ei varmaankaan olisi tarkoituksenmukaista koko korvausjärjestelmän kannalta. Kuitenkin tilanne on nähdäkseni nykyisellään ainakin jokseenkin ongelmallinen. Mielestäni voisi olla hyvä, jos asiaan saataisiin jokin kompromissi. Laissa voisi esimerkiksi olla pykälä, että mikäli on perusteltu syy sille, että vahingoittunutta kuullaan asiassa henkilökohtaisesti, tämä voitaisi perustellusta syystä määrätä toteutettavaksi.

Tämä taas toisaalta aiheuttaisi oman kysymyksen ja omat ongelmansa siinä, että miten tällaisesta päätöksestä valitetaan? Tulisiko silloin ensin saada ratkaistua ikään kuin esikysymyksenä se, onko vahingoittuneella oikeus päästä keskustelemaan vakuutusyhtiön lääkärin kanssa henkilökohtaisesti ja vasta tämän ratkaistua saada päätös itse pääasiassa? Kun esimerkiksi vakuutusosoikeudella käsittelyaika on uusien vireille tulevien asioiden osalta 7–13 kuukautta¹⁹⁷, pitenisivät käsittelyajat tällä ehdotetulla systeemillä todennäköisesti merkittävästi ja tämä aiheuttaisi työntekijöille varmasti suurta närkästystä ja päänvaivaa yksilötasolla.

Vakuutuslaitosten lääkäreihin liittyy vielä sellainen asia, että työtapaturma- ja ammattitautilain 121 §:n mukaan, jos vakuutuslaitoksessa käsiteltävä korvausasia koskee lääketieteellisen seikan arviointia, laillistetun lääkärin on osallistuttava asian valmisteluun ja merkittävä perusteltu arvionsa asiakirjoihin. Lääkärin ei kuitenkaan tarvitse noudattaa terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (1994/559) 23

¹⁹⁷ Vakuutusosoikeus – Käsittelyn kesto.

§:n mukaista lääkintölaillista todistusta (”minkä kunniani ja omantuntoni kautta vakuutan”). Tämä pykälä on sekä mielenkiintoinen että jopa vähän huolestuttava. Vakuutusyhtiön lääkäriellä ei siis ole ikään kuin totuudessa pysymisvelvollisuutta. Näin ollen vakuutusyhtiöiden päätökset ovat nähdäkseni jo premissistään alkaen alttiita kritiikille.

On vielä todettava, että aiemmin mainittu vakuutusosoikeuden päätösten perusteiden puutteellisuuden kritiikki kuulostaa erikoiselta. Toki mikäli valittajan esittämiin uusiin selvityksiin ei vakuutusosoikeudessa oteta kantaa, tai kannanotto on, kuten Virolainen ja Martikainen ovat todenneet, hyvin yleistä tai jopa niinkin lakonista kuin ”valitukseen liitetty selvitys ei ole asiassa vaikuttavaa”, voi tällaista olla valittajan vaikeaa ymmärtää.¹⁹⁸ Selvitys voi epäilemättä ollakin sellaista, että sillä ei ole asian ratkaisun kannalta merkitystä, tai se voi jopa tosiasiallisesti olla asiaan liittymätöntä, mutta valittaja varmasti haluaisi mahdollisimman vahvasti perustellun päätöksen, itselleen varmasti hyvin tärkeässä asiassa. Mikäli valittajan selvityksellä ei ratkaisuun ole merkitystä, mitenkä tämän pitäisi perusteluissa sitten muutoin näkyä?

Päätösten perusteleminen on tosin todettu myös, että ne ovat menossa pienin askelin parempaan suuntaan.¹⁹⁹ Tulee huomata, että tästäkin arvostelusta on jo merkittävän pitkä aika ja voi olla, että nämä mainitut pienet askeleet ovat kasvaneet suuremmiksi askeleiksi, tai että huomattavan pitkässä ajassa pieniä askelia on ehditty ottaa jo suuri määrä. Edelleen huomionarvoista on, että asia on koskenut lähinnä vakuutusosoikeuden osaa asioista (eläkeasioita).

¹⁹⁸ Virolainen – Martikainen 2010, s. 191–193.

¹⁹⁹ Ibid.

7. Johtopäätökset

Yhteiskunnallisessa keskustelussa ja ihmisillä yleisesti tuntuu kirjoittajan mielestä olevan sellainen käsitys vakuutusyhtiöiden toiminnasta, että vakuutusyhtiöt usein hylkäävät ja epäävät ihmisiltä korvaukset epäoikeudenmukaisesti. Kun tarkastellaan työtapaturmiin liittyviä päätöksiä tilastojen ja faktojen valossa, vaikuttaa kuitenkin siltä, että selvästi suurin osa vakuutusyhtiöiden antamista päätöksistä pysyy muissa oikeusinstansseissa muuttumattomina. Tapauksia on vieläpä sen verran suuri määrä, että ne tapaukset, jotka joskus nousevat pinnalle, ovat hyvin pieni pisara meressä. Näihin yksittäistapauksiin liittyy myös sellainen asia, että valittaja, jolta korvaukset on evätty, voi esittää ja kertoa oman tarinansa haluamallaan tavalla ja toinen osapuoli siihen ei salassapitosäännösten vuoksi pysty juuri millään tavalla puuttumaan. On tietysti myös mahdollista, että järjestelmä muulta osin suosii vakuutusyhtiöitä ja mahdollistaa ”kotiin päin vetämisen”. Esimerkiksi paljon kritiikkiä saaneet vakuutusyhtiöihin kytköksissä olevat lääkärit ja heidän antamat lausunnot voisivat olla sellainen seikka.

Työtapaturmien määrä Suomessa on pysynyt melko tasaisena vuosikausia. Tarkastelujaksona valittuina kolmena vuotena (2006, 2010, 2017) työtapaturmien määrä on laskenut 2006 vuoden 146 000²⁰⁰ tapaturmasta 2010 vuoden 135 000²⁰¹ vuotuisen tapaturmaan. Tämän jälkeen vuoden 2010 ja 2017²⁰² välillä on vain muutaman tuhannen tapaturman ero. Kuolemantapaukset ovat puolestaan kääntyneet huomattavaan laskuun suhteellisesti mitattuna. Vuosina 2006 ja 2010 kuoli työssä 60 henkilöä, kun vuonna 2017 kuolemantapauksia on enää ollut vain 30. Vaikuttaa siis siltä, että työturvallisuus kokonaisuudessaan on selvästi parantunut. Tämä on erittäin positiivinen ilmiö ja se kertonee siitä, että suomalaisilla työpaikoilla on panostettu työturvallisuuden koulutukseen ja opastukseen. Työtapaturmien määrään voi eri aikoina vaikuttaa myös esimerkiksi lainsäädännön muutokset ja taloudelliset suhdanteet, joten aivan kaikkea ei pelkistä tilastoista voi päätellä. Työtapaturmien

²⁰⁰ Tilastokeskus – Työtapaturmat 2006

²⁰¹ Tilastokeskus – Työtapaturmat 2010

²⁰² Tilastokeskus – Työtapaturmat 2017

laskusuhdanteesta ja työturvallisuuden parantumisesta ehkä parhaiten kertoo kuitenkin se, että niiden määrä on laskenut suhteessa tehtyyn työhön.²⁰³

Eräänä huomiona työtaturmista yleisellä tasolla voidaan tuoda esiin se, että miesten osuus työtaturmista on vuonna 1976 ollut 80,5 %, vuonna 1994 se on ollut 75,7 %²⁰⁴ vuonna 2010 se on ollut 68,7 %, ²⁰⁵ ja vuonna 2018 se on ollut 62,3 %²⁰⁶, kun tarkastellaan palkansaajien työpaikkataturmia.²⁰⁷ Työtaturmia sattuu siis miehille huomattavasti enemmän kuin naisille, mutta ero on selvästi pienentynyt koko ajan. Sukupuolien mukaan mitattuna työpaikkataturmien määrällisessä erossa on selkeästi havaittavissa jo pitkään jatkunut laskeva trendi, joka ei edelleenkään näytä loppuvan. Tämä selittynee osaksi yhteiskunnan ja työn murroksella. Nykyään todennäköisesti ajatellaan vähemmän, että jokin ns. miesvoittoinen ala tai työ olisi enää vain miehille tarkoitettua työtä. Kehitys on erittäin hyvä, ei siksi että eri sukupuolille sattuisi enemmän tai vähemmän työ- tai työpaikkataturmia, vaan siksi, että kehitys ilmentää yhteiskunnan tasa-arvoistumista sekä yhdenvertaistumista.

Nähdäkseni kaikki tapaturmavakuutuksessa osalliset muutoksenhakuelimet ovat tehneet ja tekevät ansiokasta työtä oikeuskäytännön yhtenäistämässä ja ylemmän oikeusasteen ratkaisuja vaikutetaan noudatettavan alemmissa oikeusasteissa.

Tapaturmavakuutuslainsäädännöllä on hyvin pitkä historia ja sääntelyn määrä on kasvanut erittäin paljon verrattuna ensimmäisiin, jo yli sata vuotta vanhoihin säädöksiin.²⁰⁸ Etenkin työtaturma- ja ammattitautilain hallituksen esityksessä on hyvin yksityiskohtaista pohdintaa erilaisista tilanteista, jotka oikeuttavat korvaukseen ja niistä, jotka taas eivät oikeuta. Sääntelyn laajentuminen ja kehittyminen on nähdäkseni luonut tapaturmavakuutus-oikeudesta oman ”oikeudenalansa”, joka elää ja kehittyy muiden oikeudenalojen tapaan. Kun tapaturmavakuutuslainsäädännön päälain suuresta kokonaisuudistuksesta on aikaa vasta noin 5 vuotta, tullaan lakimuutoksia tuskin alalla

²⁰³ Salo 2016, s. 11.

²⁰⁴ Tilastokeskus – Liitetaulukko 3. Palkansaajien työpaikkataturmat 1976–2014.

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Tilastokeskus – palkansaajille työpaikalla 2018 sattuneet tapaturmat.

²⁰⁷ Tilastoinnissa on mukana sellaiset tapaukset, joissa on aiheutunut vähintään kolme päivää työkyvyttömyyttä. Kaikista lievimmät työtaturmat on siis jätetty tilastoinnin ulkopuolelle.

²⁰⁸ Näinhän on tietenkin kaikkien muidenkin säädösten ja oikeusalojen sääntelyiden kohdalla.

lähitulevaisuudessa näkemään, mutta samalla kun uusi työtaturma- ja ammattitautilaki on vielä niin uusi, ei sen oikeuskäytäntöä ole vielä juurikaan päässyt muodostumaan. Kun kolmen muutoksenhakuinstanssin läpi käyminen on ajallisesti niin pitkä prosessi, tulee vielä kestämään aikaa, ennen kuin korkein oikeus pääsee antamaan ratkaisuja sellaisista työtaturmista ja ammattitaudeista, jotka ovat sattuneet työtaturma- ja ammattitautilain voimassaoloaikana, eli 1.1.2016 jälkeen.

Toistaiseksi tuorein korkeimman oikeuden tapaturmakorvausta koskeva ratkaisu on 20.2.2020 annettu KKO 2020:17, joka koskee ammattitautia ja tässä tapauksessa ammattitautialtistus on aiheutunut muutoksenhakijalle vuodesta 1981 lähtien. Tuorein työtaturmaa koskeva tapaturmakorvausasia on 23.9.2019 annettu KKO 2019:82. Tässäkin tapauksessa tapaturma on sattunut muutoksenhakijalle 28.10.1991. Voi siis mennä vielä hyvin pitkä aika, ennen kuin korkeimmalta oikeudelta saadaan ennakkoratkaisuja TyTal:in ajalta.

Korkein oikeus ennakkoratkaisuineen tulee siis todennäköisesti vaikuttamaan tämän oikeudenalan kehitykseen lähitulevaisuudessa kaikista suurimmin. Yleislaeissa tapahtuu myös muutoksia, kuten esimerkiksi hallintolainkäyttölain korvaaminen lailla oikeudenkäynnistä hallintoasioissa, mutta tällaisilla yleislaeilla ei ole tapaturmasioihin, tai ainakaan niiden korvauskäytäntöön, yleensä suurtakaan merkitystä. Lisäksi vaikka lait uudistuvatkin aika ajoin, on se yleisesti paljon hitaampaa kuin korvauskäytännön muuttuminen oikeuskäytännön myötä. Myös yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset tai mullistukset voivat asettaa tulevaisuudessa painetta lakimuutoksiin tai lainsäädäntöä ohjaavien ennakkoratkaisujen antamiseen. Esimerkiksi koronapandemian aikaansaaman etätöiden lisääntymisen voi hyvinkin nähdä aiheuttavan myös etätöissä tapahtuvien työtaturmien sääntelyn lisäämistä, varsinkin kun nykyinen turva työtaturmien osalta etätöissä on varsin rajallinen.